

Sini Heino-Mouhu

Osallistumisen ja vaikuttamisen tapaa etsimässä. Tarkastelun kohteena Pihlajamäen kehittämismaraton toiminta

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (ylempi AMK)
Opinnäytetyö
27.9.2013

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Sini Heino-Mouhu Osallistumisen ja vaikuttamisen tapaa etsimässä – tarkastelun kohteena Pihlajamäen kehittämismaraton toiminta 108 sivua + 9 liitettä Syksy 2013
Tutkinto	Sosionomi YAMK
Koulutusohjelma	Sosiaali-alan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaaja(t)	Yliopettaja Sirkka Rousu Lehtori Katja Ihmäki
<p>Opinnäytetyö tarkastelee Pihlajamäessä toteutettua asukkaiden lähidemokratiaa vahvistavaa Kehittämismaraton - toimintaa. Tavoitteena oli kerätä tietoa siitä, mitä osallistumista edistäviä ja estäviä tekijöitä maratontoiminnan aikana nousi esiin ja mitä mahdollisia kehittämissuunnitelmia asukkailla oli toiminnan suhteen. Tutkimuskohteen taustailmiönä on kansalaisten osallistumis - ja vaikuttamistapojen kehityssuunnitelmukset. Aihetta pohjustetaan kansalaisosallisuuden käsitteistöllä sekä viimeaikaisella lähidemokratiatutkimuksella ja -kokeiluilla.</p> <p>Opinnäytetyössä hyödynnetään laadullisen tutkimuksen menetelmiä toimintatutkimuksellisessa viitekehyksessä. Aineisto koostuu kehittämismaratonin osallistuneille tehdystä kyselyaineistosta, joita saatiin 18, kyselyä täydentävästä vertaishaastattelusta (kuusi haastateltavaa) ja havaintomateriaalista. Aineiston analyysissä käytettiin laadullisia ja määrällisiä menetelmiä. Haastatteluaineisto analysoitiin sisällön analyysillä. Kehittämismaraton toiminta aloitettiin syksyllä 2010 ja haastattelu- sekä kyselylomakeaineisto kerättiin keuhällä 2011. Aineistoa voidaan pitää toiminnan väliarviointimateriaalina.</p> <p>Maraton toimintaan osallistuneet asukkaat olivat lähes kaikki osallistuneet aktiivisesti asuinalueellaan. Kyselyn pohjalta selvisi, että asukkaat käyttivät monipuolisesti eri osallistumis - ja vaikuttamiskanavia joko suorasti tai epäsuorasti vaikuttaakseen alueelliseen päätöksentekoon ja palveluihin. Osallistuminen oli kuitenkin pääsääntöisesti ollut yksilöpohjalta toteutettua, ei kollektiivista asioiden eteenpäin viemistä. Maraton toimintaa nähtiin tarpeellisena ja toimivana. Erytisen tyytyväisiä oltiin toiminnan avoimuuteen, rakenteeseen, osallistujien hyvään vuorovaikutukseen ja avoimeen dialogiin sekä aluetyön tukeen. Osallistumista estävinä tekijöinä mainittiin viranomaislähtöinen toiminta ja ajattelu sekä asukkaiden huono kuulluksi tuleminen kokemus. Kehitettävää oli virkamiesten saamisessa mukaan yhteiseen toimintaan.</p> <p>Opinnäytetyön tulokset tukevat olemassa olevaa tutkimustietoa. Asukasosallisuuden ja lähidemokratian kysymykset nousevat keskeiselle sijalle etenkin nykyisessä kuntaliitoskeskustelussa. On tärkeää löytää toimivat rakenteet ja käytännöt, jolla kansalaiset pääsevät osallistumaan ja lähemmäs päätöksentekoa.</p>	
Avainsanat	lähidemokratia, osallisuus, osallistuminen, vaikuttaminen, kansalais- ja vapaaehtoistoiminta, alue- ja yhdyskuntatyö.

Author	Sini Heino-Mouhu
Title	Searching for Methods to Participate and Influence – Development Marathon Activities in Pihlajamäki
Number of Pages	108 pages + 9 appendices
Date	Autumn 2013
Degree	Master of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Sirkka Rousu, Principal Lecturer Katja Ihamäki, Lecturer
<p>This thesis explored the "Development Marathon" activities in Pihlajamäki which strengthened the local democracy of the residents. The aim was to collect information on factors promoting and hindering participation, which arose during the Marathon activities and to study practicable development suggestions that the residents had concerning the activities. The development trends of the residents' participation and influence methods were in the background of the subject. The subject was prefaced with the concepts of citizens' empowerment and recent local democracy studies and experimentations.</p> <p>Qualitative study methods were used in an action research framework. The data were collected by using a questionnaire directed to individuals participating in the Marathon activities (18 answers), complementary peer interviews (six interviewees), and observation material. The data were analysed with qualitative and quantitative methods. The methods of content analysis were used in the analysis of the interview material. The Development Marathon activities started in the autumn of 2010, and the interview and questionnaire data were collected in the spring of 2011. The data could be considered mid-term review material.</p> <p>Almost all residents participating in the Marathon activities had actively participated in activities in their residential area. The study showed that the resident used various participation and influence channels in a versatile way, either directly or indirectly, to influence local decision-making and services. However, the participation was mainly individual, not collective promoting of issues. The Marathon activities were considered necessary and effective. The residents were especially pleased with the openness of the operation, its structure, good interaction among participants and open dialogue as well as the support of community work. Authority-oriented operation and thinking were mentioned as factors hindering participation along with the residents' experience of not being really heard. A target for development is to make public servants work collectively with the residents. The results of the thesis supported the existing research data. Participation and ways of influence and local democracy are central, especially in the ongoing discussions on the consolidation of municipalities. It is important to find functioning structures and routines for the residents to get closer to decision-making and to get involved in it.</p>	
Keywords	local democracy, participation and ways of influence, civic activities, voluntary work, community work

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Kansalaisosallisuus ja sen nykytila	4
3 Osallistumisesta osallisuuteen	9
3.1 Kansalaisyhteiskunta ja aktiivinen kansalaisuus	12
3.2 Vapaaehtoistoiminta ja sen erityispiirteet	14
3.3 Alue- ja yhdyskuntatyö – siltojen rakentajana epävirallisen ja virallisen välillä	17
3.3.1 Alue- ja yhdyskuntatyön tausta	18
3.3.2 Alue – ja yhdyskuntatyötä Helsingissä	20
4 Kansalaisosallisuutta lisääviä tapoja ja hankkeita	26
4.1 Ruotsin, Norjan ja Tanskan mallien pääperiaatteita	28
4.2 Suomalaisia suurten kaupunkien malleja	30
4.2.1 Rovaniemi	31
4.2.2 Oulu	32
4.2.3 Tampere	33
4.2.4 Vantaa	34
4.2.5 Helsinki	35
5 Vireä ja vaikuttava Pihlajamäki	42
5.1 Aluekuvaus	42
5.2 Alue- ja asukastyö Pihlajamäessä	44
6 Opinnäytetyön tutkimusasetelma	47
6.1 Tutkimuskysymykset ja menetelmät	49
6.2 Havaintomateriaali	50
6.3 Kyselyaineisto	51
6.4 Vertaishaastatteluaaineisto	52
6.5 Aineiston analysoinnin kuvaus	54
7 Kehittämismaratonsprosessin eteneminen	56
7.1 Kehittämismaratonsprosessin tausta, tarve ja tavoitteet	56
7.2 Kehittämismaratonsprosessin tiedottaminen ja pohjatyö alkaa	57
7.3 Kokoavan suuryhmän työskentely	58
7.3.1 Ensimmäinen tapaaminen	58

7.3.2 Toinen tapaaminen	59
7.3.3 Kolmas tapaaminen	60
7.3.4 Neljäs tapaaminen	61
7.3.5 Viides tapaaminen	62
7.4 Pienryhmätoiminta	62
7.4.1 Liikenneryhmä	62
7.4.2 Ostariryhmä	63
7.4.3 Ympäristöryhmä	64
8 Tulokset	66
8.1 Kehittämismaraton- toiminnassa mukana olleiden aiemmat osallistumistavat	66
8.1.1 Asenneväittämät yleinen taso	67
8.1.2 Asenneväittämät alueellinen taso	68
8.1.3 Institutionaalinen osallistuminen	70
8.1.4 Ei- institutionaalinen osallistuminen	72
8.1.5 Aiemman osallistumisen esteet	74
8.1.6 Aiempaa osallistumista edistäneet tekijät	75
8.2 Osallistumista edistävät tekijät Maraton- työskentelyn aikana	76
8.2.1 Osallistumista tukevat yleiset huomiot	76
8.2.2 Toimintarakenteen myönteiset tekijät	79
8.3 Osallistumista estävät tekijät Maraton työskentelyn aikana	84
8.4 Kehittämisehdotukset	87
8.5 Tulosten yhteenveto	90
9 Johtopäätökset ja pohdinta	93
9.1 Kohti aktiivista kansalaisuutta	94
9.2 Vuorovaikutuksella on merkitystä	95
9.2.1 Viranomaisten ja asukkaiden välinen vuorovaikutus ja yhteistyö	95
9.2.2 Vuorovaikutus ja yhteistyö paikallistoimijoiden ja asukkaiden välillä	97
9.3 Maratontoiminnan kokemuksista kohti uusia toimintamalleja.	99
9.4 Opinnäytetyön tulosten luotettavuus ja yleistettävyys	103
10 Lopuksi	107
Lähteet	109

LIITTEET

Liite 1. Taustakysely

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Vertaishaastatteluohjeistus

Liite 4. Kyselypurku taustaväittämät

Liite 5. Kyselypurku monivalintakysymykset aiempi osallistuminen

Liite 6. Kyselylomakepurku väittämät maraton työskentely

Liite 7. Pihlajamäen kehittämiskohteet kartoitus

Liite 8. Kysymykset ylipormestarin iltaan

Liite 9. Asukkaiden tukirinki

1 Johdanto

Virkamiehet ovat meidän työntekijöitä. Olemmehan me veronmaksajina heidän työnantajiaan eli he ovat meillä töissä ....niin juuri palkollisia ovat..... niin just virkamiehet ovat meidän työntekijöitä ! (Pihlajamäen kehittämismaratoonarit 2011)

Suomalainen yhteiskunta rakentuu demokratialle ja sitä myös arvostetaan. Yhteiskunnallinen suora, poliittinen osallistuminen ja vaikuttaminen on kuitenkin heikentynyt mikä osaltaan aiheuttaa huolta demokratian tulevaisuudesta. (Aalto-Matturi & Wilhelmsson 2010: 9; Karjalainen 2012:9.) Kuntalaisten osallistumista ja osallisuutta on edistetty monenlaisin termein ja hankkein jo vuosikymmenien ajan. Tärkeäksi kysymykseksi etenkin Suomessa on noussut se, miten ja millä tavoin demokratiaa voitaisiin kehittää niin, että mahdollisimman moni suomalainen kokisi osallistumisen arvokkaaksi ja tulleen kuulluksi.

Lain mukaan kuntalaisilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa oman kuntansa päätöksiin, valintoihin ja palvelujen kehittämiseen edustuksellisen, suoran ja käyttäjälähtöisen demokratian ja osallistumisen kautta. Nämä eri muodot eivät ole toisiaan korvaavia, vaan toisiaan täydentäviä demokratian muotoja. Kuntalaisen näkökulmasta on tärkeää, että hänelle annetaan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa eri tavoilla – sekä pitkä- että lyhytaikaisilla keinoilla. Myös erilaisille väestöryhmille on tarjottava mielekkäitä ja sopivia osallistumiskeinoja. (Sallinen 2012: 7.)

Suomen hallituksen tavoitteena on radikaali kuntauudistus, jonka jälkeen pienimpien kuntien asukasluku olisi vähintään 20 000. Kunnallisen demokratian ja kunnallishallinnon perinne nojautuvat kuitenkin pienehkön ja yhtenäisen kunnan ideaan. Siksi on tarpeen pohtia kuntalaisten vaikuttamisen keinoja.

Suomi on perinteisesti ollut tuhansien yhdistysten kultamaa mutta kiinnostus erityisesti yhteiskunnallisesti suuntautuneisiin yhdistyksiin on Harjun (2010: 34 – 38) mukaan hiipumassa. Tilalle ja trendiksi ovat nousseet perinteistä epämuodollista kansalaistoimintaa toteuttavat järjestöt ja yhdistykset, jossa painopiste on sosiaalisissa kontakteis-

sa ja vapaa-ajan palveluissa. Aalto-Matturi ym. (2010:15–17) ja Harjun (2010:91.92) mukaan Suomalaisessa yhteiskunnassa onkin virinnyt uudenlaista osallistumista ja vaikuttamista, joka ei rakennu perinteisen yhdistystoiminnan ympärille. Uusi osallistuminen on tyypillisesti epämuodollista, verkostoituvaa ja usein verkossa organisoituvaa. Tämänkaltainen uusi kansalaistoiminta rakentuu projekteiksi, kampanjoiksi ja näytös- luonteisiksi spektaakkeleiksi, hetkittäisiksi elämyksiksi ja muuntuviksi verkostoiksi. Myös perinteinen järjestötoiminta omaksuu toimintatapoja ja elementtejä tästä ilmiöstä puhutellakseen mahdollisia uusia jäseniä, joita pitkäjänteinen, sitoutumista edellyttävät toimintamuodot eivät kiinnosta. Erilaisen osallistumisen ja vaikuttamisen kautta kansalaiset voivat näin toteuttaa itseään sosiaalisina olentoina, jotka kykenevät toimimaan yhteiseksi hyväksi.

Kuntien tuottaman aluetyön yhtenä tehtävänä on edistää osallisuutta ja toimia asukkaiden tukena viranomaisten kanssa käytävässä vuoropuhelussa, toimia suhteiden ja verkostojen luojana, viestin viejänä – ikään kuin siltana. Keskeisellä sijalla on huomioida erilaiset asukasryhmät ja innostaa asukkaita vaikuttamaan hyvinvointia lisääviin kysymyksiin kuten asuinalueensa palveluihin, turvallisuuteen ja ympäristöön. (Korkiamäki - Nylund – Raitakari - Roivainen 2008: 13.)

Tämän vuoksi alueellisen osallisuuden vahvistaminen ja mahdollistaminen etenkin menetelmällisesti eri tasoilla, itse kullekin sopivalla tavalla, on tärkeää. Halttunen- Sommardahlin (2008:3) mukaan erilaiset osallisuusmenetelmät ja alueelliset hallinnan rakenteet luovat edellytyksiä asukkaiden osallistumiselle ja antavat mahdollisuuden ja keinon vaikuttaa palveluihin, tiedon liikkumiseen ja työtapoihin. Merkittävää asukkaille on osallisuuden kokemus, joka rakentuu kohtaamisen ja vuorovaikutuksen kautta, jolloin syntyy toimintaideoita ja muutostarpeita.

Tämän opinnäytetyön tarkastelun kohteena on syyskuussa 2010 aloitettu asukkaille avoin aluekehittämiseen fokusoiva ryhmätoiminta, jonka työskentely visioi Pihlajamäkeä vuoteen 2012, jolloin Pihlajamäki täytti 50 vuotta. Ryhmän työnimenä on ”Kehittämismaratoni”. Käsillä oleva opinnäytetyö toteutettiin laadullisin menetelmin ja sitä voi luonnehtia toimintatutkimukseksi, sillä se pyrkii ymmärtämään sekä kuvailemaan itse prosessia, tuottamaan kehittämis ehdotuksia ja toimintaan osallistuvien kokemuksia

osallistumista edistävästä ja estävästä tekijöistä. Tutkimuslupa aiheelle myönnettiin kesäkuussa 2011.

2 Kansalaisosallisuus ja sen nykytila

Kansalaisten osallistumishalukkuus puhuttaa yleisesti. Poliittinen aktiivisuus tutkimusten mukaan on heikentynyt, mutta toisaalta halukkuus osallistua ja vaikuttaa itseä ja lähiympäristöä koskeviin kysymyksiin on lisääntynyt. Pihlaja & Sandbergin (2012: 21–22.) mukaan asukkaiden osallistumista ja vaikuttamista voidaan tarkastella neljästä eri näkökulmasta.

- 1) kollektiivisena,
- 2) institutionaalisenä,
- 3) alueellisuuteen perustuvana
- 4) suorana osallistumisena ja vaikuttamisena.

Kollektiivisella osallistumisella tarkoitetaan kuntalaisen osallistumista ja vaikuttamista yhdessä muiden kuntalaisten kanssa, jonkin ryhmän jäsenenä tai tietyn alueen asukkaana. Institutionaalinen osallistumisella taas tarkoitetaan tavoitteellista pyrkimystä vaikuttaa kunnan toimintaan - joko asioiden valmisteluun, suunnitteluun, päätöksentekoon tai palvelutuotantoon. Alueellisuus tarkoittaa, että kuntalainen osallistuu ja vaikuttaa omaa asuinalueensa koskeviin asioihin. Suora osallistuminen taas tarkoittaa, että kuntalaiset osallistuvat ja vaikuttavat kunnan asioihin suoraan eivätkä vaaleilla valitun kunnan luottamushenkilöorganisaation kautta, vaan sen rinnalla, sitä täydentäen.

Talulukko 1. Esimerkkejä kuntalaisten osallistumiskanavista. (Pihlaja ym. 2012:22)

	Yksilöllinen osallistuminen	Kollektiivinen osallistuminen
Institutionaalinen osallistuminen (suora yhteys kunnan toimintaan)	Yhteydenotto kunnan päätöksentekijöihin, palaute, oikaisuvaatimus, valitus, kuntalaisaloite, palveluseteli, hoitopaikan / koulun valinta, asiakas- ja käyttäjäkyselyt.	Alueelliset toimielimet (aluepohjainen osallistuminen, osallistuva budjetointi), kansalaisraadit, käyttäjädemokratia (esim. koulujen johtokunnat, vanhempainilalat)
Ei- institutionaalinen osallistuminen (epäsuora yhteys kunnan toimintaan)	Boikotit, mielipidekirjoitukset, median hyödyntäminen.	Talkootyö, yhdistystoiminta, mielenosoitukset, median hyödyntäminen.

Lainsäädäntö ja vaikuttamisväylien kirjo eivät aina ole itsestään selviä kansalaisille, eivätkä myös käsitteet, joita nykyisessä osallisuuskeskustelussa käytetään. Siksi näen tarpeelliseksi avata hyvinvointiyhteiskuntamallimme peruskäsitettä – demokratiaa – ja sen käsittekirjoa sekä tutkimusten valossa näyttäväksi demokratian nykytilaa.

Suomalainen hyvinvointiyhteiskuntamalli perustuu demokratiaan - kansanvaltaan, jonka tarkoituksena on se, että kansalaisilla on oikeus vaikuttaa ja osallistua niin poliittiseen päätöksentekoon kuin palveluiden suunniteluun. (Perustuslaki 14.3 §.) Samalla useat muutkin lait, kuten kuntalaki (365/1995), joka uudistuu 2015 (Valtiovarainministeriö 2012), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), lait viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) sekä maankäyttö - ja rakennuslaki (132/1999), nuorisolaki (72/2006) ja lastensuojelulain 8§ takaavat kuntalaisille vauvasta vaariin mahdollisuuden vaikuttaa ja saada tietoja itsestä sekä meneillään olevista suunnitelmista.

Käsitteenä demokratia on monisyinen ja sitä käytetään usein huolimattomasti arjen puhekielessä. Laajimmillaan demokratia voidaan käsittää arvoksi, jolla haetaan yhteistä hyvää: yksilönvapautta, sananvapautta, tasa-arvoa, kansalaisten poliittisia oikeuksia, suvaitsevaisuutta ja niin edelleen. Demokratia liitetään myös kansalaisten ja enemmistön tahtoon, joka tosin ei aina yksiselitteisesti toteudu monien ja laajojen päätösvaihtoehtojen vuoksi. Yhteiskuntamallina demokratia tarkoittaa järjestelyä, jossa ylintä poliittista valtaa käyttää kansa. (Vaikuttajan tietopankki 2006; Harju 2010: 93–94.)

Käytännössä nykyään toteutetaan edustuksellista demokratiaa, jossa päätöksentekovalta on siirretty vaaleilla valituille edustajille - kansalaiset päättävät ketkä johtavat ja edustavat heitä. Nämä vaalein valitut edustajat kantavat poliittisen päätöksenteon vastuun ja viranhaltijat esityksistä virkavastuun. Vaalit toimivat kansalaisille myös arvioinnin kohtana, jossa he voivat halutessaan vaihtaa päättäjiä. Edustuksellisen demokratian vahvuus on siinä, että se kanavoi suuren joukon mielipiteet toteuttamiskelpoisiksi ratkaisuksi. (Harju 2010: 93–94.)

Pelkkä edustuksellinen demokratia ei kuitenkaan tänä päivänä riitä. Kerran neljässä vuodessa ilmaistu kannatus ja avoimen valtakirjan anto käyttää valtaa joillekin henkilöille, ei nykypäivänä tyydytä aktiivisia kansalaisia, jotka haluavat vaikuttaa vaalien välilläkin. Perustuslakimme mukaan mikään ei sido vaalein valittua edustajaa pitämään mielipidettään, vaan hän voi käyttää valtaa parhaaksi katsomallaan tavalla ja näin edustaa vain itseään, tosin huomioiden toiminnassaan ”kansan tahtoa”. Tähän ajatukseen peilaten voidaan todeta, että nykyjärjestelmä ei tunnista riittävästi keinoja kansalaisten osallistumiseen ja vaikuttamiseen (Harju 2010: 94.)

Osallistumisen muutostrendit näkyvät myös kuntatasolla Suomessa. Äänestysaktiivisuus Suomen kuntavaaleissa on laskenut 1980-luvulta lähtien ja luottamustehtävissä toimiminen on vähentynyt. Toisaalta suoran osallistumisen kannatus on kasvanut kuntalaisten keskuudessa tasaisesti 2000-luvulla.

Pekola – Sjöblom (2011: 174 -175) kuntalaistutkimuksen (osa Paras arviointitutkimusohjelmaa) mukaan kuntalaisten eniten käyttämät osallistumis- ja vaikuttamistavat ovat asiakas-/käyttäjäkyselyyn vastaaminen, päiväkodin, koulun tms. vanhempainiltaan ja talkootyöhön osallistuminen. Kyselyyn vastanneista kunnan viranhaltijaan yhteyttä otti noin neljä kymmenestä kuntalaisesta. Lisäksi vajaa kolmannes ilmoitti antaneensa palautetta palveluista, neljännes oli ottanut yhteyttä kunnan luottamushenkilöön ja noin viidennes oli osallistunut kunnanosa- tai kylätoimintaan viimeksi kuluneen vuoden aikana. Selvästi vähiten käytettyä osallistumistapaa edusti kuntalaisaloite – vain kolme prosenttia vastanneista ilmoitti tehneensä aloitteen kunnalle viimeisen vuoden aikana. Myös valituksen tai oikaisuvaatimuksen tekeminen oli hyvin vähäistä, vain alle kymmenesosa oli käyttänyt ko. vaikuttamistapaa.

Tutkijoiden mukaan suomalainen demokratia kärsii yleisesti ottaen lisääntyvää uskottavuuskriisiä, sillä ongelmaksi on noussut yhteiskunnallisen osallisuuden ja vaikuttamisen polarisoituminen hyvin koulutettujen ja työväestön välillä. Vuoden 2012 kuntavaalien äänestysprosentti (58,27) jäi kahta aiempaa kautta alhaisemmaksi. Äänestämättä jättävät keskimääräistä useammin miehet, nuoret, kansalaiset, joilla on alhainen koulutustaso ja politiikasta vähemmän tietävät. Tämä tarkoittaa huonoimmillaan sitä, että aktiivinen vähemmistö tulee määrittämään tulevaisuudessa yhteiskuntapoliittista suuntaa. Lähidemokratian kannalta huolestuttavana voidaan pitää myös sitä, että kuntalaiset vaikuttavat olevan osallistumismahdollisuuksien suhteen eriarvoisessa asemassa asuinkunnasta riippuen. Suurissa kunnissa suoran osallistumisen keinona on yleisimmin kyselyihin vastaaminen, kun taas pienemmissä kunnissa suorat yhteydenotot poliitikkoihin ovat yleisempiä (Kankainen - Pessala - Siisiäinen - Stranius - Wass - Wilhemsson: 2009:12 - Harju 2010: 86–87 - Grönlund 2012 - Karjalainen 2012:8-9.)

Aalto-Matturi ja Wilhelmsson (2007:16) ovat laatineet Suomalaisen demokratian tilasta SWOT – analyysin (taulukko 2).

Taulukko 1. SWOT-analyysi: Suomalaisen demokratian tila. (Aalto-Matturi & Wilhelmsson 2012)

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Demokratian perinne • Yhteiskunnallinen vakaus • Vahva kansalaisyhteiskunta ja yhdistystoiminnan vahva perinne • Yhdessä sopimisen kulttuuri • Epähierarkkinen yhteiskunta, suoran vaikuttamisen perinne • Äänestämisen normi melko vahva edelleen vanhemmissa ikäryhmissä • Demokratian arvostus korkealla • Kansalaisten korkea sivistystaso ja koulujärjestelmä antavat hyvät tiedolliset valmiudet kansalaisille. 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osallistumisen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen vahva polarisoituminen iän, koulutuksen, sosioekonomisen aseman ja asuinpaikan mukaan. • Äänestysaktiivisuuden trendi laskeva – Suomessa eurooppalaisittain melko heikkoa • Nuoremmissa ikäryhmissä äänestysaktiivisuuden taso heikkoa – näyttää jäävän pysyväksi • Nuorten vähäinen innostus yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen, kokemus siitä ettei kuulla. • politiikka mielletään kielteiseksi - puolueiden ja poliitikoiden arvostus heikkoa. • Koti- ja koulukasvatus eivät anna riittäviä eväitä poliittis-yhteiskunnallisen identiteetin rakentamiseen
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaalijärjestelmän uusiminen ja vaalirahoituksen läpinäkyvyyden lisääminen voisivat vahvistaa luottamusta • Äänestysaktiivisuuden lasku kunnallisvaaleissa näyttää pysähtyneen. • Suoran demokratian vahvistaminen edustuksellisen demokratian menettelytapojen rinnalla • Tietoyhteiskunta mahdollistaa uusien osallistuskanavien ja mahdollisuuksien kehittämisen • Uudentyyppistä, epämuodollista ja verkostoituvaa kansalaistoimintaa kehittyä perinteisten osallistumuotojen rinnalle ja yhteyteen. • Lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksien ja demokratiakasvatuksen kehittäminen 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Äänestysaktiivisuuden lasku jatkuu ja voi ikärakenteen muutoksen ja äänestämisen "normin" murtuessa jopa nopeutua • Kiinnostus kansalaistoimintaan hiipuu, uudet osallistumismuodot jäävät suppealukuisen aktiivisen ryhmän varaan • Kolmannen sektorin erityispiirteiden ja itsenäisyyden vaarantuminen, järjestöjen roolin kaventuminen palveluntuottajaksi • Äänestysaktiivisuuden lasku ja yhteiskunnallisen osallistumisen hiipuminen heikentää kansanvallan uskottavuutta ja päätöksenteon legitimeyttä. • Kansalaisten osallistumisen hiipuessa kehityssuuntana virkamies- ja / asiantuntijavalta • Erityisesti heikommin koulutetut nuoret ja maahanmuuttajat ovat vaarassa syrjäytyä yhteiskunnallisesta osallistumisesta • Polarisoituminen ja yhteiskunnallinen turhautuminen voivat johtaa myös väkivaltaisiin purkauksiin.

Swot- analyysissä tuodaan esiin heikkouksina yhteiskunnallisen osallistumisen vahva polarisoituminen, äänestysaktiivisuuden laskeva trendi ja vähäinen innostus yhteiskunnalliseen osallistumiseen etenkin nuorten ja maahanmuuttajaväestön keskuudessa. Toisaalta nähdään, että tietoyhteiskunta luo mahdollisuuksia uusien osallistumiskanavoiden muodossa ja erilaisia epämuodollisia, uudentyyppisesti verkostoituneita kansalaistoiminnan osallistumismuotoja syntyy perinteisten rinnalle.

Mitkä sitten olisivat ne keinot ja mallit, joilla demokratiakehitystä voitaisiin edistää siten, että se innostaisi kansalaisia osallistumaan aktiivisemmin niin yhteiskunnallisesti mutta myös oman lähiyhteisönsä ja asuinalueittensa kehittämiseen? Vastausta voidaan etsiä tutkimuksista, demokratiakeskustelun pohjalta nousseista hankkeista ja uusista toimintamalleista sekä alueellisista pienempimuotoista lähidemokratiaa lisäävistä kokei-

luista ja niiden raporteista. Tätä ennen on kuitenkin syytä pohtia osallisuuden käsitteen kirjoa ja osallistumisen toimintakenttää.

3 Osallistumisesta osallisuuteen

Osallisuuden käsitteen yksiselitteinen määrittelemine ei ole helppoa. Osallisuuskäsitteen haltuun ottamisessa on tärkeää se, että keskeisellä sijalla ovat ihmiset - osalliset, jotka ovat toiminnan subjekteja. Toiminnan subjektiivudella tarkoitetaan sitä, että yksilö pystyy vaikuttamaan ja osallistumaan itseä koskeviin asioihin ja samalla olemaan vastuullinen tekemisistään. Osallisuus lähtee siis siitä tunteesta, että voi vaikuttaa ja olla mukana – osallistua. (Salmikangas 2002: 97.)

Edellisen määritelmän mukaan osallisuus on siis tunne, jonka yhteyteen on sisällytetty laajoja merkityksiä, joiden kautta voidaan ymmärtää myös tämän opinnäytetyön kysymysasettelua. Laaja-alaisesti ymmärrettynä osallisuus liitetään osallistumiseen, osallistamiseen, valtaistamiseen tai voimaantumiseen ja sitä muodostavat käsitteet kuten yhteiskunnallinen vaikuttaminen, kansalaistoiminta ja aktiivinen kansalaisuus sekä vuorovaikutus.

Salmikankaan (2002:97) sekä Bäcklundin, Häklin ja Schulmanin (2002:7) mielestä osallisuuden käsite kuvaa kuulumista johonkin yhteiskuntaan tai yhteisöön - osallisuus syntyy yhteisyydestä. Se liittyy vahvasti kysymykseen erilaisten poliittisten yhteisöjen toimintatavoista sekä yksilön yhteiskunnalliseen asemaan. Jauhiaisen ja Eskolan (1994: 7, 16–19; myös Vesikansa 2002: 17) mukaan yhteisöllisyys syntyy yhteenkuuluvuuden tunteesta, joka taasen syntyy vuorovaikutuksessa ja toiminnassa. Mitä tärkeämpänä ihmiset pitävät yhteisön muita jäseniä ja toimintaa, sitä enemmän he pyrkivät vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Osallistuessaan toimintaan yksilö voi kehittää itseään ja lisätä itsetuntemustaan sekä muuttaa ympäristöään.

Osallistumisen tarkoituksena vaikuttamisen näkökulmasta on tarjota kansalaisille mahdollisuus osallistua johonkin prosessiin, jolla on selkeä muutokseen pyrkivä tavoite. Osallistuminen ja vaikuttaminen käsitteinä on myös hyvä pitää erillään, sillä asukas voi ottaa osaa oman paikallisalueensa toimintaan pelkästään yhteisöllisyyden ja tiedonsaannin nimissä pyrkimättä kuitenkaan vaikuttamaan. Sen sijaan osallistumisen tavoitteena voi olla asukkaiden mielipiteiden esiin nostaminen ja siten vaikuttaminen asuinalueen kehittämiseen. Vaikuttamisessa on aina kyse asioiden muuttamisesta johonkin suuntaan. Käytännössä se edellyttää kuntalaisten äänen huomioon ottamista päätök-

senteon yhteydessä. Institutionaalista näkökulmasta kansalaisosallisuutta lähestyttäessä on alettu käyttää myös käsitettä osallistaminen, jolla taas kuvataan hallinnon pyrkimystä lisätä ja vahvistaa kansalaisten osallistumista eri tasoilla. (Anttiroiko 2010:79- 80.)

Kansalaisten kuulluksi tulemisen kokemukset eivät ole mairittelevia ja vaikuttavat näin laaja-alaisesti yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen. Viranomaisten ja kansalaisten vuoropuhelun lisääminen eri keinoin on tärkeää. Yhteissuunnittelu ja yhteistyö edellyttää uuden keskustelevan kulttuurin luomista, joka on aina vuorovaikutuksellista, yhteistä oppimista ja ongelmien ratkaisua. (Korhonen - Tiala 2002: 7.) Yhteissuunnittelussa osallisuus on oikeutta olla toimiva subjekti (Salmikangas 2002:97).

Dialogisella vuorovaikutusorientaatiolla voidaan Mönkkösen (2002: 16;21) mukaan edesauttaa osapuolten täysivaltaisuutta ja yhteisyyttä. Dialogissa täytyy olla tilaa vastata toisen toimintaan, sekä tuoda näkyviin uusia näkökulmia siten, että niistä syntyy uusi yhteinen ulottuvuus. Dialogin syntyminen edellyttää aina kuulluksi tulemistä joka sisältää myös vastauksen. Pyrkimys yhteisen ymmärryksen syntymiseen edellyttää toisten kuuntelemista ja kuullun jakamista, josta näin ollen voi syntyä uusia avauksia. (Seikkula – Arnkil. T 2005:93 - 94.)

Halu osallistua, olla mukana ja saada kokemuksia tuovat sisältöä ihmisten elämään. Omaehtoinen toiminta tarjoaa vastapainon arjelle ja tuo vaihtelua elämään. Toiminnan kautta ihminen voi saada uusia ystäviä ja murtaa yksinäisyyden kehää. Parhaassa tapauksessa ihminen osallistuessaan voimaantuu mielekkään tekemisen ja uusien ihmiskontaktien kautta. Gretschel (2002: 50–51) määrittelee osallisuuden olevan tunne osallisuudesta, jota kuvaa termi voimaantuminen. Jauhaisen ja Eskolan (1994:7, 16–19) tapaan myös Gretschel korostaa osallisuuden muodostumista yhdessä tekemisen kautta. Se on molemminpuolista oppimista, voimaantumista ja valtautumista. Etenkin ryhmässä, yhteisessä toiminnassa, ihminen voi tuntea osallisuuden tunteita. Ryhmä voi antaa mahdollisuuden yhdessä tekemiseen ja vapaaseen vuorovaikutukseen, toisilta oppimiseen. Parhaassa tapauksessa yhteinen toiminta voi aloittaa ihmisessä oman, sisäisen voimaantumisprosessin.

Voimaantumista, valtaumista eli empowerment- käsitettä on tutkittu ja määritelty eri lähtökohdista ja näkökulmista. Ihmisen sisäisen voimantunteen kehittämistä ja vastuun ottamista omasta elämästään korostetaan voimaantumistutkimusten lähestymistavoissa. Vastuunottoon tarvitaan omien kykyjen täysimääräistä käyttöönottoa, aktivoitumista, osallistumista ja rohkaistumista. Ihmisen voimistamisessa on käytetty erilaisia keinoja ja menetelmiä, mutta kaikkien näiden toimenpiteiden perimmäisenä tarkoituksena on kuitenkin saada ihmiset kokemaan, että paras auktoriteetti löytyy heistä itsestään. (Heikkilä-Laakso – Heikkilä 1997: 347–350; 358–371.)

Voimaantumisen henkilökohtaisessa ulottuvuudessa tunteet ovat vahvasti mukana. Älyllinen pätevyys, tieto, usko omiin kykyihin ja itseluottamus ilmenevät refleksiivisyytenä, sisäisenä puheena ja sisäisten viestien antamisena itselle. Intrapersonaalisen prosessin voimaantuminen on mahdollisuusajattelua, vaihtoehtojen näkemistä ja valinnanvapautta. Kokemukset toimintavapaudesta ja mahdollisuuksista ottaa riskejä liittyvät myös hyvin läheisesti tähän. Voimaantumisen intrapersonaalista ulottuvuutta ei voi olla olemassa ilman interpersonaalista eli sosiaalista ulottuvuutta. Voimaantumisen on tärkeää sosiaalisten kokemusten sulattaminen ja sisäistäminen henkilökohtaisiin kokemuksiin. Se syntyy elinympäristöjemme ja kokemustemme kautta ja niiden koskettaessa toisiaan. Sisäisen voimantunteen saavuttaneista heijastuu myönteisyyttä, positiivista latausta, halua yrittää tehdä parhaansa ja ottaa vastuuta myös toisista ihmisistä. (Siitonen 1999: 90.)

Halu oppia mutta samalla myös auttaa muita kannustaa monia ihmisiä toimintaan ja osallistumiseen kansalaisyhteiskunnan aktiviteeteissa. Osallistuminen ja osallisuus tuovat mahdollisuuden ja kyvyn vaikuttaa. Kansalaisyhteiskunnassa on lukuisia vaikuttamisen paikkoja erityisesti poliittisessa ja ammattiyhdistystoiminnassa. Vaikuttamisen mahdollisuus antaa tärkeän ulottuvuuden kansalaisten omaehtoiselle toiminnalle ja aktiivisuudelle kansalaisyhteiskuntakontekstissa.

3.1 Kansalaisyhteiskunta ja aktiivinen kansalaisuus

Kansalaisyhteiskunta käsite kuvaa hyvin yksilön osallisuuden ja osallistumisen kenttää yhteiskuntajärjestelmässämme. Käsitteenä se on vähemmän käytetty ja tunnettu, vaikkakin sen juuret ovat antiikin ajoissa (Harju 2010: 11)

Kuvio 1: Yhteiskunnan kolme päätoimintalohkoa, (Harju 2013.)

Suomalainen kansalaisyhteiskunta koostuu seuraavista toimijoista ja toimintakokonaisuuksista: vapaamuotoinen kansalaistoiminta, järjestötoiminta, kirkkokunnat ja uskonnolliset järjestöt, ammattiyhdistystoiminta, puolueet, pienimuotoinen osuustoiminta, säätiöt, vapaa sivistystyö ja sosiaalinen media ja muodostavat näin valtavan yhteiskunnallisen ytimen. Kansalaisyhteiskunnan voi todeta edustavan elämismailmaa, jossa rakennetaan yhteisyyttä ja yhteisymmärrystä kielen ja kommunikaation avulla. Julkinen ja yksityisen sektori edustavat puolestaan systeemimaailmaa, jossa vallitsee strateginen laskelmoiva logiikka. (Harju 2010:12–15.)

Kansalaisyhteiskunta poikkeaa olemukseltaan julkisesta ja yksityisestä sektorista. Kun julkista sektoria luonnehtivat käsitteet valta, auktoriteetti, legitimizeetti ja demokratia, yksityiselle sektorille tyypillisiä asioita ovat markkinat, kilpailu, voitto, asiakkuus ja ku-

luttajuus. Kansalaisyhteiskuntaa luonnehtivat puolestaan kansalaisten omaehtoisuus ja aktiivisuus, jäsenyys ja toimijuus, yleishyödyllisyys ja autonomisuus, vapaaehtoisuus ja valinnaisuus, maallikkous ja ammattilaisuus, joustavuus ja riippumattomuus, yhteisöllisyys ja lokaalisuus sekä eettisyys ja solidaarisuus (Harju 2010: 14–15.)

Kansalaistoiminta voidaan määritellä niin, että se on ihmisen aktiivista toimintaa - osallistumista, johon liittyy omakohtainen kiinnostus ja sitoutuminen, halu vaikuttaa omaa elämää, yhteisöä ja yhteiskuntaa koskeviin toimiin ja päätöksentekoon sekä vastuunotto. Kansalaistoiminta osallistumisen muotona kohdentuu aina yhteiseksi hyväksi ja itsestä ulospäin. Määritelmän mukaan kansalaistoiminnan ensimmäinen tunnusmerkki on se, että ihminen käyttää omaa työpanostaan, työpanoksen määrä ei ole olennainen ja se voi olla runsas tai vähäisempi mutta välttämätön. Kansalaistoimintaa ei ole tapahtumiin osallistuminen, se on vain osallistumista. Mutta jos ihminen omalla työpanoksellaan myötävaikuttaa tapahtuman toteuttamiseen, on se kansalaistoimintaa. Rajaus karsii pois myös vain erilaisessa yhdistystoiminnassa jäsenmaksunsa maksavat, tuki on tuolloin henkistä ja päämääriä tukevaa. Ollakseen mukana kansalaistoiminnassa sen tulee suuntautua ulospäin itsestä – ei esimerkiksi perheen tai työyhteisön hyödyksi. Kiteytettynä aktiivisuuden hyödyn pitää kohdentua muille, ei itselle. (Harju 2003;9-10)

Osallistumisen käsite hyvin lähellä aktiivisen kansalaisuuden käsitettä, jossa yhteiskunnallinen osallisuus, toiminnallisuus ja vastuunotto ovat keskeisiä. Aktiivisen kansalaisuuden käsitteeseen liittyy vahvasti ajatus kansalaisesta aktiivisena toimijana, joka haluaa ja voi vaikuttaa asioissa, jotka koetaan itselle tärkeiksi. Aktiivinen kansalaisuus on aktiivisuutta omassa elämässä, työelämässä, yhteisössä, järjestö- ja vapaaehtoisuustoiminnassa. (Harju 2005; Harju 2010: 14–19.)

Myös Vesikansa (2002:15–16) on määritellyt aktiivisen kansalaisen ominaisuuksia. Hänen mukaansa aktiivinen kansalainen tiedostaa oman ja muiden ihmisten hyvinvoinnin yhteyden, välittää kanssaihmisistään ja ympäristöstään, luottaa omiin ajatuksiinsa ja rohkenee herättää keskustelua, uskoo muutoksen mahdollisuuteen, luottaa yhteistyön voimaan, osaa organisoida asioita ja kunnioittaa demokratian pelisääntöjä.

Aktiivinen kansalaisuus voi ilmetä joko ryhmässä tai henkilökohtaisena aktiivisuutena. Aktiivisen kansalaisuuden voi jakaa henkis-kulttuuriseen, toiminnalliseen ja poliittiseen

kansalaisuuteen. Toiminnallisena kansalaisena ihminen haluaa ennen muuta osallistua, toimia vapaaehtoisena ja myötävaikuttaa henkilökohtaisella, konkreettisella panoksella itselle ja/tai muille mieluisten ja tärkeiden asioiden hyväksi. Toiminnallinen kansalaisuus ilmentää ihmisten yleistä aktiivisuutta, mutta usein myös vastuullisuutta ja lojaalisuutta omaa yhteisöä kohtaan. Toisaalta myös passiivinen kansalaisuus on hyväksyttyä, sillä ketään ei voida pakottaa aktiivisuuteen. Ihminen passiivisena kansalaisena voi nauttia kansalaisen perusoikeuksista ja vapauksista ja edustaa näin statuksellista kansalaisuutta, jossa ihmiset ovat objekteja mutta eivät osallistuvia ja vaikuttavia subjekteja. Tavoitteena tulisi Harjun mukaan kuitenkin olla se, että kaikki ihmiset olisivat jollain tapaa aktiivisia kansalaisia. (Harju 2010:19; Harju 2005)

3.2 Vapaaehtoistoiminta ja sen erityispiirteet

Vapaaehtoistoimintaa voidaan kuvailla prosessiksi, jossa ihmiset yhdessä ryhtyvät parantamaan elämänlaatuaan ja voittamaan vaikeuksiaan. Suomessa vapaaehtoistoiminta määriteltiin 1980 - luvulla palvelujärjestelmän näkökulmasta järjestöjen toiminnaksi, jolla tuetaan ja täydennetään julkisia palveluja. Vuonna 1992 sosiaali- ja terveysalan järjestöjohtajat ottivat kannan, jonka mukaan vapaaehtoistoimintaa voi olla vain järjestöissä, vaikka itseorganisoitunut omaehtoinen vapaaehtoistoiminta ja oma-aputoiminta olivat lisääntyneet nopeaan tahtiin ja perinteisten järjestötoimijoiden rinnalle oli koko ajan syntynyt uusia vapaaehtoisten paikallisia yhdistyksiä ja toimintaryhmiä, joiden toiminnan lähtökohdat ovat paikallisia ja muovautuvat tekijöidensä näköiseksi. (Lehtinen 1997:17 -18.)

Vapaaehtoistoimintaa voidaan luonnehtia edelliseen peilaten mielenkiintoiseksi ja dynaamiseksi yhteiskunnan osa-alueeksi – se sekä seuraa yhteiskunnallisia trendejä ja murroksia että saa aikaan niitä. Vapaaehtoistoiminnassa kohtaavat yksilöiden perinteiset yhteistoiminnan tavat, antamisen ja auttamisen arvot sekä osallisuus yhteiseen. Vapaaehtoistoiminnan voima piilee siinä, että se antaa niin yksilöille kuin yhteisöillekin merkityksiä ja elämyksiä. (Nylund - Yeung 2005:13)

Vapaaehtoistyö ja - toiminta käsitteitä käytetään arkikielessä usein synonyymeinä. Kysymys onkin paljolti samasta asiasta mutta käsitteiden välillä on myös eroja. Tarkemmin ilmaistuna vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan kansalaisten osallistumista ilman

korvausta yhteiseksi hyväksi tehtävään toimintaan. Työ – sanan käyttö taas viittaa konkreettiseen työtehtävään, joka ei ole puuhastelua tai harrastamista vaan oman työpanoksen antamista yhteiseksi hyväksi ilman palkkaa. (Harju 2003: 118.)

Julkisella ja yksityisellä sektorilla ei tehdä vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoisuus on yksi keskeisimmistä suomalaisen kansalaisyhteiskunnan ominaispiirteistä ja vahvuuksista. Halu auttaa ja käyttää vapaa-aikaa hyödylliseen toimintaan motivoi suomalaisia vapaaehtoistoimintaan. Kansalaisyhteiskunta perustuu yksilölliseen valinnanvapauteen. Pakottaminen, velvollisuudet ja sanktiot eivät luonnehdi kansalaisyhteiskuntaa. (Harju 2005.)

Lehtinen (1997: 19–21) määrittelee vapaaehtoistoiminnan yleiseksi tehtäväksi ihmisten vuorovaikutuksen ja omaehtoisen osallistumisen edistämisen sekä vaikuttamisen yhteiskunnan palvelujen kehittämiseen ihmisten tarpeita vastaaviksi. Sen periaatteisiin kuuluvat täysivaltaisena kansalaisena, omasta halusta ja subjektina toimiminen, palkattomuus ja että sitä tehdään tavallisen ihmisen taidoilla ja tiedoilla. Vapaaehtoistoiminnan edellytyksinä hän näkee ammattityöntekijöiden tuen, kulujen korvaukset, koulutusmahdollisuuksien tarjoamisen sekä palkitsemisen. Julkisen sektorin taloudellinen tuki on tärkeää, mutta tuo myös riskin toiminnan kontrollointina. Kontrolli koskee, ei vain taloudellisia menoja, vaan myös toimintatapoja ja malleja sekä käytettyjä metodeita. Lehtisen mukaan vapaaehtoistoiminnalle pitäisi sallia ja taata sen omaehtoisuus, luova kokeilevuus ja ennen kaikkea tekijöiden lähtökohdista nousevana toimintana. Vapaaehtoistoiminnasta ei myöskään saa tulla puoluepoliittista taistelukenttää, joten on tärkeää että vapaaehtoisatoiminta on ja pysyy toiminta-alat ylittävänä, poikkihallinnollisena, -ammattillisena ja – poliittisena liikkeenä.

Vapaaehtois- ja kansalaistoiminta on puhuttanut Suomessa niin kansalaisia, päättäjiä, sosiaali- ja diakonia-alan ammattilaisia ja tutkijoita. Keskustelu on liikkunut pääsääntöisesti ammattilaisten ja vapaaehtoisten työnjaossa – vastuissa ja velvollisuuksissa. Poliittisia päättäjiä vapaaehtoistoiminnan rintama kiinnostaa voimavarana, jolla mahdollisesti voitaisiin täydentää, jopa vähentää julkisia palveluita esimerkiksi väestön ikään-tyriskysymyksissä. (Nylund ym. 2005: 13–14.)

Harjun (2005) mukaan kansalaisyhteiskunnan erikoisuutena onkin maallikkouden ja ammattityön yhdistäminen. Hiljainen ja kova tieto, kokemus- ja ammattitieto täydentävät toisiaan ja on tärkeä osa järjestöjen ja nykyisin myös julkisen sektorin toimintaa. Jäsenten ja vapaaehtoisten tietotaito on käytössä palkattujen ammattihenkilöiden osaamisen rinnalla. Maallikkous ja ammattilaisuus, vapaaehtoisuus ja palkkatyö toteutuvat rinnakkain kansalaisyhteiskunnassa.

Aila-Leena Matthies (1993: 110–111) on pohtinut epävirallisen ja virallisen työn suhdetta. Seuraavassa taulukossa on esitelty karkeasti epävirallisen ja virallisen sektorin lupauksia ja rajoitteita, joita voidaan käyttää kuvaamaan ammatillisen työn ja vapaaehtoistyön- ja toiminnan eroja ja suhdetta toisiinsa.

Taulukko 3. Epävirallisen ja virallisen rajoitteet ja lupaukset. (Matthies 1993:110)

Epävirallisen lupaukset	Virallisen rajoitteet
kutsumuksellisuus	palkkatyöläisyysmotivaatio
henkilökohtainen sitoutuminen	sulautuminen organisaatioon
aatteellinen into	ei aatteellista intoa
omakohtainen kokemus	ulkokohtainen näkemys
ongelman ja kokemuksen jakaminen	institutionaalinen etäisyys
henkilökohtaisuus	henkilön vaihdettavuus
moraalinen arvoyhteisö	ei yhteistä arvomaailmaa
arjen yhteisyys	luokka- ja kulttuurierot
Epävirallisen rajoitteet	Virallisen lupaukset
maallikkomaisuus	ammatillisuus
sosiaaliluokittaiset ja paikalliset alistussuhteet	julkisesti kontrolloitu työote ja ammatillisuus
alueellinen epätasaisuus	alueellinen ja yhteiskunnallinen universaalius
asiantuntemuksen puute	tieteellinen asiantuntemus
mielivallan mahdollisuus	rationaalinen organisaatio
ei jatkuvuus- ja laatuvaatimuksia, epävarmuus	jatkuvuus ja laatuvaatimukset, julkinen takaus

Maallikkouden olemassaolo edellyttää aina myös asiantuntijoiden, ammattilaisten olemassaoloa. Aikoinaan maallikkokäsitteellä erotettiin kirkonmiehet kouluttamattomista saarnaajista. Vähitellen käsitettä alettiin käyttää eri yhteyksissä erottamaan toisistaan kouluttamattomat ja koulutetut asiantuntijat. Pätevyyden ja mallikkouden käsitteet heijastavat hyvin yhteiskuntamme hierarkkisuuutta, jolla halutaan tehdä selkeä ero ammattityölle ja antaa näin sille mandaatteja saada tietoa ja edustaa muita ihmisryhmiä. Kuitenkaan ammattilaiset, vaikkakin ovat vastuussa määrätystä tehtävistä ja täyttävät asianmukaiset pätevyysvaatimukset, eivät aina ole asiantuntevia, osaavia saatikka kaikki tietäviä, yhtäläillä kuin maallikot eivät aina ole täysin tietämättömiä ja asiantun-

temattomia. Maallikkoapu saattaa usein myös saavuttaa ammattiavun, etenkin psykososiaalisessa työssä. (Lehtinen 1997: 47–48.)

Epäviralliselle ja viralliselle työlle voidaan näin ollen siis eri yhteyksissä antaa hyvinkin erilaisia merkityksiä ja arvolatauksia. Siinä missä ammatillinen työ takaa laatua, jatkuvuutta ja objektiivista suhdetta tehtävään työhön tarjoaa maallikon vapaaehtoistyönä tuottama palvelu omakohtaista kokemusta ja arjen jakamista.

3.3 Alue- ja yhdyskuntatyö – siltojen rakentajana epävirallisen ja virallisen välillä

Edellä on pohdittu osallisuuden käsitettä ja kansalaisyhteiskunnan merkitystä ja toimintakenttää kansalaisosallisuuden edellytyksille ja rakentumiselle. Yhteiskunta, yhteisö, maallikot ja ammattilaiset rakentavat yhdessä toimivaa kansalaisyhteiskuntaa, joka parhaimmillaan näyttäytyy yksilöiden hyvinvointia lisäävästi.

Viimeaikaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa on erityisesti nostettu esiin yhteisön käsitettä, joka on korvannut sosiaalisen käsitteen. Yhteisö ymmärretään moraalisenä alueena, joka yhdistää ihmisiä kestäviin suhteisiin. Nykypäivän yhteisön käsitteessä keskeisellä sijalla ovat sosiaaliset verkostot, joilla on yhteinen arvo- ja merkityspohja. Yhteisöllä tarkoitetaan siis kansalaisten muodostumaa, joka on yleensä alueellisesti rajattu sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja symbolisiin merkityksiin ja identiteettiin perustuva kokonaisuus joka rakentuu kansalaisia yhdistävien arvojen, intressien, tarpeiden tai toiminnan varaan. Uudistuvassa yhteisösosiaalityössä painotetaan yksilöiden, perheiden ja ryhmien näkemistä osana sosiaalisia verkostoja ja yhteisöjä. (Koskinen 2003:228–229.)

Yhteisöjen parissa tehtävällä työllä on useita nimityksiä – yhdyskuntatyö, aluetyö, yhteisötyö, lähiötyö, yhteisösosiaalityö, asukastyö. Oli työn nimike mikä tahansa itse työskentely ja sen tavoitteet tähtäävät samaan – yhteisöjen hyvinvointiin ja asuinalueiden sosiaalisten ja rakenteellisten epäkohtien esiintuomiseen, parantamiseen sekä viranomaisten ja kansalaisten vuoropuhelun vahvistamiseen ja lisäämiseen. (vrt. Roivainen ym. 2008; Koskinen 2003; Lehtinen 1997) Yhdyskuntatyö on sosiaalityössä nähty menetelmänä, joka laajentaa sosiaalityön toiminta - aluetta yksilö ja ryhmätasolta yh-

teisötasolle, ja siirtää sosiaalityön painopistettä korjaavasta toiminnasta ennaltaehkäisevään ja rakenteisiin vaikuttavaan suuntaan. (Koskinen 2003: 219–221; Roivainen 2008: 36.)

Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL: 2013) määrittelee yhdyskuntatyön kansalaisten hyvinvointia edistäväksi työksi yhteisöissä. Sen keskeisiä toimintaperiaatteita ovat sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy, lähipalvelujen kehittäminen, kansalaisten omaaloitteisuuden tukeminen, sosiaalisten verkostojen merkityksen tunnustaminen. Koskinen mukaan (2003:229) yhdyskuntatyö määritellään toiminnaksi, jossa erilaisia lähestymistapoja ja strategioita hyväksi käyttäen yhteistyössä muiden toimijoiden ja asukkaiden kanssa pyritään vaikuttamaan suunnitelmallisesti sosiaalisiin ja rakenteellisiin epäkohtiin huomioiden erilaiset arvot ja tavoitejärjestelmät. Yhdyskuntatyö työmenetelmänä mukauttaa järjestelmiä vastaamaan ihmisten tarpeeseen ja aktivoi ihmiset itse toimimaan sen eteen. Keskeisinä työn sisältöinä ovat yhteistyö, toimintaedellytysten luominen, tarpeitten välittäminen, aktivointi ja kollektiivisen toiminnan edistäminen ja suunnittelu.

3.3.1 Alue- ja yhdyskuntatyön tausta

Yhteisöllisen sosiaalityön ammatilliseen perinteeseen liittyy keskeisesti settlementtiliike ja amerikkalaisen sosiaalityön uranuurtaja Jane Addams (1860–1935). Settlementtityön ideana oli, että opiskelijat ja intellektuellit asettuivat asumaan naapuruston keskelle murtaakseen eri yhteiskuntaluokkien väistä kuilua valistamalla ja auttamalla heitä. (Lehtinen 1997:28; Roivainen 2004.) Addams taasen perusti ystävänsä Ellen Gates Starrin kanssa Chigagoon Hull Housen settlementitalon (v. 1889), joka toimi naapurustonsa keskuksena alueella, jossa asui pääasiassa työttömiä ja köyhiä maahanmuuttajia eri puolilta Eurooppaa. Hull Housessa ylläpidettiin yhteiskeittiötä ja toteutettiin sosiaali- ja yhdyskuntatyötä. Jane Addamsin yhteisöllinen sosiaalityö tulkitsi sosiaalisten ongelmien syitä yhteiskunnan rakenteellisina kysymyksinä ja asetti tavoitteekseen muutoksen aikaansaamisen ihmisten elinolosuhteissa. Fyysinen läsnäolo naapurustossa mahdollisti settlementeille omintakeisen tiedontuotannon, jonka lähtökohtana oli ajatus: "ainoastaan elettyä voi ymmärtää ja tulkita toisille". Luontevan ja täsmällisen tiedon perustana oli yksityiskohtainen perehtyminen naapuruston elämään ja ajatuksiin ja muodostaa sille sensitiivinen "sympaattinen tulkinta". Tämä oli puolestaan perustana

(asianajo)toiminnalle, jossa omaksuttua tietoa välitettiin viranomaisten suuntaan. (Roi-vainen 2004.)

Simo Koskinen on ollut keskeinen vaikuttaja yhdyskuntatyön teoreettisessa ja käytännöllisessä rakentumisessa suomalaisen sosiaalityön kontekstissa. Koskinen (2003) on esittänyt yhdyskuntatyön kehitysvaiheet Suomessa jakaen ne neljään vaiheeseen. Et-simisen kausi on ajoittunut 1960 luvun puolivälistä 1970 luvun puoliväliin. Tällöin yhdyskuntatyö on tullut sosiaalityöntekijöiden ja muutamien muiden ammattiryhmien tietoisuuteen. Kirjoituksia yhdyskuntatyöstä alkoi ilmestyä, ja erityisesti ruotsalaisella sosiologilla Harald Swednerillä oli keskeinen merkitys myös suomalaisen yhdyskuntatyön kehitykseen. Swedner oli ensimmäisiä ruotsalaisia tutkijoita, jotka kiinnostuivat asuinalueiden ja yhdyskuntien kehittämistä. Pohjoismaiset vaikutteet olivat kaiken kaikkiaan erittäin keskeisiä. Sen sijaan anglosaksinen perinne jäi Koskisen mukaan vähäiseksi vaikuttajaksi. Yhdyskuntatyön koulutus aloitettiin 1970 luvun alkupuolella ja yhdyskuntatyön menetelmää kehitettiin työryhmissä ja seminaareissa. (Koskinen 2003: 206–219; kts.myös Lehtinen 1997: 28–31)

Seuraava kausi, kokeilujen kausi ajoittuu 1970 luvun jälkipuolelle. Kokeilujen kaudella toteutettiin uusia yhdyskuntatyön hankkeita monilla paikkakunnilla ja yhdyskuntatyöhön tulivat mukaan monet tahot sosiaalitoimen lisäksi. Yhdyskuntatyössä korostuivat erityisesti nuorisotoimen ja sosiaalitoimen alueellinen työ sekä mielenterveyshäiriöiden ennaltaehkäisevä työ. (Koskinen 2003: 219.)

Yhdyskuntatyön niin sanottu laajentumisen ja vakiintumisen kausi kesti Koskisen (2003:219) mukaan 1970 luvun lopulta 1980 luvun puoliväliin. Tuolloin yhdyskuntatyöhön tuli mukaan yhä uusia tahoja ja kunnissa erityisesti teknisen puolen osallistuminen lisääntyi. Yhdyskuntatyö oli esillä erilaisissa koulutustilaisuuksissa, uusilla paikkakunnilla aloitettiin toimintaa ja 1980-luvun puolivälissä arvioitiin, että yhdyskuntatyötä tehtiin yli 50 paikkakunnalla. Yhdyskuntatyö virallistui ja siitä tuli julkista toimintaa, niin että sosiaalihuoltoasetuksessa (29.6.1983/607) mainitaan yhdyskuntatyö yksilö- ja perhetyön rinnalla sosiaalityön toteutusmuotona. Sosiaalihuoltolaissa (17.9.1982/710) 18§:ssä asetettiin yhdeksi sosiaalityön tavoitteeksi ylläpitää ja edistää yhteisöjen toimivuutta. Sosiaalihuoltoasetuksen (29.6.1983/607) 7§:n mukaan ”Sosiaalityötä toteutetaan yksilö-, perhe- ja yhdyskuntatyönä sekä hallinnollisena sosiaalityönä ja muin tarpeellisin

menetelmin. Lisäksi asetuksessa (1-2§) tuli sosiaalilautakunnan tehtäväksi elinolosuhteiden valvonnan toteuttaminen kunnissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 13.12.1983 työryhmän selvittämään ja tekemään ehdotuksia yhdyskuntatyön yleisten edellytysten perustamiseksi eri hallinnonaloilla. Tehtävän määrittely noudatteli tarkoin Mannerheimin Lastensuojeluliiton kirjeessä esitettyä toivomusta. Työryhmän esitykset merkitsivät täten virallista kantaa yhdyskuntatyöhön. Työryhmän raportissa yhdyskuntatyö määriteltiin sellaiseksi asukkaiden tarpeista lähteväksi työmuodoksi, jonka tarkoituksena on suunnitelmallisen ja sosiaalisen muutosprosessin käynnistäminen ja tukeminen tietyllä alueella. Tämä merkitsee sitä, että asukkaat, järjestöt ja virkamiehet keskinäisessä yhteistyössä kehittävät asuinalueen sosiaalista toimintaa sekä parantavat asuin- ja elinympäristöä. Samaan aikaan yhdyskuntatyölle määriteltiin kolme osa-alueita sen saadessa virallisen aseman suomalaisessa sosiaalityössä. Osa-alueita olivat asukkaita aktivoiva asukastyö (ruohonjuurityö), eri organisaatioiden välisen tavoitteisen yhteistyön edistäminen eli organisaatiotyö sekä suunnitteluun ja päätöksentekoon vaikuttaminen. (Koskinen 2003:220 – 221; Lehtinen 1997:31)

Vasta 1990-luvun loppupuolella käyttöön on otettu yhteistyön ja yhteisösosiaalityön käsitteet yhtenä sosiaalityön ammatillisena erikoistumisalana. Yhteisösosiaalityön keskeisinä toimintaperiaatteina pidetään sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisyä, lähipalvelujen kehittämistä, kansalaisten oma-aloitteisuuden tukemista ja sosiaalisten verkostojen merkityksen tunnustamista. Olennaista on, että kansalaisten hyvinvointia edistetään paikallisten yhteisöjen tarjoamien mahdollisuuksien avulla (Karjalainen 2008:142)

3.3.2 Alue – ja yhdyskuntatyötä Helsingissä

Yhdyskuntatyötä ohjaavat nykyisinkin sen periaatteelliset lähtökohdat – uudistumishalu, kehittäminen ja uusi-arki ajattelu, jossa lähiyhteisön merkitys on jälleen nostettu keskeiselle paikalle. Työttömyyden kasvu on tuonut yhdyskuntatyölle uusia haasteita, mutta myös mahdollisuuksia, sillä työttömät viettävät suurimman osan ajastaan paikallisyhteisössään. (Lehtinen 1997:34.)

Helsingin kaupungissa yhdyskuntatyötä on toteutettu vuodesta 1976 usean eri hallinnonalan virkamiesyhteistyönä Itä-Pasilassa. Hyvien kokemusten myötä innostuttiin ke-

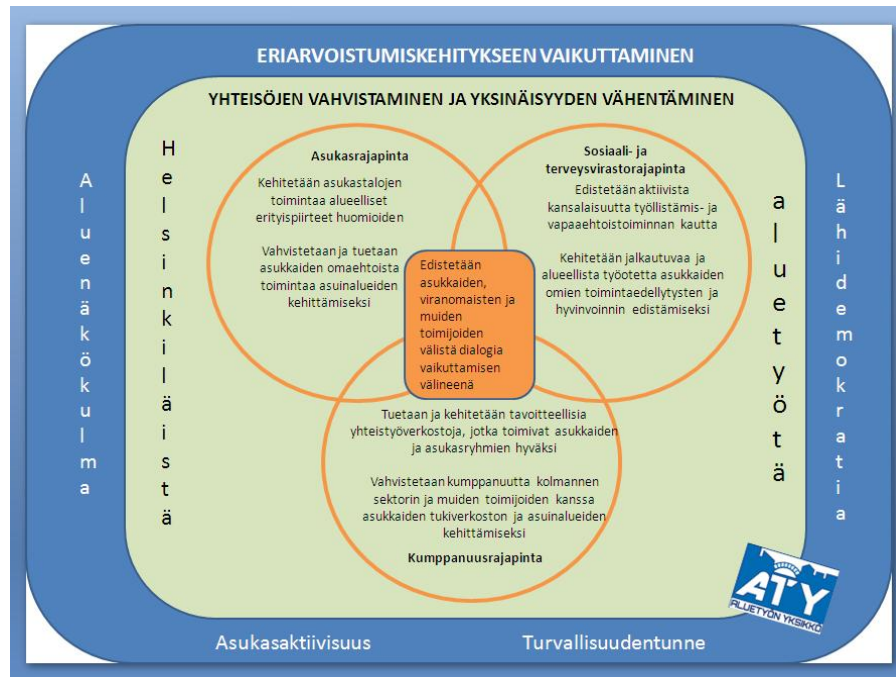
hittämään monihallinnollista yhteistyön koulutusta ja perustamaan yli 30 työryhmää ympäri kaupunkia 1970 -1980 luvuilla. Yhdyskuntatyön projekteja aloitettiin muun muassa Malminkartanossa, Hakaniemessä ja Jakomäessä. Helsingin kaupungin alueellistaessa sosiaali- ja terveystalvvelujaan 1980 – luvun puolivälin jälkeen ajateltiin, ettei erillistä yhdyskuntatyötä tarvita koska kaikki tekevät "alueellista" työtä. Virkamiesyhteistyön tilalle syntyi kuitenkin hiljalleen uusia paikallisia aluetyönmuotoja – tekijät ja rahoituspohja vaihtuivat kuten myös toimintatavat.(Välimäki-Adie - Pylkkänen 2008: 100–101.)

Helsingin kaupungin tuottama alue- ja yhdyskuntatyö sijoittui alussa sosiaaliasemien alaisuuteen ja sitä tuotettiin pääaisassa itäisellä asuinalueella. Vuonna 2011 sosiaalivirasto (vuoden 2013 alusta sosiaali- ja terveystalvvelvirasto) keskitti alueellisen työn voimavarat ja ne organisoitiin yhteen perustamalla aluetyön yksikkö. Yksikköön koottiin asukastalot Pohjois- ja Itä Helsingistä sekä kantakaupungista, yhteensä 10 kappaletta. Tämän lisäksi yksikköön siirtyi Lähityö, kuusi yhdyskuntatyöntekijää sekä Mellunkylän Vetoa- ja voimaa – hanke. Vuonna 2012 yksikkö laajentui leipäjonoihin jalkautuvalla sosiaalityöllä, Haagalaisella asukastila Hopealalla, Kampin kappelilla ja matalankynnyksen päiväkeskuksilla Kontulan symppiksellä ja Itäkeskuksen Aurinkoisella Hymyllä. Vuoden 2012 lopussa organisaatiouudistuksen valmistelun myötä alusta asti mukana ollut vapaaehtoistyön koordinaattori sekä Symppis ja Aurinkoinen Hymy siirtyivät toisiin yksiköihin.(Männistö 2012:2.)

Suurin osa aluetyön yksikön työntekijöistä on sosiaalialan ammattilaisia. Vaikka aluetyön kohtaama ihminen on erilaisten palvelujen ja avun tarpeessa, kohdataan heidät aluetyössä erityisesti asukkaina, joiden voimavaroja ja omaehtoisuutta tukemalla vahvistetaan yksittäisten asukkaiden, yhteisöjen ja alueiden hyvinvointia. Ominaista aluetyölle on aina ollut asukaslähtöisyys ja kaiken ikäisten kanssa toimiminen. Vapaaehtoistyöllä on merkittävä rooli aluetyön toiminnoissa, etenkin asukastaloissa. (Männistö 2012: 2.)

Aluetyö Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystalvvelvirastossa on tavoitteellista työskentelyä (kuvio 2.) asuinalueiden ja niiden asukkaiden hyväksi. Helsingin kaupunginosien eriarvoistumisesta on puhuttu paljon viime vuosina ja tämä on työn tärkein yhteiskunnallinen vaikuttamiskohde. Tavoitteena on hidastaa eriarvoistumiskehitystä aluetyön

keinoin. Helsingiläisessä aluetyössä tuodaan esiin aluenäkökulmaa, lisätään lähidemokratiaa ja asukasaktiivisuutta sekä parannetaan asukkaiden kokemaa turvallisuudentunnetta. Työllä vähennetään asukkaiden kokemaa yksinäisyyttä ja vahvistetaan yhteisöjä (Männistö 2012: 3)

Kuvio 2. Aluetyön yksikön tavoitteet. (Männistö 2012:3)

Alue- ja yhdyskuntatyön kentässä on paljon ongelmia, joita voidaan ratkaista vain organisoimalla eri käyttäjä ja intressiryhmiä. Heikompiosaiset asukasryhmät eivät aina tiedä oikeuksiaan eikä heillä ole tarpeeksi valtaa ja voimavaroja vaikuttaa edes omaan elämäntilanteeseensa. Alue- ja yhdyskuntatyön yhtenä tehtävänä onkin välittää näille ihmisille tietoa sellaisessa muodossa, että he pystyvät sen jäsentämään. Alue- ja yhdyskuntatyöntekijän on tunnettava paikallinen julkinen palvelujärjestelmä viranomaisineen, alueen järjestöt ja luottamushenkilöt, jotta hän pystyy organisoimaan erilaisia tilaisuuksia asukkaiden tarpeista. Yhteiskunnallisella tasolla työntekijällä täytyy olla valmiudet analysoida yhteiskunnan taloudellista ja poliittista kehitystä. Alue- ja yhdyskuntatyön avulla voidaan saada merkittävää tietoa siitä, miten erilaiset sosiaali- ja terveyspoliittiset toimet vaikuttavat ihmisten arkielämään.

Sosiaali- ja terveysalan ammattietiikka rakentuu inhimillisyydelle ja demokratian ihanteille. Lehtinen (1997:34) pohtii sosiaali- ja yhdyskuntatyön työntekijöiden ammat-

tietikkaa Ronnbytä mukaillen uudeltaisesta näkökulmasta, joka hylkää vanhan ajattelutavan siitä, että työntekijöiden tulee palvella järjestelmän etuja. Yhdyskuntatyön, joka toimii kansalaisten ja viranomaisten välimaastossa tulee hyväksyä kolme perusasiaa, joita ovat: 1. luottamus kansalaisten omiin kykyihin ja voimavaroihin 2. on hyväksyttävä kohderyhmien oma asiantuntemus omissa asioissaan, joita ammattityöntekijöillä ei koskaan voi olla ja 3. että sama työntekijä ei voi toimia sekä asiakastyöntekijänä että yhdyskuntatyöntekijänä.

Yhdyskuntatyöntekijöihin liitetään moninaisia rooleja, joista mainittakoon koordinaattori, suunnittelija, mahdollistaja, kehittäjä, "asianajaja", organisaattori ja aktivisti. Ennen kaikkea Lehtisen (1997: 35) mukaan alue- ja yhdyskuntatyöntekijällä tulee olla rohkeutta hyväksyä sosiaalityön poliittinen luonne yhteiskunnallisten epäkohtien esille tuojana. Rajanveto yhdyskuntatyön ja poliittisen toiminnan välillä voi olla vaikeaa sen kansalaisia aktivoivan ja muutokseen tähtäävän toiminnan ja viestinnän luonteen vuoksi. Rooli riippuu aina työn sisällöstä mutta tähtää kuitenkin aina toisten muutosprosessin tukemiseen.

Toteuttaakseen näitä rooleja, työntekijältä vaaditaan moninaisia taitoja, joista osa on puhtaasti ihmissuhdetaitoja – etenkin taito kuunnella. Alue- ja yhdyskuntatyössä on osattava mennä tilanteisiin korva edellä: kuunnella mikä asukkaita huolestuttaa, mitä he toivovat, kehen he luottavat. Samalla työntekijä luo luottamuksellista ilmapiiriä niin asukkaiden kesken kuin itsensä, asukkaiden ja viranomaisten välille. Alue- ja yhdyskuntatyö kohdentuu yhteisöihin ja ryhmiin. Ryhmien kanssa työskennellessä on oltava tietoa ryhmädynamiikasta ja erilaista ryhmätyön menetelmistä. Alue- ja yhdyskuntatyöntekijällä pitää olla tuntemus siitä, milloin hänen rooliinsa kuuluu väistyä enemmän taka-alalle tukijaksi ja milloin osallistua aktiivisemmin. Aktiivinen panos voi olla vaikkapa jonkin asian syy-yhteyksien hahmottamista, erilaisten työskentelymenetelmien esittelemistä ja niiden vertailua, keskusteluaiheiden täsmentämistä, sekä yhteyksien luomista julkisiin tahoihin ja luottamushenkilöihin. (Lehtinen 1997: 35)

Sosiaalihuoltolaki uudistuu vuonna 2014. Uuteen lakiehdotukseen on alue- ja yhdyskuntatyö huomioitu luvussa 2 hyvinvoinnin edistäminen rakenteellisen sosiaalityön osana.

§ 12 Rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu:

1) sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvan tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muiden sosiaalihuollon tukitoimien vaikuttavuudesta;

2) tavoitteelliset toimet ja toimenpide-ehdotukset sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä kunnan asukkaiden asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämiseksi; ja

3) sosiaalihuollon asiantuntemuksen tuominen osaksi kunnan muiden toimialojen suunnittelua sekä yhteistyö yksityisten palveluntuottajien ja

järjestöjen kanssa paikallista sosiaalityötä sekä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012:172).

Pykälässä 12 § säädetään kunnan velvollisuudesta toteuttaa rakenteellista sosiaalityötä, joka on ruohonjuuritasolta päätöksentekoon ulottuvaa vaikuttamistyötä sosiaalisten ongelmien torjumiseksi, palvelujen ja muiden tukitoimien kehittämiseksi sekä sosiaalista hyvinvointia kohentavien uudistusten edistämiseksi. Rakenteellinen sosiaalityö liittyy lakiehdotuksen 2 luvussa säädettäviin hyvinvointivaikutusten huomioon ottamiseen, väestön hyvinvoinnin edistämiseen, kunnan asukkaiden vaikutusmahdollisuuksiin ja hyvinvointiraportointiin. Rakenteellinen sosiaalityö tekee näkyväksi sosiaalihuollon asiakkaiden ongelmia, tarpeita ja vahvuuksia ja niiden suhteita yhteisöön ja yhteiskuntaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012: 115–116.)

Sen sijaan ruohonjuuritason työtä ja asukastilojen ylläpitoa kunnalla ei tulevan lakiehdotuksen mukaan olisi velvollisuus tuottaa vaan sen pitää luoda edellytykset yhteisölähtöisen toiminnan edistämiseksi ja toimia osana palvelukenttää.

Pykälän 13 § mukaan säädetään seuraavaa:

Edellytysten luominen sosiaalista hyvinvointia edistävälle toiminnalle.

Kunnan on huolehdittava ehkäisevän sosiaalityön toteuttamisesta edellä tässä luvussa tarkoitettuihin keinoin sekä luomalla edellytyksiä aktiiviselle yhteisötoiminnalle ja yksilöiden kiinnittymiselle yhteisöön. Edellä 1 momentissa tarkoitettujen edellytysten luomiseksi kunnan sosiaalihuollon on yhdessä muiden toimialojen kanssa huolehdittava, että kunnassa on riittävästi: 1) tuen tarpeessa olevien yhteisöjen toimintamahdollisuuksia ja voimavaroja vahvistavaa ohjattua toimintaa; ja 2) esteettömiä kokoontumispaikkoja, toimintavälineitä ja ohjausta asukkaiden yhteisöllistä ja omaehtoista toimintaa varten sekä mahdollisuus niiden hyödyntämiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012: 172).

Yhteisön tuen tarpeella uudessa sosiaalihuoltolaissa tarkoitetaan tilanteita, joissa yhteisön hyvinvoinnin turvaaminen ja edistäminen edellyttävät tavoitteellisia toimia sosiaa-

listen ongelmien ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi, lähipalvelujen kehittämiseksi, kuntalaisten oma-aloitteisuuden lisäämiseksi sekä heidän sosiaalisten verkostojen vahvistamiseksi. Ohjattu toiminta olisi esimerkiksi vertais- ja muuta kansalaistoimintaa, jota järjestäisi kunta, mutta erityisesti kansalaisjärjestöt, muut kansalaistoimijat ja seurakunnat. Toiminta perustuisi kunnan ja muiden toimijoiden kumppanuuteen. Yhteisöllähtöisen toiminnan turvaamiseksi kunnan tulisi huolehtia, että asukkailla on omaehtoista toimintaa varten esteettömiä kokoontumispaikkoja, toimintavälineitä ja ohjausta. Yhteisöllähtöisen toiminnan käyttöä varten kunnan tulisi tarjota kokoontumismahdollisuuksia esimerkiksi kouluista, nuorisotaloista, kunnan kulttuuri- ja liikuntatoimen tiloista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012: 116 -117.)

Helsingin kaupungin aluetyöyksikkö on selvitystilassa, tätä varten on perustettu selvitystyöryhmä, jonka tehtävänä on kartoittaa Helsingissä tapahtuva alue ja asukastyö ja antaa siitä selvitys kaupunginjohdolle lokakuun 2013 loppuun mennessä. Vuonna 2014 jää nähtäväksi aluetyöyksikön sijoittuminen ja muoto kaupungin organisaatioissa.

4 Kansalaisosallisuutta lisääviä tapoja ja hankkeita

Kuten edellä on esitetty, on kuntien toiminnassa ja itse asiassa koko yhteiskunnassamme kiinnitetty yhä enemmän huomiota erilaisiin tapoihin lisätä kuntalaisten ja kansalaisten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia yhteisistä asioista päätettäessä. On olennaista, että osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseen panostetaan nimenomaan kuntatasolla, sillä se on lähin kansalaista oleva hallinnontaso. Osallistumisella on kaiken kaikkiaan erittäin suuri merkitys arvioitaessa demokratian toteutumista kunnallisessa päätöksenteossa. Kunnallisen päätöksentekijän tulisi suhtautua myönteisesti kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin kunnallisessa päätöksenteossa, sillä Suomen perustuslain mukaan kansanvaltaan sisältyy oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Luottamushenkilöt ja viranhaltijat ovat tottuneet mittaamaan asioiden tärkeyttä rahassa. Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamiskanavien tärkeyttä ei kuitenkaan välttämättä voida mitata budjettimäärärahoilla. Kuntalaisen, asukkaan näkökulmasta on usein tärkeämpää päästä vaikuttamaan päiväkodin aukioloihin tai tiehidasteiden sijaintiin.

Demokratia tarvitsee osallistuvia, aktiivisia ja luovia kansalaisia. Demokratiaa ei tule rakentaa ja ohjailta ylhäältäpäin mutta julkinen valta voi luoda edellytyksiä kansanvallan toteutumiseksi tukemalla kansalaisten tietopohjaa ja mahdollistamalla toimivia osallistumis- ja toimintaympäristöjä. Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää esimerkiksi valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin, tiedottamalla ja järjestämällä kuulemistilaisuuksia sekä selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa. Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia voidaan myös kehittää lisäämällä yksittäisten kuntalaisten, palvelujen käyttäjien tai kunnan osaluonon asukkaiden itsemääräämisoikeutta. Kunnassa voidaan kehittää myös osallistuvaa budjetointia tai käyttää kansalaisraateja. Vaihtoehtoisten osallistumis- ja vaikuttamismuotojen etuna on, että ne tuovat kunnallisen päätöksenteon piiriin ihmisiä, jotka eivät välttämättä asettuisi ehdolle kunnallisvaaleissa tai välttämättä edes äänestäisi kunnallisvaaleissa.

Vuosina 2003–2007 kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmalla pyrittiin edistämään kansalaisyhteiskunnan toimintaa, aktiivista kansalaisuutta, kansalaisten yhteiskunnallis-

ta vaikuttamista ja edustuksellisen demokratian toimivuutta. Suomalaisen demokraatiapolitiikan tavoitteeksi asetettiin tuolloin, että Suomi tunnetaan jatkossa demokratian kehittämisen edelläkävijänä ja että aktiivinen kansalaisuus on Suomessa keskeisten tunnuslukujen mukaan Euroopan parhaiden maiden tasolla. (Kankainen ym.2009:12.)

Osallistumisen ja osallisuuden kysymykset ovat globaaleja. Euroopassa monet maat ovat jo olleet edelläkävijöitä kansalaisosallisuuden lisäämisessä ja myös Euroopan Unionissa on haluttu lisätä kansalaisten mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon. Euroopan parlamentti ja neuvosto säati (EU) No:211/2011 asetuksen 16.2.2011 EU- kansalasioitteesta. EU-kansalaisaloitteella Euroopan kansalaiset voivat kehottaa komissiota tekemään lainsäädäntöehdotuksen tietyistä aiheista, mikäli aloitteen takana on miljoona EU - kansalista. Suomessa EU-tason kansalaisaloitetta ryhdyttiin soveltamaan huhtikuun 2012 alussa. (Carausan, Michaela 2011.) Suomessa vastaavaa oikeutta vaikuttaa kansalaisaloitteella alettiin käyttää maaliskuussa 2012, jolloin astui voimaan perustuslain uusi säädös kansalaisaloitteesta. Vähintään 50 000 äänioikeutettua Suomen kansalaista voi tehdä eduskunnalle aloitteen lain säätämiseksi. Kansalaisaloite voi olla joko lakiehdotus tai ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä. Aloite voi koskea myös voimassa olevan lain kumoamista tai muuttamista.(Kansalaisaloitelaki 12/2012.)

Harju (2010:103–104) painottaa osallistuvan demokratian lisäämistä edustuksellisen demokratian rinnalle. Osallistuvalla demokratiolla täydennettäisiin edustuksellista demokratiaa suoralla ja välittömällä kansanvallalla. Keinoina hän näkee kansanäänestysten harkitun lisäämisen kunnallisella ja valtiollisella tasolla sekä vuoropuhelun parantamisella kansalaisten sekä hallinnon ja poliittisen päätöksenteon välillä. Harjun mukaan pitäisi myös entistä enemmän käyttää tietotekniikan suomia mahdollisuuksia äänestyksissä ja mielipidekartoituksissa sekä lisätä kansalaiskasvatuksen opetusta kautta perusopetuslinjan aikuiskasvatukseen, jotta tieto omista oikeuksista laajenisi.

Lähidemokratia – käsitettä on alettu käyttää aktiivisesti terminä, joka viittaa kuntalaisten eritasoiseen osallisuuteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin. Termi pitää sisällään niin deliberatiivisen, keskusteleavan ja moniäänisen mielipiteen tuottamisen ja tätä kautta vaikuttamisen mutta myös etäämpiä, alueellisia toimintatapoja, joilla on pyritty ja pyritään lisäämään paikallista osallisuutta.

Deliberatiivisesta vaikuttamisesta ja osallistumisesta esimerkkinä toimivat Kansalaisfoorumit. Kansalaisfoorumien avulla voidaan tuottaa valistunut kansalaismielipide lähes mistä tahansa poliittisen päätöksenteon asialistalla olevasta kysymyksestä. Useimmiten kansalaisfoorumeja on järjestetty konkreettisista, kansalaisten arjessa näkyvistä asioista ja palveluista. Näissä aiheissa kansalaisilla voi olla jo lähtökohtaisesti paremmat tiedot kuin poliitikoilla ja virkamiehillä. Erityyppiset kansalaisfoorumit ovat yleistyneet niin kansainvälisesti kuin Suomessa. Ne perustuvat keskusteluun, harkintaan ja vuorovaikutukseen ja niitä käytetään päätöksenteon tukena esimerkiksi Tanskassa, Iso-Britanniassa, Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Suomessa kansalaisfoorumeja on käytetty muun muassa kuntatason päätöksenteossa Vaasassa, Mikkelissä ja Jyväskylässä sekä tieteellisenä kokeena Turussa. (Karjalainen 2012:10,49.)

Osallistuvan budjetoinnin käsite liittyy läheisesti lähidemokratiakeskusteluun ja on tällä hetkellä osin kokeilussa myös Suomessa. Osallistuvalla budjetoinnilla tarkoitetaan kansalaisten mukaan ottamista julkisista varoista ja niiden kohdennuksista päättämiseen. Julkishallinto saa taasen vastineeksi kansalaisten asiantuntemusta ja tietoa heidän arvoistaan ja samalla vahvistetaan julkishallinnon läpinäkyvyyttä ja osallistavuutta. idea- na on siis purkaa vastakkainasettelua ja kehittää asioita yhdessä. (Nieminen 2012.)

Maailmalla osallistuvasta budjetoinnista on saatu hyviä kokemuksia. Osallistuvan budjetoinnin juuret ovat Brasiliassa (v.1989) ja nytemmin sitä on käytetty maailmanlaajuisesti yli 1200 kaupungissa. Erityisen laajalle se levisi varhaisessa vaiheessa Etelä-Amerikassa, mutta 2000-luvulla se on alkanut yleistyä muuallakin, kuten Espanjassa (Sevilla), Yhdysvalloissa (Chicago, New York) ja Englannissa (Lontoo). (Participatory Budgeting Project 2013.)

4.1 Ruotsin, Norjan ja Tanskan mallien pääperiaatteita

Kuntien väheneminen ja kuntakokojen kasvu on pakottanut miettimään uudenlaisia tapoja ja rakenteita ratkaista alueellinen paikallishallinto ja budjetointi myös pohjoismaissa. Ruotsi, Norja ja Tanska toimivat esimerkkeinä maista, joissa on kokeiltu eritasoisia malleja niin kunnissa kuin suurilla asuinalueilla. Tavoitteena on ollut saada kuntalaisten ääni osaksi hallintoa, palveluiden kehittämistä ja jopa taloudellisten resurssien jakautumista.

Pohjoismaisessa kunnallislainsäädännössä on kantavana ajatuksena ollut 1990 lähtien se, että Kunnanvaltuustolla on vapaus määrätä kunnan organisaatiosta ja toimintavoista. Jokaisessa neljässä Pohjoismaassa on säädös koskien alueellisia toimielimiä. Säädösten sisältö poikkeaa toisistaan jonkin verran. Norjassa on kuntalain mukaan mahdollista valita kunnanosaelin suoralla vaalilla. Tanskassa kuntalaki määrittelee tarkasti, mitä asioita alueellisille toimielimille voidaan delegoida. Ruotsissa kunnanosalautakunnat kuuluvat lain mukaan selvästi edustuksellisen demokratian piiriin. (Pihlaja ym. 2012:129)

Pihlaja ym. (2012:129–134) selvityksen mukaan pohjoismaisilla alueellisilla toimielimillä voi kuitenkin olla hyvin erilaisia rooleja kunnallisessa päätöksenteossa ja näistä voidaan erottaa kolme eri toimintatapaa, jotka voivat esiintyä yhdessä ja erikseen. Ruotsissa ja Norjan Oslossa esiintyy niin kutsuttu vahva kunnanosahallinto. Näissä maissa kunnanosalautakunnat ja niiden alainen kunnanosahallinto vastaavat alueensa lähipalveluista osallistavan budjetoinnin keinoin, ja vastuulla olevat palvelut muodostavat jopa puolet kunnan budjetista. Näitä palveluita ovat alueen lähipalvelut kuten päivähoito, peruskoulu, vanhustenhuolto ja vapaa-aikapalvelut. Kyse on niin sanotusta palvelukumppanuudesta, jolloin toimielin osallistuu edellä kuvattujen tehtävien ohella alueen palvelujen järjestämiseen. (kts. myös Milleniekommun 2012)

Toinen toimintatapa, mikä on nähtävissä Ruotsin ja Norjan ohella myös Tanskassa, etenkin Kööpenhaminassa, on alueellisilla toimielimillä oleva lähinnä neuvoa-antava rooli kunnan suunnittelu- ja päätöksentekoprosessissa, niin kutsuttu suunnittelukumppanuus. Nämä neuvoa-antavat toimielimet tuovat vahvasti näkökulmaa esimerkiksi budjetin laatimiseen ja kaavoitukseen. Kolmas rooli, joka näyttäytyy usein kuitenkin tyyppi kakkosen kanssa yhtäaikaisesti, on malli, jossa alueelliset toimielimet huolehtivat lähiympäristön viihtyvyydestä ja kehittämisestä. Keskeistä on yhteistyö alueen kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Yleensä näillä toimielimillä on käytössään pieni budjetti, jota käytetään paikallisiin kehittämiskohteisiin ja/tai paikallisyhdistysten tukemiseen. (Pihlaja ym.2012:129–134.)

Toimielinten valintatapa vaihtelee maittain ja alueittain ja käytössä on yhtäaikaisesti useita tapoja. Ruotsissa ja Norjassa on käytössä edustuksellisen demokratian periaate,

jossa valtuusto nimeää toimielinten jäsenet poliittisten voimasuhteiden pohjalta. Tanskassa ja Norjassa käytetään edellisen valintatavan tukena alueen asukkaiden ehdotusten pohjalta nousevia ehdotuksia toimielinten jäseniksi, jotka valtuusto viimekädessä nimeää. Suoraa kansanvaalitapaa alueellisten toimielinten perustamiseksi käytetään Ruotsissa ja Norjassa, jossa se on otettu käyttöön viidessä kunnassa. Ruotsissa Svågadalenin aluelautakunnan jäsenet valitaan suoralla kansanvaalilla. Ehdokkaat aluelautakuntiin voivat olla joko poliittisten puolueiden jäseniä tai ei poliittisten asukasryhmien asettamia. (Pihlaja ym. 2012:141–143.)

4.2 Suomalaisia suurten kaupunkien malleja

Edelliseen peilaten nousee keskeiseksi se merkittävä ero Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä, että Suomesta puuttuu niin kutsuttu neljäs luokka, koko kunnan alueen kattava kunnanosa- ja palvelu- ja budjettivaltainen hallinto, jolla merkittävä palveluvastuu ja budjettivaltuus. Ainoan esimerkin tällaisesta toimintatavasta muodostaa Rovaniemi. (Katajamäki 2012.)

Kuntalaki 365/1995, § 27 säätelee kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista seuraavasti: Valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

- 1) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin
- 2) järjestämällä kunnan osa-alueita koskevaa hallintoa
- 3) tiedottamalla kunnan asioista ja järjestämällä kuulemistilaisuuksia
- 4) selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa
- 5) järjestämällä yhteistyötä kunnan tehtävien hoitamisessa
- 6) avustamalla asukkaiden oma-aloitteista asioiden hoitoa, valmistelua ja suunnittelua, sekä
- 7) järjestämällä kunnallisia kansanäänestyksiä

Kuntalain 18 § säädetään alueellisten toimielinten asettamisesta ja sen muodoista jotka voivat toimia:

- joko virallisena osana kuntaorganisaatiota tai
- epävirallisena yhteistyöelimenä kuntaorganisaation ja kunnan osa-alueen asukkaiden

välillä.

Alueellisen toimielimen tehtävänä on yksi tai useampi seuraavista:

- lisätä alueensa asukkaiden ja kunnan välistä vuorovaikutusta,
- osallistua alueen palveluja, maankäyttöä, infrastruktuuria ja budjettia koskevaan suunnitteluun yhdessä kunnan kanssa,
- toimia omaehtoisesti ja yhteistyössä kunnan kanssa alueen kehittämiseksi ja
- osallistua alueen palvelujen järjestämiseen.

(Kuntalaki 365/1995, § 18)

Kiinnostus perustaa alueellisia toimielimiä lisääntyi vuoden 2009 kuntaliitosaallon myötä. Keväällä 2012 Pihlaja ym. (2012: 9,27–28, 31) tehdyn kartoituksen mukaan alueellisia toimielimiä oli 59 eri kunnissa kaikkiaan 63 ja 23 eri nimikkeellä. Alueellisista toimielimistä 90 prosenttia ovat lähinnä kunnan ja alueen asukkaiden välisiä keskustelufoorumeja. Vain murto-osalle kunta on delegoinut päätösvaltaa tai vastuuta palvelutuotannosta. Pisimpään toimineet alueelliset toimielimet, Rovaniemen Ylä-Kemijoen sekä Sonkajärven Sukevan aluelautakunnat, osoittavat, että pitkäjänteisellä toiminnalla alueellinen toimi-elin voi ansaita paikkansa sekä kunnan organisaatiossa että kuntalaisten tietoisuudesta. Molemmilla aluelautakunnilla on laaja-alainen vastuu kunnan osa-alueen kehittämisestä. Monessa kunnassa alueellisten toimielinten asema on kuitenkin heikko sekä suhteessa kuntalaisiin että kunnan viralliseen organisaatioon.

4.2.1 Rovaniemi

Erlaisista Suomessa sovellettavista kunnallisen lähidemokratian käytännöistä Rovaniemen Yläkemijoen aluelautakunta näyttäisi parhaiten yhdistävän hallinnon tehokkuutta ja kansalaisille tärkeää läheisyyttä. Samalla se on alueen asukkaiden todellinen vaikuttamisen väylä eikä pelkkä kuulemisen ja lausuntojen antamisen foorumi. Se on Suomen kunnallisen lähidemokratian lippulaiva, ja saanut syystäkin kansallista julkisuutta. (Katajamäki 2012)

Rovaniemen Yläkemijoen aluelautakunnan toimivalta on laaja. Se huolehtii oman vuosibudjettinsa turvin mm. päivähoitoon ja perusopetukseen liittyvistä tehtävistä. Myös uuden Salon aluetoimikunnilla on laajat tehtävät valmistella omaa aluettaan koskevia esityksiä ja aloitteita, joilla edistetään uuden viherkaupungin rakentamista sekä koko alueen vetovoimaisuutta. Vantaan aluetoimikuntien ja Oulun alueelliset yhteistyöryhmi-

en toimivalta on taasen suppeampi. Ne voivat tehdä aloitteita, antaa lausuntoja ja osallistua alueensa kehittämiseen. (Aalto-Matturi ym. 2009: 82.)

Yläkemijoella on oivaltavasti sovellettu Ruotsin kunnanosa­hallinnon kokemuksia. On luovuttu mekaanisesta ja Ruotsissakin keskustelua herättäneestä periaatteesta, jossa puolueet asettavat aluelautakunnan jäsenet koko kunnan poliittisten voimasuhteiden perusteella. Yläkemijoella aluelautakunnan jäsenehdokkaat nimetään avoimissa kansalaiskokouksissa. Tällä tavoin tavoitellaan suoran demokratian elementtejä. Yläkemijoen aluelautakunta voidaan tulkita edustuksellisen ja suoran demokratian vuorovaikutusfoorumiksi. Yläkemijoen aluelautakuntamalli käynnistetään kokeiluna vuosina 2013–2016 viidellä uudella palvelukyläalueella. (Katajamäki 2012; Pihlaja ym. :2012: 65–70.)

Edellä esitetyn rinnalla on kuitenkin erittäin tärkeää huomata, että asukkaat osallistuvat ja vaikuttavat asuinalueillaan myös muualla kuin näissä alueellisissa toimielimissä. Vapaa kansalais- ja järjestötoiminta, esimerkiksi kaupunginosa- ja kyläyhdistysten toiminta voi olla asukkaiden osallistumisen ja vaikuttamisen näkökulmasta paikallisesti hyvin merkittävää. Ne toimivat suhteessa kuntaorganisaatioon pääsääntöisesti vapaa­muotoisemmin ja itsenäisemmin kuin alueelliset toimielimet, mutta niillä voi siitä huolimatta olla vilkasta ja vaikuttavaa yhteistyötä kunnan tai kaupungin viranhaltija- ja luottamushenkilöorganisaation kanssa, ja ne voivat olla tuottamassa myös alueen asukkaiden tarvitsemia palveluja. Kaupunginosa ja kyläyhdistyksiä tai niitä vastaavia alueperusteisia kunnan osa-alueella toimivia järjestöjä on Suomessa yli 4.000. (Karjalainen 2012:32.)

4.2.2 Oulu

Oulun kaupungissa lähidemokratia ja yhteisötoimintaa toteutetaan kuntalain 27 § mukaisesti. Sillä edistetään kunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjien edellytyksiä osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Toiminta on kunnanosan asukkaiden vapaaehtois­toimintaa sekä kumppanuustoimintaa Oulun kaupungin kanssa. Toiminta muodostuu pääosiltaan lähidemokratiayhteisöjen (32), asukastupien (10) ja alueellisten yhteistyöryhmien (14) toiminnasta. Keskushallinnon osallistuminen ja vaikuttaminen koordinoi toimintaa sekä toimii tukea ja ohjausta antavana tahona. Toiminta on verkostoitunut kaupungin pitkän aikavälin suunnitteluun ja päätöksentekoon. Toiminnan osa-alueita ovat:

lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttaminen, lapsiperheiden ja ikäihmisten hyvinvointia tukeva toiminta, lähiliikunta, alueellinen kulttuuritoiminta, kestävän kehityksen ja turvallisuuden edistäminen asuinalueilla, tietoyhteiskunnan kehittäminen kansalaisyhteiskuntana, vapaaehtoistoiminnan kehittäminen sekä kolmannen sektorin palvelutoiminta. (Alikoski 2013)

Kuntalaisvaikuttamisen ja yhteisötoiminnan tavoitteena on saada kaikenikäiset oululaiset osallistumaan ja vaikuttamaan elinympäristöönsä ja palveluja koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Yhteisötoiminnan keskiössä ovat alueelliset yhteistyöryhmät, joissa on mukana asukkaita, asukas-yhteisöjä, yhdistyksiä, järjestöjä ja luottamushenkilöitä. Näiden lisäksi mukana on julkisten ja yksityisten palveluiden edustajia, kuten koulut, päiväkodit, nuorisotoimi, kirjasto, seurakunta ja alueen yrittäjiä. Oulun kaupunki on jaettu 16 suuralueeseen, ja jokaisella alueella toimii yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmässä alueen asukkaat vaikuttavat oman asuinalueensa asioihin. Asukastuvat ovat yksi osa yhteisötoimintaa. Ne ovat kaikille avoimia yhdessä tekemisen keskuksia, ja niiden toiminnasta vastaavat yhdistykset. (Oulun kaupunki 2013.)

4.2.3 Tampere

Tampereen kaupunki on edelläkävijä kuntien toimintamallien kehittämisessä. Poliittinen johtaminen uudistettiin pormestarimallin avulla. Pormestarimallin myötä kaupungin poliittisella johtamisella on tunnistettavat kasvot ja asioiden valmistelu on demokraattisesti johdettua. Palvelut järjestetään asiakaslähtöisesti tilaaja-tuottaja-mallilla tavoitellen vaikuttavuutta, monipuolisuutta ja taloudellisuutta. Kaupunkilaiset osallistuvat asioiden valmisteluun ja palvelujen kehittämiseen. Kuntalaiset, virkamiehet sekä luottamushenkilöt tekevät aiempaa läheisempää yhteistyötä Tampereella. Kyse on suorasta osallistumisesta edustuksellista demokratiaa täydentävänä toimintana. Suora osallistuminen merkitsee sitä, että kuntalainen yksin tai osana ryhmää pääsee vaikuttamaan kunnallisen politiikan ja hallinnon sisältöön. (Tampereen kaupunki 2011:3.)

Tampereella lähidemokratiaa toteutetaan alueellisen Alvari toiminnan kautta. Tampere Alvari on vuorovaikutuskanava asukkaiden ja kaupungin välillä. Sen kautta asukkaat saavat tietoa oman alueensa asioista ja pystyvät vaikuttamaan asuinympäristönsä ja palvelujen suunnitteluun. Kaupunki taas tarvitsee aluetta koskevaa tietoa asioiden valmistelun ja päätöksenteon tueksi. Alueellinen työryhmä eli Alue-Alvari on asukkaiden

ja kaupungin yhteistyöelin. Siihen pääsevät jäseniksi alueen yhdistysten ja seurojen edustajat sekä muut alueensa asioista kiinnostuneet asukkaat. Kaupunginhallitus nimitää työryhmän kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Seuraava toimikausi alkaa 2013 ja päättyy vuoden 2014 lopussa. Asukkaiden vaikutuskanavan Alue-Alvarit toimivat Etelä-, Kaakkois-, Koillis- ja Länsi Tampereella. Kaikki Alue-Alvarin tilaisuudet ja työryhmien kokoukset ovat avoimia, eli niihin voivat osallistua nekin, joita ei ole nimitetty jäseniksi. Alueilla järjestetään pormestarin ja valtuuston asukasiltoja, kokouksia ja keskusteluja. Alue-Alvari ottaa kantaa valmistelussa ja suunnitteilla oleviin palveluja koskeviin asioihin. Se osallistuu myös kaupungin talousarvion ja strategian laadintaan. Alue-Alvari voi tehdä aloitteita kaupungin käsiteltäväksi. Kokouksissa ja ryhmätöissä pohditaan muun muassa terveyspalveluita, ikäihmisten kotihoitoa, uimarantoja, koulujen sijaintia, joukkoliikennettä, puistoja, päivähoitoa, nuorisotiloja. Näkemykset kootaan muistioksi palveluja suunnittelevien käyttöön. (Tampereen kaupunki 2011: 8-12)

Alue-Alvari voi myös ilmoittautua osalliseksi kaavoitushankkeissa. Alue-Alvarin kautta asukkaat saavat tietoa kaupungin alueen palveluita ja ympäristöä koskevista suunnitelmista jo alkuvaiheessa. Näin he myös pääsevät hyvissä ajoin kertomaan näkemyksensä valmistelijoille ja päättäjille. Alueellisella työryhmällä on käytössään aluerahaa 5000 euroa. Sitä voidaan käyttää vaikkapa talkoisiin ja kaupunginosatapahtumien järjestämiseen. Aluerahalla on toteutettu muun muassa isoja kesäjuhlia, ympäristötalkoita, laadittu palveluopas, järjestetty virkistystä ikäihmisille ja puuhaa lapsille. (Alvari – esite 2013.)

4.2.4 Vantaa

Vantaan alueellinen toiminta käynnistyi alueellisissa kehittämistoimikunnissa 1990-luvun alussa. Nykyiset, nimeltään aluetoimikunnat ovat toimineet vuodesta 2001. Aluetoimikunnat toimivat kaupunginhallituksen päättämällä seitsemällä suuralueella, jotka kattavat koko Vantaan kaupungin alueen. Aluetoimikunnan jäsenet valitaan poliittisin perustein ja jäsenten on oltava alueen asukkaita siten, että osa heistä on alueella asuvia valtuutettuja tai varavaltuutettuja. Aluetoimikuntien tarkoitus on edistää alueensa asukkaiden hyvinvointia ja parantavat heidän mahdollisuuksiaan osallistua alueensa asioihin. Tavoitteena on viihtyisä ja turvallinen elinympäristö sekä omaleimaiset alueet. (Pihlaja ym. 2012:100–101.)

Vantaan kaupungin aluetoimikuntien johtosäännön mukaan (Kaupunginvaltuuston 17.12.2012 hyväksymä. Voimassa 1.1.2013 alkaen) Nykyisten, 28.1.2013 nimettyjen aluetoimikuntien toimintakausi on kaksi vuotta. Kussakin aluetoimikunnassa on 14 jäsentä. Aluetoimikunnat pitävät kokouksia noin viisi kertaa vuodessa.

Aluetoimikunnan tehtävänä on:

- 1) seurata ja arvioida alueensa yhdyskuntarakenteen, väestön elinolojen ja hyvinvoinnin sekä palveluiden tilaa ja kehittymistä
- 2) edistää alueensa asukkaiden ja yhdistysten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia Vantaan kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman hengessä
- 3) huolehtia osaltaan siitä, että alueen asukkaat saavat riittävästi tietoa alueesta ja sen olosuhteista,
- 4) tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja eri viranomaisille tai muille tahoille alueen kaavoitusta, palveluiden kehittämistä, kaupungin talousarviota koskien sekä muissa tärkeiksi katsomissaan aluetta koskevissa asioissa, ja
- 5) Laatia tehtäväalueensa mukaisesti aluettaan koskeva kehittämissuunnitelma kaupungin taloussuunnitelmakaudeksi
- 6) Raportoida toiminnastaan kaupunginhallituksen yleisjaostolle kerran toimintakaudessa. (Vantaan kaupungin aluetoimikuntien johtosääntö 2012: §3)

Toimikunta voi myös myöntää hyvien hankkeiden toteuttamiseen aluerahaa. Aluerahalla on mm. avustettu yhdistysten ja asukasryhmien järjestämiä, kaikille avoimia paikallisia "kyläjuhlia. (Vantaan kaupunki 2013.)

4.2.5 Helsinki

Helsingin kaupungissa asukkaiden osallistumis – ja vaikuttamismahdollisuuksia on pohdittu ja kehitetty pitkään. Kaupunginvaltuuston strategiaohjelmassa 2009–2012 demokratia ja vaikuttaminen oli yksi keskeisistä kehittämiskohteista. Ohjelman mukaan kaupunki toimii kaupunkilaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi ja demokratian vahvistamiseksi kokoamalla toimenpiteet kansanvaltahankkeeksi. Kaupunginhallitus asetti 4.4.2011 (§ 349) Demokratia-ryhmän, jonka tehtävänä oli ohjata ja seurata kaupunkilaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi ja demokratian vahvistamiseksi koottavien toimenpiteiden valmistelua 31.10.2011 mennessä. Kaupunginhallitus nimesi 15-jäsenenluottamushenkilöryhmän kaikista valtuustossa olevista puolueista. Ryhmän työn pohjana ovat kaupunginvaltuuston asettamat tavoitteet kansalaisten osallistumismahdollisuuksien parantamisesta ja vuorovaikutuksen lisäämisestä. Valtuustokauden aikana oli määrä kehittää muun muassa sähköisen kuulemisen ja vaikuttamisen verkkopalveluja ja luoda alueellisia asukaspaneelleja. Tarkoitus oli myös luoda mahdollisuuksia suoran demokratian toteuttamiseksi ja parantaa edustuksellisen demokratian toimintaedellytyksiä. (Demokratia-ryhmä 2011:1)

Lähidemokratian vahvistamiseksi valmisteltiin toimintamalli siitä, miten alueellista demokratiaa kehitetään ja lisätään kaupunkilaisten osallistumista. Alueellisen osallistumisen mallia alettiin pilotoimaan vuonna 2012 erikseen määritellyillä kaupungin alueella/alueilla ja toiminnoissa. Asukaspaneelien, osallistuvan budjetoinnin ja muun alueellisen osallistumisen osalta demokratiakokeilut yhdistettiin ja niitä kehitettiin toimiin, joissa oli jo olemassa vakiintuneita osallistumis- ja vuorovaikutuskäytäntöjä. (Demokratiaryhmä 2011:3)

Demokratiatyöryhmä pohti raportissaan kansanäänestysten käyttöönottoa myös Helsingissä, jossa niitä ei toistaiseksi ole vielä järjestetty. Muualla maassa niitä on käytetty 1990 – luvulta lähtien ja niiden aiheena on yleensä ollut kuntaliitokset. Kaupungin toiminnassa suhtaudutaan myönteisesti myös muuhun suoran demokratian keinoihin, joilla vahvistetaan kaupungin asukkaiden omaehtoista yhteistoimintaa ja kehitetään kansalaisten osallistumismuotoja. Kansanäänestysten toteuttaminen olisi työryhmän mukaan kuitenkin myönteinen keino edistää suoraa demokratiaa. Niiden toteuttamista varten tulee luoda kaupungin omat, lainsäädäntöä täydentävät periaatteet ja menettelytavat. Kuntalaki ja kansanäänestyksessä noudatettavasta menettelystä erikseen säädetty laki asettaa puitteet kunnallisen kansanäänestyksen toteuttamiseen. Kuntalain 30 §:n mukaan valtuusto voi päättää, että kunnalle kuuluvasta asiasta toimitetaan kansanäänestys. Kansanäänestys on neuvoa-antava. Se voidaan toimittaa koko kuntaa tai jotakin osa-aluetta koskevana. Kaikilla äänestysoikeutetuilla on yhtäläinen äänestysoikeus. Kansanäänestysaloitteen voi tehdä vähintään viisi prosenttia äänioikeutetuista kunnan asukkaista. Äänestysaloite velvoittaa valtuustoa päättämään viipymättä, toimitetaanko aloitteessa esitetty kansanäänestys. (Demokratiaryhmä 2011 s.3- 5.)

Perinteisiä paikallisia jo aiemmin mainittuja osallistumis - ja vaikuttamiskanavia ovat olleet muun muassa aluefooromit, joita on järjestetty asukasyhdistysten puolesta eri teemojen puitteissa eri asuinalueilla. Aluefoorumi on 1990-luvulla kehitetty toimintamalli, jonka avulla on pyritty vastaamaan asuinalueita koskeviin haasteisiin. Tavoitteena on prosessimainen, vähittäinen kehittäminen, joka perustuu asukkaiden, viranomaisten ja muiden toimijoiden väliseen yhteistyöhön. Mallin kehittäjät ovat pyrkineet organisaatioltaan keveään menetelmään, joka toimisi vapaaehtois pohjalta. Samalla malli olisi kevyt ja aidosti vapaaehtoinen myös satunnaisen osallistujan kannalta. On varottu foorumien muodostumista suljetuiksi yhdistyksiksi johtokuntineen ja rituaalei-

neen: tavoitteena on kaikille avoin tilaisuus asuinalueen eri toimijoiden väliseen vuoropuheluun. (Päivänen – Kurki – Virrankoski 2002: 6.)

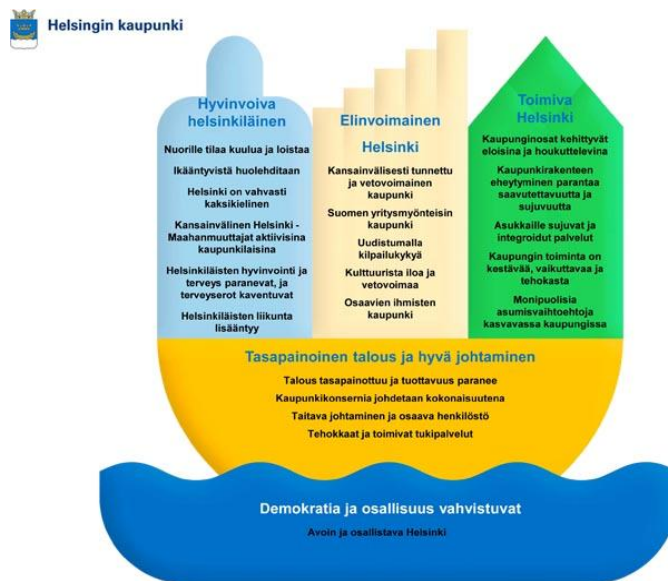
Käytännöt eivät kuitenkaan ole olleet yhtäläisiä eri puolilla kaupunkia ja foorumeiden järjestäminen on ollut kiinni asukasyhdistysten aktiivisuudesta. HELKA ry eli Helsingin kaupunginosayhdistykset ry on ollut aktiivinen, poliittisesti sitoutumaton toimija osallisuusmenetelmien jalkauttajana ja kouluttajana Helsingissä. HELKA ry perustettiin vuonna 1964 helsinkiläisten kaupunginosayhdistysten keskusjärjestöksi. Sääntöjensä mukaisesti Helka edistää Helsingin kehittymistä kulttuuri- ja ympäristöarvoja kunnioittavana, korkeatasoisena sekä asukkaiden hyvinvoinnista huolehtivana pääkaupunkina. Lisäksi tarkoituksena on edistää jäsenyhdistysten vaikutusmahdollisuuksia aluettaan koskevien asioiden valmistelussa ja siihen liittyvässä päätöksenteossa. Helka pyrkii vielä tukemaan toimintaa kaupunginosien identiteetin vahvistamiseksi kestäväen kehityksen ja kumppanuuden periaatteiden pohjalta. Viime vuosina Helka on satsannut yhä tuntuvammin kouluttamiseen, asiantuntijana toimimiseen sekä internetin laajenevien mahdollisuuksien hyväksikäyttämiseen. Helka tekee yhteistyötä viranomaisten ja muiden tahojen kanssa ja kehittää vuorovaikutusta jäsenyhdistysten ja kaupungin hallinnon välillä, jotta paikallinen ja alueellinen tieto ja asiantuntemus välittyisi kaupungin suunnitteluun ja päätöksentekoon. Helka tekee aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja laajemmista, koko kaupunkia koskevista teemoista. Helka toimii jäsentensä yhdyssiteenä järjestämällä mm. kaupunkisuunnitteluun ja osallistumisteemoihin liittyviä seminaareja ja keskustelutilaisuuksia. Lisäksi Helka harjoittaa toimialaansa liittyvää tiedotus-, julkaisu- ja muuta vastaavaa toimintaa. (Helka ry. 2013)

Esimerkkinä osallisuuskäytäntöjen menetelmällisestä lisäämisestä voidaan mainita kansainvälinen Caddies – projekti, johon HELKA ry. otti osaa vuosina 2009 – 2011. Pääasiassa EU:n rahoittama CADDIES-projekti (Creating Attractive, Developed and Dynamic Societies together with Inhabitants) kannusti erilaisia asukasryhmiä osallistumaan oman asuinympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen, ja auttoi heitä myös itse toteuttamaan haluamaansa tulevaisuutta. Projektin kansainvälisiä toimijoita olivat Suomessa Helsinki (Helsingin kaupunginosayhdistykset ry Helka), Ruotsissa Norrköpingin kaupungin omistama kiinteistöyhtiö (Hyresbostäder i Norrköping AB/pääkumppani) ja Latviassa Riian kaupungin asumisasiosta vastaava yksikkö (Riga Dwelling and Environment). Jokaisesta kaupungista valittiin muutama yhteistyössä mu-

kana oleva kaupunginosa. Helsingissä CADDIES – projektiin osallistuivat Kannelmäki, Pohjois-Haaga ja Arabianranta-Toukola-Vanhakaupunki. Projektissa kehitettiin tapoja ja toimintamalleja, joilla asukkaat ja paikalliset toimijat voivat yhteisvoimin olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kaupunginosansa tulevaisuutta.(CADDIES 2009)

Projektissa testattiin ja kehitettiin menetelmiä, joilla rakennetaan yhteisvoimin paikallista tulevaisuuskuvaa, saadaan paikalliset voimavarat paremmin käyttöön alueen kehittämisessä, tiedotetaan asuinalueen asioista eri asukasryhmille sekä tuetaan paikallista keskustelua ja vuorovaikutusta. Yhtenä toimintamuotona näihin tavoitteisiin pääsemiseksi rakennettiin kaupunginosavisioita, jotka muuttuivat jo projektin aikana näkyviksi käytännön askeliksi. Paikallistoimijoiden yhteistyö kaupunginosan kehittämiseksi oli merkittävässä roolissa toiminnassa. Projekti pyrki siihen, että kohdealueille rakennetut yhteistyömuodot ja -verkostot sekä vuorovaikutusmallit jäisivät elämään projektin päätyttyä. Projektin hyötyjä olivat mm. alueiden vetovoimaisuuden, turvallisuuden ja elämänlaadun lisääntyminen alueellisen yhteistyön kehittymisen ja vahvistumisen kautta. Projektikumppanien lisäksi hanke hyödytti kohdealueiden asukkaita, viranomaisia ja muita toimijoita sekä kiinnostavuuden mukaan kaikkia EU-maiden kaupunkeja/ kaupunginosia ja erilaisia asukasryhmiä.(CADDIES 2009.)

Demokratiatyöryhmän loppuraportista voidaan todeta, että Helsingin kaupunki (2013) haluaa panostaa asukkaiden osallisuuteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin. Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyi strategiaohjelman vuosille 2013–2016 kokouksessaan 24.4.2013, jossa linjataan virastojen, liikelaitosten ja konserniyhteisöjen toimintaa. Ohjelman neljä pääkohtaa (kuvio 4), joihin kaikkiin demokratia ja osallisuus nivoutuvat ovat: 1. Hyvinvoiva helsinkiläinen 2. Elinvoimainen Helsinki 3. Toimiva Helsinki 4. Tasapainoinen talous ja hyvä johtaminen.

Kuvio 3. Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2013 -2016. (Helsingin kaupunki 2013)

Kaupungin visiona on, että Helsinki on asukkaiden yhteisöllinen asuinpaikka ja pääkaupunki, jossa palvelut toimivat ja päätöksenteko on avointa, ja jossa tiede, taide ja luovuus kukoistavat. Helsinki on maailmanluokan liiketoiminta- ja innovaatiokeskus, jonka menestys koituu asukkaiden hyvinvoinnin ja koko Suomen hyväksi. Metropolialuetta kehitetään yhtenäisesti toimivana alueena, jossa on luonnonläheinen ympäristö ja hyvä asua, oppia, työskennellä sekä yrittää. Arvopohja rakentuu asukaslähtöisyydelle, ekologisudelle, oikeudenmukaisuudelle ja yhdenvertaisuudelle, taloudellisuudelle, turvallisuudelle, osallisuudelle ja osallistumiselle sekä yrittäjämönteisyydelle.(Helsingin kaupunki 2013.)

Avoimessa kaupungissa kaupunkilaiset ovat mukana yhteisön jäsenenä ja päätöksentekoprosessit avataan kaupunkilaisille. Kaupungin tuottama asiakirja- ja muu tietoaineisto on helposti ja esteettömästi kaupunkilaisten avoimesti käytettävissä ja kaupungin ulkopuolisessa toiminnassa hyödynnettävissä. Valmistelun avoimuutta lisätään ja kannuste-

taan kaupunkilaisia käyttämään sähköisiä tiedonhaku-, osallistumis- ja vuorovaikutuskanavia. Edustuksellista demokratiaa vahvistetaan, kaupunkilaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia lisätään sekä niitä koskevia menetelmiä parannetaan. Alueellisen demokratian kehittämistä jatketaan alueellisen kokeilun hankkeista saatavien kokemusten pohjalta. Tuetaan suoran demokratian toteutumismahdollisuuksia ja aktiivista kuntalaisuutta. Näihin tavoitteisiin päästää luomalla kaupunkilaisten ja hallintokuntien välille vuorovaikutuksen pysyvät rakenteet jossa nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia parannetaan, tuetaan alueellisen osallistumisen pilottien toteutusta ja kehitetään uusia toimintamalleja niiden pohjalta. Osallistavaa budjetointia kokeillaan mm. opetustoimessa, nuorisotoimessa ja kirjastotoimessa ja sen mahdollisuuksia selvitetään myös muissa palveluissa. Huolehditaan digitaalisen syrjäytymisen ehkäisemisestä tarjoamalla sähköisiä oppimis- ja osallistumismahdollisuuksia. Luodaan demokratiati- lojen toimintamalli ja madalletaan kynnystä olemassa olevien tilojen käyttöönottamiseksi. Otetaan neuvoo-antavat kansanäänestykset käyttöön ja tuodaan ratkaisuja päätöksenteon pohjaksi. (Helsingin kaupunki 2013.)

Helsingin kaupunki kehittää alueellista osallistumista ja vaikuttamisen kanavia kokeil- laan vuoden 2013 aikana seitsemällä alueellisella ja kolmella teemapilotilla, jotka ovat pääosin asukasvetoisia. Lähidemokratia kokeilun taustalla on näkemys kaupunkilaisten arkea koskettavan päätöksenteon lähentämisestä kohti kaupunkilaisia. Demokra- tiahankkeen tavoitteena on osallisuuteen ja vuorovaikutukseen liittyvien työmallien pysyvyys ja jatkuvuus vuoden 2013 jälkeenkin. (Typpi - Reunanen 2013: 16–17)

Alueellisiin pilotteihin tulivat valituksi seuraavat alueelliset hankkeet: Vetoa ja voimaa Mellunkylään, jonka tarkoituksena on kehittää aluetta, viestintää ja vuorovaikutusta verkostomaisessa yhteistyössä. Pilotissa on mukana myös aluetyöyksiköstä projekti- päällikkö. Maunulassa pilotti innostaa asukkaita mukaan Maunulan keskustan suunnit- teluun ja aluetyöyksikön asukastalo Saunabaarin kehittämiseen alueen demokratiatilak- si. Vuosaaren pilotissa vahvistetaan asukkaiden osallisuutta ja vaikuttamista alueellisen toimikunnan voimin ja Mainio – Malminkartano – verkostossa kokeillaan virtuaalista demokratiatilaa fyysisten asukastalojen tukena. Arabianranta – Toukola – Vanhankau- punki demokraattisen päätöksenteon kasvualustana – pilotissa elävöitetään alueen rantapuistoa ja kehitetään alueen asukastaloja. Itä-Pasilan pilotissa aktivoidaan asuk- kaita huolehtimaan omasta asuinalueestaan - konkreettisena kohteenaan aluesuunni-

telma ja Tapaninvainiossa kokeillaan uusia asukasosallisuuden ja vaikuttamisen menetelmiä ja laaditaan alueelle kehittämisstrategia. (Demokratia 2013)

Teemamuotoisissa hankkeissa kokeillaan muun muassa osallistavaa budjetointia Nuori-soasiainkeskuksen Ruuti Budjetti - pilotissa, jossa nuoret saavat päättää kahden yksikön resurssien käytöstä. Ruudilla on kahdenkymmenen nuoren ydinryhmä, joka valitaan vuosittain. Ydinryhmä toimii linkkinä helsinkiläisten nuorten ja päättäjien välillä. He myös vievät ruuti.netissä ja toimintaryhmissä kehiteltyjä ajatuksia eteenpäin yhdessä Helsingin kaupungin päättäjien kanssa. (Ruuti 2013; Demokratia 2013.)

Helsingin pyöräilevät kaupunginosat – hankkeessa on kyse kaupunginosarajat ylittävää osallistumisen vahvistamisesta tietyn teeman ympärillä. Hankkeen temaattinen kokonaisuus rakentuu liikennesuunnittelun ja pyöräilyn edistämisen asiantuntemuksen levittämisestä kaupunginosissa. Tärkeässä roolissa pilottivuoden aikana on osallistuvan suunnittelun ja tiedottamisen sovelluksen kehittäminen jo olemassa olevan Kerro Kartalla -sovelluksen pohjalta. (Helsingin polkupyöräilijät ry. 2013.)

Kaupunkilaisten raati on alueellisen osallistumisen kokeilu, jota tukee kaupunkisuunnitteluvirasto. Tarkoituksena on osallistaa kaupunkilaisia keskustelemaan ja tuottamaan täydentäviä vaihtoehtoja päätöksenteon tueksi. Raadin teemana on pysäköintipolitiikka. Hanke koostuu kolmesta osasta. Ensimmäisessä vaiheessa kootaan kaupunkilaisia edustava raati, joka osallistuu ohjattuun keskusteluun valitusta teemasta. Raatilaiset tutustuvat pysäköinnin kysymyksiin, käyvät monipuolista ja avointa keskustelua aiheesta ja laativat lopuksi yhteisymmärryksessä aiheesta julkilausuman. Toisessa vaiheessa raadin edustajat esittävät työpajana tulokset avoimessa foorumissa. Viimeisessä vaiheessa tulokset käsitellään päättäjien kanssa. Kaupunkilaisten raadin taustalla on ajatus keskusteleavasta, pohdiskelevasta ja uutta luovasta demokratiasta. (Kaupunkilaisten raati 2013.)

5 Vireä ja vaikuttava Pihlajamäki

Kansalaiset voivat halutessaan olla aktiivisia kaupunki- ja kuntatasolla mutta myös omalla asuinalueellaan, kuten edellä on esimerkein esitelty. Olen työskennellyt Pihlajamäessä aluetyöntekijänä vuodesta 2006 lähtien. Tänä aikana olen saanut seurata aitiopaikalta Pihlajamäen niin alueellista – kuin asukasosallistumisenkin kehittymistä.

Pihlajamäessä toimii aktiivinen asukasyhdistys Pihlajamäki-seura ry. Pihlajamäki-seura ry. toimii sääntöjensä mukaan Pihlajamäen asukkaiden etujärjestönä. Se perustettiin 12.1.1964 ja on siitä asti toiminut aktiivisesti alueen turvallisuuden ja viihtyisyyden lisäämiseksi sekä palveluiden parantamiseksi. Vuosien varrella se on tehnyt runsaasti Pihlajamäkeä koskevia aloitteita kaupungille ja saanut aikoinaan alueelle leikkikentän, kirjaston, kirkon ja nuorisotalon. (Welin – Greggas 1994: 71.)

Pihlajamäki-seura ry. on Helsingin kaupunginosayhdistykset (HELKA) ry:n jäsen ja sen myötä Suomen Kotiseutuliitto ry:n jäsen. Pihlajamäki-seura tekee ja tukee nykyään myös monin tavoin paikallista yhteistyötä. Seura jatkaa edelleen vuonna 2006 aloitettua kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden ja Kalliolan Kannatusyhdistys ry:n kanssa tarkoituksena löytää ja toteuttaa yhteiset ja kaikkia koskevat konkreettiset tavoitteet Pihlajamäessä. Seuran painopiste kumppanuudessa on viestintä. Pihlajamäki-seuran alle on rakentunut vuosien varrella toimintaryhmiä, jotka mahdollistavat alueen asukkaiden toimimisen oman mielenkiinnon pohjalta asuinalueen hyväksi. Seurassa toimivat tällä hetkellä Pihlajamäen kotisivujen ja lähiölehden toimitukset, Pihlajamäki goes Bluesia järjestävä musatiimi aluetyöntekijän koordinoimana, kotikaupunkipolku-ryhmä sekä luontoryhmä. Tavoitteena on, että siivoustalkoiden järjestämiseen saadaan perustettua myös oma ryhmä. (Pihlajamäki-seura 2013.)

5.1 Aluekuvaus

Pihlajamäki asuinalueena on tunnettu 60-luvun suojellusta arkkitehtuuristaan ja mahdollisista luonnostaan. Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyi 26.9.2007 asemakaavan muutosehdotuksen, joka suojelee Pihlajamäen 60-luvun asuinrakennukset, pihapiirit ja näkymät sekä ostoskeskuksen vanhan puolen ja solukaupat. Pihlajamäki on Suomen

modernin arkkitehtuurin kiistaton merkkikohde. Se on ensimmäinen 1960-luvun lähiö Helsingissä, jonka muodostama kokonaisuus suojellaan asemakaavalla. Pihlajamäen arvo perustuu moniin asioihin, aina väljästä luonnonympäristöstä pieniin rakennusten yksityiskohtiin asti. Rakentamista leimaa usein tarkoin harkittu vähäeleisyys, mistä luopuminen voi olla arkkitehtuurille kohtalokasta. Tyypillistä on myös rakennusten ja maiseman veistoksellinen vastakohtaisuus sekä vivahteikkaat asetelmat luonnon ja arkkitehtuurin kohdatessa (Salastie 2003:13 -14.)

Pihlajamäessä elää ja asuu erilaisia ihmisiä. Kokemukseni mukaan Pihlajamäkeä voisi kutsua kyläksi keskellä kaupunkia, jonne mahtuu tarinoita laidasta laitaan. Media ei aina ole kohdellut lähiöasumista silkkihanskoin, näin myös Pihlajamäen kohdalla. Näkemykseni mukaan Pihlajamäessä asuu kuitenkin poikkeuksellisen yhteisöllistä väkeä, jotka osallistuvat mielellään kaikenlaiseen yhteiseen tekemiseen.

Pihlajämäki kuuluu Latokartanon peruspiiriin. Vuonna 2011 Pihlajamäessä asui 7440 asukasta, joista suurin osa (6039) asukkaista oli alle 65 - vuotiaita. Väestöennusteen mukaan väestö vähenee vuoteen 2023 mennessä lähes tuhannella hengellä (yht. 6555) ja vanhusten osuus tulee lisääntymään nykyisestään. Joskaan alueen rakennuskanta ei suosi ikääntyvien asumista hissittömien talojensa vuoksi. Näkyvänä trendinä onkin ollut, että asunnon vapautuessa tilalle muuttaa lapsiperhe. Vuonna 2011 perhekuntia oli 1907 joista lapsiperheitä oli 910, näistä yksinhuoltaja perheitä oli 1/5. Lapsettomia perheitä oli kaikkiaan puolet perhekunnista. Tilastoista voidaan nähdä myös se, että yksinasuvia on paljon.

Pihlajamäessä työttömyys näyttäytyy niin katukuvassa kuin asukastyön arjessa. Työttömyysaste Pihlajamäessä vuonna 2010 oli 11.2 %, kun Latokartanon peruspiirissä se oli 6.1 %. Koko kaupungin työttömyysaste vuonna 2010 oli 7.8 %. (Helsingin seudun aluesarjat 2013).

Taulukko 4: Pihlajamäen väestötietoja. (Helsingin seudun aluesarjat 2013: koonti)

Väestötiedot	v. 2011
Asukkaita yhteensä	7442
Perheet yhteensä	1907
Pariskunnat ilman lapsia	974
Pariskunnat ja lapsia	390
Yli 65 vuotiaat	1395
Yksinhuoltajat	390
Työttömyysaste Pihlajamäki v. 2010	11.2 %
Työttömyysaste Latokartano v.2010	6.1 %
Väestöennuste Pihlajamäki vuoteen 2021	6817

5.2 Alue- ja asukastyö Pihlajamäessä

Pihlajamäen aluetyö aloitettiin yhdyskuntatyön nimellä Kalliolan setelementin ostopalveluna vuonna 2006. Perusteena aluevalinnalle oli Pihlajamäen sosiaalinen eriarvoistumiskehitys. Toiminnalle laadittiin sosiaalivirastossa ensimmäinen laatuaan oleva kumppanuussopimus, jonka pohjalta määriteltiin osapuolten vastuut ja määriteltiin toiminnan tavoitteet. Kalliolan settlementti perinteisenä kansalaisjärjestönä tuotti aluetyön ja pääsi näin palaamaan alkujuurilleen. Sopimuksen muina osapuolina olivat Pihlajamäki-Seura ry ja silloinen Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Helsingin lähiöprojekti osallistui aluetyöntekijän palkkakustannuksiin sekä asukastilan toimintojen kustannuksiin. (Karjalainen 2008: 133–134; Heino-Mouhu 2006.)

Ensimmäinen sopimuskausi kesti vuoden 2007 loppuun, jolloin sosiaalivirasto otti aluetyön omaksi toiminnakseen, näin aluetyöntekijän työpanokseen ei enää liittynyt ostopalvelua. Kalliolan settlementti ja Pihlajamäki-seura ry jäivät kuitenkin kumppanuustoimijoiksi. Lähiöprojektilla on ollut vaikuttava merkitys Pihlajamäen aluetyön kehitymiselle alusta asti. Helsingin lähiöprojektin taloudellisella tuella on voitu kokeilla ja saattaa alkuun Pihlajamäkeläisiä hyödyttäviä hankkeita ja tapahtumia. (Heino-Mouhu 2008.)

Pihlajamäen aluetyölle antaa oman lisäelementtinsä asukastila, jonka toimintaa koordinoi perinteisen aluetyön rinnalla. Asukastila mahdollistaa kansalaistoiminnan kaikessa laajuudessaan, alueellisen vapaaehtoistyön, työtoiminnan sekä osallisuusmenetelmien kehittämisen yhden katon alle.

Pihlajamäen aluetyö on asukasosallisuuden ja paikallisvaikuttamisen vahvistamista tavalla, joka tukee uusien, luovien ja uudistuvien toimintamallien syntymistä Pihlajamäessä. Kantava ajatus on, että kaikille tarjoutuu mahdollisuus osallistua ja jättää näkyvä jälki omalle asuinalueelle. Toiminta on näkyvää ja uusia ilmenemismuotoja - hahmoja - synnyttävää ja tukevaa. Konsepti tarjoaa paikallisen toiminnan areenoita ja foorumeita, ja näin omaa positiivisen kierteen kaikki elementit. Aluetyön yhteistyötahoja ovat sosiaali- ja terveysviraston eri vastuualueet vauvasta vaariin, muut kaupungin hallintokunnat sekä yhdistykset, yhteisöt ja yritykset.

Aluetyön konkreettisia tavoitteita ovat yhteisöllisyyden ja positiivisen kierteen lisääminen, jonka myötä asukkaat kokevat kuuluvansa yhteen, arvostavat toisiaan ja haluavat kantaa vastuuta omasta asuinympäristöstään. Tähän tarvitaan aktiivisia asukkaita, jotka haluavat myös vaikuttaa asioihin luoden yhteisiä foorumeita, joissa voivat toimia ja aktivoida toisiaan. Aluetyön tuella ja asukastilan toiminnalla mahdollistetaan erilaisten ihmisten kohtaaminen ja dialogi, jossa asukkaat tutustuvat toisiinsa ja oppivat tuntemaan toisiaan samalla kun uusia kohtaamisen alustoja synnytetään. Tavoitteena on kestävien vaikutusten aikaansaaminen, joissa toiminta ikään kuin jatkuu ja syntyy "itsestään" - asukkaiden itsensä synnyttäminä. (Heino-Mouhu 2010)

Alueelliset hankkeet mahdollistavat asukkaille vaikuttamisen ja osallistumisen foorumeita, mutta samalla myös sosiaalisen työllistymisen. Tällä hetkellä yhteistyön saamia ilmenemismuotoja ovat koko Pohjois-Helsinkiin jaettava Pihlajamäen lähiölehti, suositut verkkosivut osoitteessa www.pihlajamaki.info, aluekehittämiseen liittyvät viranomaisyöryhmät sekä asukkaille avoinna olevat foorumit ja ryhmät kuten kehittämismaraton, joiden kautta voi halutessaan vaikuttaa suoraan oman alueen viihtyisyyteen ja turvallisuuteen. Virkamiestyöryhmät pohtivat alueella näyttäytyviä ilmiöitä ja pyrkivät löytämään niihin tarvittaessa ratkaisuja. Alueelliset tapahtumat kuten Pihlajamäki goes blues tarjoavat asukkaille matalankynnyksen osallistumismahdollisuuksia itselle sopivalla ta-

valla. Muut vapaaehtoistyön foorumit kuten puistokummit, taidot kiertoon -hanke, paltstaviljely – hanke ja Lähiöaseman harrasteryhmät tarjoavat toimintamahdollisuuksia pitkäkestoisempaan ja vastuullisempaan toimintaan. Lähiöaseman työllistämishankkeet kotilähettiläät ja kylätalkkarit taasen tarjoavat alueen asukkaille naapuriapuun verrattavia palveluita, kuten kauppa-apu ja samalla mahdollistavat työharjoittelun ja tukityöllistämisen niille, jotka siitä hyötyvät. (Heino-Mouhu 2010)

Kuvio 4. Pihlajamäen aluetyön osallisuuden ja vaikuttamisen alustat 2010. (Heino-Mouhu 2010)

Aluetyön haasteena on asukkaiden tavoitettavuus ja tiedon oikea aikainen levittäminen. Tiedottamisen ja markkinoinnin kehittäminen ja uusien väylien löytäminen ovatkin osa aluetyön arkea. Asukkaan kannalta on oleellista se miten ja millä tavoin hänet tavoitetaan, tämä vaikuttaa kiinnostuksen heräämiseen ja mahdollisen konkreettisen osallistumispäätöksen syntymiseen. Tämän vuoksi on tärkeää viestiä mahdollisuuksista mielekkäällä ja innostavalla tavalla erilaisten väylien kautta – kaikki eivät elä bittimaailmassa ja toisaltaan kaikille ei jaeta ilmaisjakelulehtiä. Kokemus on osittanut, että suora kasvotusten tapahtuva kontaktointi tavoittaa parhaiten ja nopeuttaa innostumista osallistua itse kullekin sopivaan toimintaan. (Heino-Mouhu 2010)

6 Opinnäytetyön tutkimusasetelma

Opinnäytetyön tutkittavana ilmiönä on kansalaisten osallistumistapojen kehittyminen vaikuttamisen näkökulmasta. Kehityssuuntaan vaikuttavat kuntaliitoskeskustelu sekä kansalaisten aktiivisuuden ja kiinnostuksen kohteiden painotukset poliittisesta vaikuttamisesta paikalliseen - omaan lähiympäristöön. Taustalla on käsitys aktiivisesta kansalaisuudesta demokraattisen yhteiskunnan perustana sekä oletamus siitä, että ihmiset haluavat osallistua ja vaikuttaa siihen päätöksentekoon, joka koskee heidän omaa elämäänsä ja lähiympäristöä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää osallistumistapojen kehittymistä Pihlajamäen alueella toteutetun lähidemokratiahankkeen kehittämismaratoniksi nimetyssä toiminnassa. Kehittämismaraton on Pihlajamäen aluetyön ja asukasyhdistyksen yhteistyönä aloittama Pihlajamäkisille avoin ryhmä, johon voi tulla keskustelemaan ja vaikuttamaan oman asuinalueen asioihin. Kehittämismaraton työskentelyä voidaan luonnehtia kaupunginosan lähidemokratiahankkeeksi, jossa kansalaisten ja viranomaisten vuoropuhelua pyritään edistämään uudentyypisellä toimintatavalla.

Sitoutuminen asukaslähtöisyyteen ja asukkaiden osallisuuteen on vaikuttanut siihen, miten olen kehittämisen tässä kokeilussa ymmärtänyt ja millaisia menetelmiä olen toiminnan dokumentoinnissa ja arvioinnissa käyttänyt. Esittelen tässä luvussa lyhyesti kehittämiskokeilussa vaikuttaneita näkemyksiä kehittämisestä ja arvioinnista sekä ne menetelmät ja aineistot, joita olen käyttänyt kehittämistoiminnan dokumentoinnissa saadakseni vastauksia tutkimuskysymyksiini.

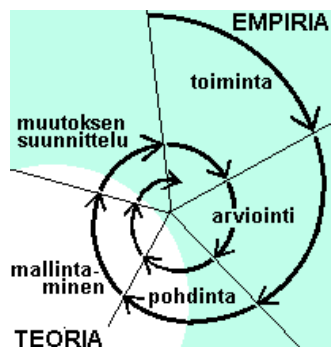
Asukkaiden osallisuus voidaan kehittämistoiminnassa määritellä monella tavalla. Paljon on kiinni siitä miten osallisuus määritellään. Robson (2001:31–32) määrittelee asianosaisiksi eli osallisiksi kaikki ne tahot joihin kehittämistoiminta vaikuttaa tai jotka osallistuvat siihen jollain tavoin. Jos jokin palvelu tai tapa toimia on tarkoitettu tuottamaan tukea tai hyvinvointia jollekin tietylle ryhmälle, tässä tapauksessa Pihlajamäkeläisille, on loogisesti perusteltua ottaa ihmiset mukaan sen arviointiin ja kehittämiseen. (Metteri 2003a:8-10)

Tutkimusotteeni on laadullinen vaikkakin olen haastattelun ja havainnoinnin lisäksi kerännyt aineistoa kyselylomakkeella. Tutkimusstrategisena lähestymistapana oli toimintatutkimuksen viitekehys. Tunnusomaisia piirteitä toimintatutkimukselle ovat toiminnan ja tutkimuksen samanaikaisuus, jossa tavoitteena on saada välitöntä ja käytännöllistä tietoa. Päämääränä voidaan nähdä jonkin toiminnan kehittäminen. Toimintatutkimuksessa tavoitellaan mahdollisimman demokraattista ja avointa tutkimus- kehittämis- ja oppimisprosessia, jossa tutkija on mukana tasavertaisena osallistujana – kehittämässä ja kehitymässä. Parhaimmillaan koko prosessi voi lisätä osallistujien sisäistä voimantunnetta ja tietoisuuden kasvua. (Kuula 1999: 140–141,148,170.)

Toimintatutkimusta luonnehditaan myös osallistavaksi tutkimukseksi ja sillä on sekä sosiaalisia ja yhteiskunnallisia tehtäviä. Tutkijan roolissa olevan on tärkeää osallistaa tutkimuksessa mukana olevia koko prosessin ajan. Osallistavan toimintakulttuurin tavoitteena on edistää eri osapuolten välistä vuorovaikutuksellisuutta. Laajemmassa kontekstissa osallistuminen voi ulottua yhteiskunnallisiin käytänteisiin, jolloin osallisuus on yhteiskunnallista ja poliittista vaikuttamista. (Heikkinen- Rovio- Syrjälä 2006: 32–33.)

Toimintatutkimukselliselle lähestymistavalle tunnusomaista on käytäntöön suuntautuminen, muutokseen pyrkiminen ja tutkittavien osallistuminen prosessiin. Sen lisäksi, että toimintatutkimuksella pyritään tuottamaan tietoa, tavoitteena on myös kohteena olevan toiminnan muuttaminen yhdessä osallisten kanssa. Toimintatutkimuksessa kohteena olevaa toimintaa pyritään muuttamaan ja kehittämään siitä saatujen kokemusten avulla. (Kuula 1999:10–11,19, 35.)

Toimintatutkimusta, kuvataan usein spiraalimaisesti (kuvio 5) eteneväksi kehittämiseksi, jota tehtäessä tutkimukseen kuuluva suunnittelu-, toiminta-, havainnointi ja reflektointivaiheiden tuottamisesta muodostuvat eteenpäin vievät kehä/syklit seuraavat toisiinsa. (Viinamäki - Saari 2007:122.) Tässä opinnäytetyössä esitellään kehittämismaratoin ensimmäinen sykli - aloituksesta toiminnan ensimmäiseen arviointivaiheeseen.

Kuvio 5. Toimintatutkimuksen spiraalimainen eteneminen (Eskola 1973:184)

Heikkinen & Jyrkämä (1999, 25) mukaan toimintatutkimuksen kriteerit täyttyvät, jos tutkija toimii yhteisössä, jossa kehitettävää toimintaa reflektoidaan ja kehitetään sekä analysoidaan toiminnan historiallista taustaa vasten, kehitetään uusia vaihtoehtoja ongelmien ratkaisemiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi sekä tuotetaan toiminnasta uutta tietoa ja teorioita.

6.1 Tutkimuskysymykset ja menetelmät

Opinnäytetyön tausta-ajatuksena on ajatus siitä, että ihminen on lähtökohtaisesti osallistuva ja haluaa vaikuttaa niin oman elämänsä kulkuun kuin myös elinympäristöönsä. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ja tuottaa tietoa Pihlajamäen kehittämismaratoniin osallistuneiden asukkaiden kokemuksia osallisuutta edistävästä ja estävistä tekijöistä maraton työskentelyn aikana. Tämän vuoksi oli tärkeää kerätä tietoa siitä, millaisia vaikuttamis – ja osallistumistapoja heillä aiemmin oli ja millaisia ajatuksia ja uusia näkökulmia sekä toimintatapoja maratontyöskentelyyn osallistumisessa on mahdollisesti syntynyt.

Tutkimuskysymykset tarkentuivat seuraavanlaisiksi:

1. Miten maratonissa mukana olevat asukkaat osallistuivat ja vaikuttivat aiemmin asuinalueellaan ja minkälaisia kokemuksia heillä tästä oli?
2. Mitkä tekijät Pihlajamäen kehittämismaraton -toiminnassa edistävät ja mitkä estävät osallistumista?
3. Miten kehittämismaraton - toimintaa voi kehittää?

Kokemustiedon avulla voidaan pohtia kuntalaisten osallistumisen ja lähidemokratian tilaa ja tehdä ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi asuinalueilla.

Opinnäytetyöni on laadullista tutkimusta, jossa aineisto kerättiin perinteisin laadullisin menetelmin haastatteluin, tässä tapauksessa vertaishaastattelulla, havaintomateriaalilla sekä muistioista (Robson 2001:126). Lisäksi tietoa kerättiin mukana toiminnassa olevilta myös pienimuotoisella kyselyllä. Laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Kirjoittamisella on laadullisessa tutkimuksessa merkittävä asema ja sen kirjallista kuvausta on sanottu ”juoneltaan eteneväksi kertomukseksi”. Kysymys ei ole tutkimuksen jälkiselostuksesta lukijalle, vaan tutkija analysoi aineistoaan temaattisesti ja käsitteellisesti yleisimmiksi merkityksiksi. Tutkimusote päättyy yksityisistä havainnoista yleisiin merkityksiin. (Hirsijärvi – Remes – Sajavaara 1997:253.)

Kehittämismaraton toiminnassa oli vuoden aikana mukana kolmekymmentä asukasta. Kaksikymmentä jatkoi loppuun asti. Halusin, että jokainen loppuun asti mukana ollut saisi mahdollisuuden osallistua toiminnan kehittämiseen, joten menetelmälliset valintani ovat sellaiset, joilla sain mielekkäällä tavalla kerättyä tietoa, jotka täydentäisivät toisiinsa. Seuraavissa alaluvuissa kuvailen tarkemmin valintojani ja aineistonkeruumenetelmiäni.

6.2 Havaintomateriaali

Havaintomateriaalia kerätessäni käytin niin sanottua osallistuvaa havainnointia. Keräsin materiaalia pitämällä tutkimuspäiväkirjaa, jonne kirjasin huomioitani jokaisesta maraton kerrasta. Tällä tarkoitetaan aineistonkeruutapaa, jossa tutkija tavalla tai toisella osallis-

tuu tutkimansa yhteisön toimintaan. Se on havainnoinnin muoto, joka tapahtuu kauttaaltaan tutkittavan kohteen sosiaalisessa ja luonnollisessa todellisuudessa. (Eskola ym. 1998: 99–106.)

Havaintomateriaalia kertyi kaikista yhteistapaamisista sekä ostoskeskusryhmän toiminnasta. Liikenne- ja ympäristöryhmien toiminnasta sain tietoa muistioiden sekä osallistujien suullisen palautteen kautta. Niiltä, jotka keskeyttivät useamman osallistumisen jälkeen, pyysin suullisen palautteen.

Havainnoinnissani kiinnitin huomiota osallistujien aktiivisuuteen, osallistumiseen sekä vuorovaikutukseen ja kirjasin ylös prosessin aikana esiin nousseita huomioita, kehittämisehdotuksia ja toiveita. Havainnot koottiin hankepäiväkirjaan (A4 ruutuvihko). Sepänen- Järvelä (2003:36) mukaan päiväkirja on tehokas väline reflektioivassa arvioinnissa. On tärkeää, että ainakin hankkeen vetäjä tai vastuhenkilö pitää päiväkirjaa. Se voi olla puolistrukturoitu eli on valittu tietyt teemat, joista huomioita tehdään tai se voi olla avoin, jolloin sisältöä ei ole rajattu.

6.3 Kyselyaineisto

Pidin tärkeänä sitä, että kaikki halukkaat ”maratoonarit” saivat mahdollisuuden osallistua toiminnan kehittämiseen vastaamalla kyselylomakkeeseen (liite 2). Kyselylomakkeella sain osallistujilta palautetta kuluneesta kaudesta sekä tietoa osallistujien aiemmista vaikuttamistavoista ja asukasosallisuudesta omalla asuinalueella.

Kyselylomake on vastaajan kannalta helppo ja nopea tapa antaa palautetta ja toimia näin tutkittavan toiminnan kehittäjänä. Kyselylomakkeessa asiat kysytään kaikilta vastaajilta täsmälleen samalla tavalla ja toisaalta tutkijan kannalta analysointi on helppoa kun aineisto on pieni. Kyselylomakkeen etuna on myös se, että tutkija ei vaikuta olemassaolollaan vastauksiin. Pihlajamäen kehittämismaratoonareille jaettu kyselylomake oli puolistrukturoitu. Puolistrukturoidussa haastattelussa suuri osa kysymyksistä on strukturoituja kysymyksiä mutta mukana voi olla myös avoimia kysymyksiä, jotka jättävät vastaajalle vapauden tuottaa kyselyn ulkopuolelta vastauksia. (Robson 2001:127-130; Tilastokeskus 2012.)

Kyselomake teemotettiin tukemaan tutkimuskysymyksiä. Kysymykset tehtiin helposti ymmärrettäviksi ja tyyllilaji pidettiin yksinkertaisena. Kyselylomake myös testattiin ennakoon Pihlajamäen lähiöaseman harjoittelujaksolla olevalla opiskelijalla. Testin tarkoituksena oli hioa kysymykset ymmärrettäviksi sekä testata kyselyyn kuluva vastausaika.

Kyselylomake jaettiin kolmen teeman alle:

1. Aiempi osallistuminen asuinalueella ja aiemmat vaikuttamistavat
2. Kehittämismaratonin toimintaa ja rakennetta kartoittavat kysymykset sekä
3. Tulevaisuuden visiointi ja kehittämisalueet.

Osiot pitivät sisällään monivalintakysymyksiä ja asennetta kuvaavia väittämiä, jotka oli luokiteltu numeerisesti Likertinasteikolla 1 -5 ja avoimen vastausvaihtoehdon. (Hirsijärvi ym. 1997:193: 57; Kvanti MOTV 2012)

Kyselyn kohderyhmänä oli kehittämismaratoniin osallistuneet asukkaat (20 kappaletta). Kyselylomake jaettiin yhteisellä loppuillallisella niille kehittämismaratoniin osallistuneille, jotka olivat mukana lähes koko prosessin ajan. Muutama osallistuja haki kyselylomakkeen Pihlajamäen lähiöasemalta. Suurin osa halusi vastata ja palauttaa lomakkeen heti ja muutama palautti lomakkeen lähiöasemalle palautuskuoressa ennalta sovittoon päivään mennessä (31.5.2011).

6.4 Vertaishaastatteluaineisto

Arvioin, että kyselylomakkeen avulla ei saada riittävän syvällistä tietoa aluetyöstä ja sen organisoiman maratontoimintaan osallistumisesta. Siksi pyysin jokaisesta toimintaryhmästä kaksi henkilöä ryhmähaastatteluun. Haastattelu toteutettiin vertaishaastattelumetodilla. Välimäki & Järvi (2005: 17–18, 24) ovat kehittäneet vertaishaastatteluksi nimetyn metodin. Vertaishaastattelu on jonkin asian tai näkökulman suhteen vertaisten keskenään käymä keskustelu tutkijan antamien teemojen kehyksessä. Teemojen mukainen luokittelu soveltuu tutkimukseen, jossa tarkastellaan yksilöiden kokemuksia ja toimintaa. Haastateltavat ryhmät ovat perinteisesti pieniä, 2-4 henkilön ryhmiä. Tutkija ei itse ole läsnä haastattelutilanteessa, vaan osallistujat toimivat teemakehikon mukaan ja päättävät yhdessä, koska on aika siirtyä seuraavaan teemaan. Haastattelut joko

nauhoitetaan tai haastateltavat dokumentoivat itsenäisesti keskustelunsa ja lähettävät materiaalin tutkijalle. Tutkija on tavoitettavissa haastattelun ajan joko fyysisesti (eri tilassa), puhelimitse tai sähköpostitse. Tutkimusmenetelmässä korostetaan luottamusta haastateltaviin.

Seppänen – Järvelä (2005:11,13) mukaan vertaismenetelmistä nousee tasavertaisuuteen perustuva kumppanuus, vuorovaikutus, vaikuttaminen ja oppiminen. Vertaismenetelmät sisältävät ajatuksen siitä, että tekemisen ja kokemuksen kautta syntyvä ruohonjuuritason asiantuntijuus on tärkeitä. Myös aluetyön menetelmien kehittämisen ja maratonryhmän toiminnan jatkuvuuden kannalta muutostarpeiden havaitsemiseen ja oppimiseen tarvitaan vertaisten tietoja ja kokemuksia. Vertaistyöskentelyssä yhteisö voi myös vahvistaa yksilöiden kuulumista ryhmään ja luoda omaa yhteisöllistä identiteettiään.

Pihlajamäen kehittämismaratonin vertaishaastatteluun osallistui kuusi henkilöä – kolme henkilöä ympäristöryhmästä, kaksi ostoskeskus - ja yksi liikenneryhmästä. Alun perin osallistujia piti olla tasapuolisesti jokaisesta ryhmästä, mutta yhteisen haastatteluajan löytyminen oli haasteellista. Annoin kaikille osallistujille ennakkoon haastatteluteemat (liite 3) apukysymyksineen, jotta heillä oli mahdollisuus tutustua keskusteltaviin teemoihin ja miettiä vastauksiaan. Vertaishaastattelutilanne toteutettiin 26.5.2011 Pihlajamäen lähiöasemalla klo 17.30 – 19.30. Haastattelussa käytettiin digitaalista nauhoitinta ja osallistujille selviteltiin etukäteen nauhurin toimintaperiaatteet. Haastatteluaineistoa kertyi sanasta sanaan litteroitua tekstiä 48 sivua rivivälillä 1.5 ja fontilla 12.

Ennen analysoinnin aloittamista litteroin nauhat sanasta sanaan. En kuitenkaan jaotellut kommentteja keskustelijoiden mukaan, vaan kirjasin asiat kommentteina. Keskustelu oli aika-ajoin vilkasta ja siinä esiintyi runsaasti päällekkäisyyksiä, joka hankaloitti litterointia. Välimäki ym. (2005: 27) toteavat, että vertaishaastattelu on tutkimusmetodi, joka antaa tutkijalle sellaisenaan aikalaisten puheen ja reflektion tutkittavasta ilmiöstä. Käytännön työn kehittämisessä moninaisen äänen kuuluviin saaminen on haaste. Välimäki ym. esittävätkin vertaishaastattelumetodin soveltamista dialogiseksi vertaisprosessiksi, vertaiskeskusteluksi. Tuolloin ei ole merkityksellistä kuka kommentin sanoo, vain itse kommenteilla on merkitystä.

6.5 Aineiston analysoinnin kuvaus

Kyselylomakkeen vastaukset siirrettiin määrällisten kysymysten osalta excell – taulukkoon (liitteet 4-6). Laskin kesiarvon sekä keskihajonnan, joilla pystyin vertailemaan vastausten painotusta. Avoimet kysymykset kirjasin ylös sanasta sanaan erikseen ja olen ottanut ne huomioon analyysiosiossa. Kyselylomakkeen tuottamaa tietoa edustaa tässä opinnäytetyössä kaikkien osallistujien ajatuksia määrällisessä muodossa. Opinnäytetyön tulokset - luku on koostettu tutkimuskysymysten ohjaamien teemojen mukaisesti niin, että vertaishaastattelun sisältö ja kyselylomakkeen tuottama tieto keskustelevat keskenään. Havaintomateriaalin avulla kuvataan kehittämismaraton ja sen prosessin eteneminen. Havaintomateriaalissa kuvattuja pohdintoja käytetään myös teemoitettusti etenevässä kyselylomakkeen ja vertaishaastattelun tulosten esittelyssä.

Laadullisessa aineiston analyysissä on tarkoitus selkeyttää aineistoa ja tiivistää sitä niin, että informaatio säilyy (Eskola - Suoranta 1998: 104). Tuomen ja Sarajärven (2002: 94–95.) mukaan aineistoa analysoimaan lähdettäessä on päätettävä mikä siinä kiinnostaa. Sisällönanalyysillä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa, jonka jälkeen järjestetystä aineistosta voi alkaa tehdä johtopäätöksiä. (Eskola - Vastamäki 2001: 41; Tuomi - Sarajärvi 2002: 105.)

Vertaishaastattelu oli valmiiksi teemoitettu, mikä helpotti aineiston järjestelyä. Alkuperäisilmausjärjestämisen jälkeen etsin samankaltaisuuksia ja muodostin pelkistettyjä ilmauksia, jolle etsitään kuvaava käsite ja muodostetaan ala-luokkia. Tätä kutsutaan klusteroinniksi. Esimerkki haastatteluaineiston klusteriionnista taulukossa. (Tuomi - Sarajärvi 2002: 112–114)

Taulukko 5. Esimerkki haastatteluaineiston järjestelystä

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alakategoriat	Yläkategoria/ Teema
osallistumista edistää/estää	osallistumista edistää/estää	osallistumista edistää/estää	osallistumista edistää/estää
me mennään vaikka barrikadeille yhdenasian ihmiset ...	yhteinen päämäärä	samat / eri tavoitteet saavutukset/ tulokset	Prosessi
tää rakenne on kyl hyvä, just nää pienryhmät ja sillee. Pitäis ehkä olla kiertävä puheenjohtajuus	aikataulu intressi puheenjohtajuus	suuryhmä/pienryhmä asukas puheenjohtajuus pienryhmä aluetyön koordinointi	rakenteet
on kiva kun voi sanoa mitä ajattelee.... sit kerran siel vieraili se ihminen..... me ollaan niinku apuna et ne sais tietää kuinka asiat on Se oli kyl ihan väärä ihminen vetämään sitä ryhmää. ... Tää on niinku meidän juttu.....	samaa mieltä / eri mieltä kuulluksi tuleminen viranomaiset, tiedon tuottaminen, vapaaehtoisuus, arvostus,	moniäänisyys, epävirallisen ja virallisen yhteistyö, vertaisuus	vuorovaikutus ja dialogisuus ja yhteistyö

Kyselylomakkeen tuottama tieto edustaa tässä opinnäytetyössä kaikkien osallistujien ajatuksia määrällisessä muodossa. Opinnäytetyön tulokset – luku on koostettu tutkimuskysymysten ohjaamien teemojen mukaisesti niin, että vertaishaastattelun sisältö ja kyselylomakkeen tieto keskustelevat keskenään. Havaintomateriaalin avulla kuvataan kehittämismaratton ja sen prosessin eteneminen. Havaintomateriaalissa kuvattuja pohdintoja käytetään myös teemoitetusti etenevässä kyselylomakkeen ja vertaishaastattelun tulosten esittelyssä.

7 Kehittämismaratonprosessin eteneminen

Tässä luvussa kuvaan kehittämismaratonin taustoja, tavoitteita sekä toimintatutkimuksellista prosessia. Pienryhmien osalta kuvaus on yleisempää ja perustuu suurelta osin muistioiden pohjalta nouseviin huomioihin sekä osallistujien suoraan palautteeseen.

7.1 Kehittämismaratonin tausta, tarve ja tavoitteet

Pihlajamäessä asukkaiden osallistumismahdollisuuksia on kehitetty aktiivisesti vuodesta 2006 lähtien. Alue- foorumit, Pihlajamäen oma vuorovaikutteinen web-sivusto sekä kolme kertaa vuodessa ilmestyvä vapaaehtoisvoimin tuotettu aluelehti ovat mahdollistaneet asukkaiden äänen esiintulon ja tiedon saannin. Pihlajamäen aluetapahtumat ovat lisänneet mahdollisuuksia osallistua oman asuinalueen kertaluonteiseen ja lyhytkestoiseen toimintaan. Periaatteena on ollut, että kaikille tarjotaan mahdollisuus osallistua oman asuinalueen toimintaan itselle mielekkäällä tavalla. Asukasyhdistys – Pihlajamäki-seura ry on toiminut aktiivisesti alueella sen syntyajoista lähtien mutta uusia asukkaita on ollut vaikea saada mukaan toimintaan.

Keväällä 2010 Pihlajamäen verkkosivujen keskustelupalsta täyttyi monenlaisista kannanotoista liittyen asuinalueen kehittämiseen. Samoihin aikoihin sain työsähköpostiini viestin yksittäiseltä asukkaalta, jossa tuotiin rakentavasti esiin useita epäkohtia ja kehittämisehdotuksia Pihlajamäkeen liittyen. Kysyin lähettäjältä luvan viestin osion lainaamisesta keskustelupalstalle ajatuksenani virittää lisää keskustelua. Yllätyksekseni vastauksia tuli paljon ja keskeinen viesti, oli, ettei asukkaita kuulla riittävästi. Tiedon kerääminen ei ollut keskitettyä ja sitä ei viety eteenpäin – asukkailla oli tarve saada äänensä kuuluviin.

Keskustelin asiasta Pihlajamäki-seura ry:n puheenjohtajan kanssa, ja päätimme tarjota syksyllä 2010 asukkaille mahdollisuuden osallistua avoimen asukasryhmän toimintaan, jonka tavoitteena oli tarjota avoin foorumi, jonka kautta asukkaat saisivat äänensä kuuluville ja jonka kautta kerättäisiin keskitetysti tietoa. Tavoitteena oli myös saada mukaan asukkaita, jotka eivät aiemmin ole olleet aktiivisia vaikuttamisen näkökulmasta. Toiminnan tähtäimenä oli Pihlajamäen 50- vuotis juhluvuosi vuonna 2012. Kokeilun

nimeksi muodostui "Kehittämismaraton", joka nimenä viestittää pitkää matkaa ja sitoutumista.

Valmista suunnitelmaa kokoontumiskertojen sisällöistä ja määrästä ei laadittu, vaan toiminta haluttiin pitää aidosti asukaslähtöisenä ja ennakoimattomana. Lupauduin toiminnan koordinoijaksi ja sovimme, että käytämme alueen omia viestintäkanavia (verkkosivuja ja lehteä) tiedottamisessa, sekä Pohjois-Helsingin Vartti lehteä puffi - ja seurantajuttujen tekemisessä.

7.2 Kehittämismaratonin tiedottaminen ja pohjatyö alkaa

Keväällä 2010 laitoin Pihlajamäen verkkosivujen keskustelupalstalle (www.pihlajamaki.info) viestin, jossa alustavasti kerroin, että syksyllä tarjoamme asukkailla mahdollisuuden osallistua alueen yhteiseen ja avoimeen, asukkaista ja aluetoimijoista koostuvaan kehittämistyöryhmään. Viestini sai positiivisen vastaanoton ja useita kannanottoja.

Tursuatkko ideoita? Ärsyttääkö jokin? Haluatko apua ja tukea asiasi toteuttamiseen! Tule torstaina 16.9 klo 18 alkaen lähiöasemalle ideariiheeseen. Ihmetellään yksin ja ryhmässä mitä millekin asialle voisi tehdä. Hyvästä hengestä ja mielestä pidämme huolen eväillä, joita on tarjolla koko illan. Maratoonit päättyy kun päättyy:) (kuitenkin viim. klo 22) Pääasia on, että saamme aikaiseksi jotain!

Jos koet, että tämä on sinun juttusi ilmoittaudu (eväiden vuoksi) s-postilla 9.9. mennessä sini.heino-mouhu@hel.fi otsikolla MARATHON - Mukavaa kesää toivottaen Sini (www.pihlajamaki.info 2010).

Asiasta uutisoitiin omassa aluelehdessä sekä Pohjois-Helsingin Vartissa 15.9.2010, jossa oli julkinen kutsu. Kutsussa olin kertonut, että tarjolla on iltapalaa. Varasin reilusti pientä purtavaa, huomioiden erilaiset dieetit. Lähiöaseman seinälle ripustettiin fläpiti, joissa aihe-alueina olivat verkkokeskustelun pohjalta nousseiden aihealueiden teemat – ympäristö ja luonto, ostoskeskus, liikenne, tapahtumat, turvallisuus ja hyvinvointi. Suunnittelin, että jaan osallistujat ryhmiin, jotka koostavat teemojen alle itsenäisesti ryhmien koostetut ajatukset ja lisäävät ne keltaisilla tarralapuilla loppujen lopuksi seinillä oleviin tauluihin. Maratoniltaan osallistumattomien asukkaiden osallistumismahdoli-

suus huomioitiin siten, että he saivat maratonillan jälkeen kahden viikon ajan käydä lisäämässä fläpeille omat toiveensa ja ajatuksensa.

7.3 Kokoavan suurryhmän työskentely

Suurryhmän työskentelyn tavoitteena oli toimia starttina toiminnalle sekä toimia jatkossa pienryhmien ajatuksia ja tietoa kokoavana toimintana. Toimin koollekutsujana sekä puheenjohtajana tässä ryhmässä koko maratontoiminnan ajan.

7.3.1 Ensimmäinen tapaaminen

Ensimmäinen Maratonilta järjestettiin 16.9.2010 klo 18. Avointa asukasilta järjestäessä ei voi koskaan ennakoida osallistujien määrää mikä luo oman haasteensa. Olin suunnitellut tapaamisen alkuun pienimuotoisen esittelyosion jännitteiden purkamiseksi ja tuttuuden lisääntymiseksi. Ennakoin enimmillään vajaata kahtakymmentä asukasta - toisin kuitenkin kävi, paikalle saapui lähes kolmekymmentä asukasta sekä Vartti-lehden toimitus. Olin erikseen kutsunut paikalle edustajat asukasyhdistyksestä, seurakunnasta, Ostoskeskuksen yrittäjäyhdistyksestä, PK-35 kannatusyhdistys Huvigaaneista sekä nuuri-ohjaajan Pihlajamäen nuorisotalolta.

Pihlajamäen lähiöasema ei ole suuren suuri tila, mutta mahduimme pienin järjestelyin. Asukkaat olivat odottavia ja jännittyneitä siihen asti kunnes avasin tilaisuuden. Toivotin osallistujat tervetulleiksi, kerroin illan kulusta ja viritin ryhmän tutustumaan toisiinsa siten, että jokainen keskusteli hetken vierustoverinsa kanssa ja tämän jälkeen parit esittelivät lyhyesti toisensa muulle ryhmälle vastaten kysymyksiin: kuka olet, kauanko asunut/ toiminut Pihlajamäessä ja mitä odotat tältä illalta? Tutustumisleikki koettiin muutaman osallistujan mielestä tarpeettomaksi ja se sai hieman kritiikkiä, tosin alkuun päästyä se koettiin hyväksi tavaksi keventää tunnelmaa ja jännitystä.

Kaikille osallistujille jaettiin lomake (liite 1), jossa kysyttiin sukupuolta, ikää, asumis-/toimijavuusia Pihlajamäessä ja omaa mielenkiinnonkohdetta aluekehittämisessä ja osallistumisessa. Vaihtoehtoina olivat: alueen palvelut, ympäristö (luonto ja puistot), liikenne, ostoskeskus ja sen ympäristö, kierrätys, eri-ikäisten hyvinvointi ja yhteisölli-

syys sekä juhluvuoden 2012 tapahtumat. Lomakkeen palautti 24 henkilöä. Näistä osallistujista kymmenen (10) edusti jotain toimijatahoa, joista vain kaksi oli alueen yrittäjää, jotka eivät asuneet Pihlajamäessä, 14 asukasta oli mukana puhtaasti asukkaan näkökulmasta. Naisia osallistujista oli 17 ja miehiä 7. Osallistujien keski-ikä oli 57.8 vuotta ja keskimääräinen asumavuosimäärä Pihlajamäessä 19.45 vuotta. Kiinnostuksen kohde vaihteli tasaisesti ja moni oli valinnut useita vaihtoehtoja.

Osallistujat jaettiin noin viiden hengen ryhmiin ja kukin ryhmä etsi asukastilasta itselleen paikan, jossa pystyi rauhassa käymään keskustelua ja keräämään aiheittain kunkin esittämiä asioita. Sovimme, että kokoonnumme takaisin yhteen tunnin kuluttua. Seurasin niiden ryhmien työskentelyä, jotka olivat lähiöaseman avoimissa tiloissa. Kaksi ryhmää sulkeutui erillisiin huoneisiin. Ryhmien työskentelyt koottiin lopuksi kaikkien läsnäolijoiden kesken seinäfläpeille. Tunnelma oli koko illan ajan keskusteleva ja kannanottoja tuli paljon. Olimme kaikki yhtä mieltä siitä, että fläpit saavat olla muutaman viikon seinällä asukastilan kävijöiden täydennettävissä. Seuraava tapaaminen sovittiin pidettäväksi 18.11.2010 klo 18, johon mennessä lupasin koostaa ja kirjata kehittämissuhteukset (liite 2). Sovimme myös että seuraavassa tapaamisessa käymme kohta kohdalta läpi aihealueet ja äänestämme niistä asioista, joita tämä ryhmä lähtee viemään eteenpäin.

7.3.2 Toinen tapaaminen

Toiseen tapaamiseen 18.11.klo 18–20 saapui nyt 24 asukasta sillä erotuksella, että kaksi yhteystietonsa jättänyttä oli jättänyt pois ja tilalle tuli kaksi uutta. Pois olivat jääneet myös ne, jotka jo alkuun olivat ilmoittaneet, että tulivat vain tähän yhteen tapaamiseen. Toisesta tapaamisesta oli informoitu niin ikään lähiöasemalla sekä verkkosivuilla. Myös Vartti – lehti oli tehnyt näyttävän jutun ensimmäisestä kokoontumisesta, mikä saattoi vaikuttaa uusien asukkaiden osallistumiseen.

Illan teemana oli koostettujen aiheiden karsiminen käsiäänestyksellä ja aiheiden realisoiminen sekä ylipormestarin iltaan vietävien kysymysten valitseminen. Kehittämissuhteuksia tuli kaiken kaikkiaan ensimmäisen tapaamisen jälkeen 123 kappaletta (liite 7) ja olin kategorioinut ne valmiiksi seuraavien teemojen alle: Liikenne, Ympäristö ja Luonto, Ostoskeskus ja sen ympäristö sekä hyvinvointi ja tapahtumat.

Liikenteeseen liittyvät asiat koskivat pääsääntöisesti nopeusrajoituksia, meluhaittoja, läpiajoa, puutteellisia tai rikkonaisia liikennemerkkejä ja nopeusrajoitusnäyttöjä sekä pyöräilyparkin puutetta. Ympäristöön kohdentuneet asiat liittyivät puisto- ja tiealueiden epäsiisteyteen ja roska-astioiden puutteeseen, Kiillepuiston kahluualtaan tilanteeseen ja mahdolliseen uudenlaisen käyttötarkoituksen luomiseen, puistokummien toiminnan alueelliseen koordinointiin ja nuorison osallistamiseen mukaan toimintaan. Ostoskeskukseen ja sen ympäristöön liittyvät asiat koskivat arkiturvallisuutta, kierrätystä, palveluiden vähenemistä sekä uuden aukean käyttömahdollisuuksia. Näkyvästi esille nousi myös kahvilan puute. Juhlavuoden 2012 tapahtumien toivottiin olevan näyttäviä, asukkaat tavoittavia, positiivisia mielikuvia luovia ja hyvin koordinoituja.

Maraton ryhmäläiset toivoivat myös suullisesti lisää teemailtoja eri aihealueisiin liittyen. Esimerkkeinä ehdotuksista olivat lähipoliisi-ilta, vaalipaneeli, tietoa ikääntyvien palveluista sekä eri hallintokuntien edustajien osallistumista yhteisiin keskustelutilaisuuksiin.

Ylipormestarin iltaan valikoitiin kysymyksiä, joista osan toivottiin esitettävän asukasyhdistyksen toimesta, (Liite 8) samalla sovittiin myös katu- ja puisto-osaston kyselyyn vastaamisesta keskitetysti. Osallistujille jaettiin tilaisuudessa myös lista, jossa oli koostettuna eri viranomaistahojen yhteystietoja (liite 9). Jokainen taho oli myös informoitu etukäteen maratonryhmän toiminnan alkamisesta ja he olivat osaltaan lupautuneet olemaan asukkaiden tukena ja käytettävissä erilaisissa kysymyksissä.

Ilta päättyi tyytyväisiin ja toimeliaisiin tunnelmiin. Seuraava tapaaminen sovittiin pidettäväksi yliormestarin illan jälkeen tammikuussa, jolloin oli tarkoitus alkaa pienryhmittäin työskentely. Aluetyöntekijänä ilmoitin olevani jatkossa käytössä jokaisessa pienryhmätapaamisessa, kunhan siitä ilmoitettaisiin minulle hyvissä ajoin.

7.3.3 Kolmas tapaaminen

Kolmas maraton tapaamien pidettiin sovitusasiassa 13.1.2011. Paikalla oli nyt vähemmän (22) osallistujia, mikä saattoi johtua siitä, että olimme sopineet aloittavamme pienryhmätyöskentelyn ja niiden toiminnan suunnittelun.

Alkuun kävimme keskustelua yliormestarin illasta, joka oli monen mielestä ollut turha. Asukkaat kokivat, että heidän ennakkoon lähettämänsä kysymykset eivät saaneet sijaa

illassa. Tämä olikin osin totta, sillä ennakkokysymyksiä ei käsitelty millään tavalla, vaan ilta painottui paikanpäällä esitettyjen kysymysten käsittelyyn. Olimme keränneet toisessa tapaamisessa myös paikanpäällä esitettäviä kysymyksiä. Näistä yksi oli Kiillepuiston kahluualtaan täyttämisiä. Henkilö, jonka piti asia esittää, ei kuitenkaan rohjennut sitä tehdä.

Alkukeskustelun jälkeen etenimme pienryhmien muodostamiseen. Kerroin, että pienryhmät ovat itsenäisiä toiminnallisia komponentteja ja että ryhmä saisi itse päättää aikataulunsa, kokoontumisajankohtansa ja toiminnan sisällön. Jatkossa suurryhmän tarkoitus oli olla kaikkia tiedottava ja asioita kokoava ryhmä. Ohjasin asukkaita valitsemaan oman mielenkiinnon pohjalta joko ympäristö-, ostoskeskus- tai liikenne ryhmän. Ryhmäjako meni seuraavasti: Ostoskeskusryhmä 10 asukasta, liikenneryhmä 5 ja ympäristöryhmä 7 asukasta. Ympäristöryhmään ohjautui työntekijä Pihlajamäen nuorisotalolta, ostoskeskusryhmään Pihlajamäen kappalainen ja liikenneryhmä jäi vaille alueen työntekijää. Ilmoitin kaikille jälleen kerran, että olen pyydettäessä kaikkien ryhmien käytettävissä ja, että voin osallistua jatkossa pienryhmätapaamisiin, mikäli niin halutaan.

7.3.4 Neljäs tapaaminen

Neljäs yhteiskokouminen pidettiin 6.4 Pihlajamäen lähiöasemalla klo 18 alkaen. Läs-nä 18 osallistujaa. Kaksi oli ilmoittanut etukäteen olleensa estynyt. Mukaan oli pyydetty lähiöarkkitehti, jotta asukkaat saisivat suoraan konsultoida häntä ja toisaalta, jotta hän tietäisi, minkälaisia aiheita maratonin aikana oli käsitelty. Ryhmät kertoivat vuorotellen etenemisestään. Liikenneryhmä oli lähestynyt liikennesuunnittelijaa rikkoutuneen nopeusnäytön, polkupyörätelineiden, meluvallien ja nopeuksien osalta. Nopeusnäyttö oli korjattu mutta muihin asioihin oli luvattu palata myöhemmin. Ostoskeskusryhmä oli työstänyt kierrätyspisteasiaa ja selvittänyt mahdollisuutta valokuvatilataideteoksen saamiseksi rumien ikkunateippausten tilalle. Ympäristöryhmä oli alkanut työstää puistokummien toiminnan koordinoitua, siivoustalkoita sekä Kiillepuiston kahluualtaan kattamisasiaa.

Lähiöarkkitehti kertoi Vuosaaren kierrätyspisteestä ja sen toteutuksesta. Samoin keskusteltiin suojelukaavan myötä tulleista esteistä, jotka rajoittavat alueen kehittämistä - nykypäiväistämistä suojelun osalta. Keskustelu oli vilkasta ja innoittavaa. Sovimme,

että pienryhmät jakavat tapaamisiaan itsenäisesti, itselle sopivalla tapaamistiheydellä. Seuraava yhteistapaaminen sovittiin toukokuulle päivällisen merkeissä. Olin saanut sosiaaliviraston asukastalorahoista tukea toiminnallemme ja lukukauden päätösjuhlalle, joten ryhmäläisten ei itse tarvinnut osallistua kustannuksiin. Palasin myös uudemman kerran opinnäytetyöprosessiini ja kerroin, että jaan seuraavalla kerralla kyselylomakkeen ja siihen voi halutessaan vastata. Pyysin myös, että jokaisesta ryhmästä tulisi muutama henkilö vertaishaastattelutilanteeseen, jonka ajankohta sovittaisiin yhdessä.

7.3.5 Viides tapaaminen

Kevään viimeinen yhteistapaaminen Viides tapaaminen 25.5.2011 toteutui iloisissa tunnelmissa Pihlajamäen ostoskeskuksella sijaitsevassa ruokaravintolassa. Ruokailuun saapui 16 henkilöä, neljä oli ilmoittanut olevansa estynyt. Tilaisuus oli hilpeän keskusteleva. Hehkutimme kulunutta vuotta ja kiittelimme itseämme. Kaikki totesivat, että Maraton - matka oli ollut innoittava ja osin tuloksekaskin, toimintaa päätettiin jatkaa syksyllä. Vain yksi henkilö ilmoitti julkisesti kaikille, ettei ole syksyllä enää käytettävissä. Jaoin tilaisuudessa kirjekuorissa kyselylomakkeen ja painotin kertaalleen, että vastaaminen on vapaaehtoista. Osa halusi täyttää ja palauttaa kyselylomakkeen tapaamisen aikana ja osa lupasi palauttaa sen pihlajamäen lähiöasemalle viikon sisällä. Lopuille neljälle kyselylomake toimitettiin erikseen henkilökohtaisesti. Vertaishaastatteluun ilmoitettiin tässä tilaisuudessa seitsemän henkilöä, mutta vain kuuden kanssa saatiin sovittua yhteinen aika. Tilaisuus kesti puolitoista tuntia ja oli kaikkien mielestä mukava päätös toimintakaudelle.

7.4 Pienryhmätoiminta

Tässä osioissa kuvailen pienryhmien toimintaa. Tiedot on kerätty kunkin ryhmän laatimista muistioista, sähköposteista ja henkilökohtaisista palautteista. Ostoskeskusryhmään osallistuin lisäksi havainnoijan roolissa.

7.4.1 Liikenneryhmä

Liikenneryhmään kuului alun perin viisi henkilöä. Yksi henkilö jäi kuitenkin toisen tapaamisen jälkeen pois fyysisen kuntonsa vuoksi ja pyysi saada osallistua vain suurryhmän kokouksiin. Liikenneryhmän osallistujista kaksi kuului Pihlajamäki-seura ry:hyn,

johon yksi ryhmäläinen liittyi toiminnan aikana. Osallistujista neljä oli eläkkeellä ja yksi työelämässä.

Liikenneryhmä ei pienryhmänä ollut Maratoniin osallistujien mielestä mielenkiintoisin ja sitä pidettiin toiminnaltaan vaativana ryhmänä. Huomioni kiinnittyikin siihen, että ryhmään ilmoittautui eniten jo entuudestaan asukasyhdistykseen kuuluvia, joilla oli kokemusta yhteydenotoista virkamiehiin sekä aloitteiden ja lausuntojen laatimisesta.

Liikenne ryhmä tapasi kolme kertaa kevään 2011 aikana. Ryhmä oli kuitenkin aktiivisesti sähköpostitse yhteydessä toisiinsa ja he tiedottivat etenemisestään kiitettävästi aluetyöntekijälle.

Ryhmä sai toiminnallaan rikkoutuneen nopeusnäytön korjattua ja se teki aktiivisesti aloitteita liittyen pysäköintiin, nopeusrajoituksiin, yleisen polkupyöräparkin saamiseen terveysaseman läheisyyteen sekä vei eteenpäin Pihlajamäentien meluhaittoja koskevaa tietoa ja antoi toimenpide-ehdotuksia. Ryhmän yhteydenotot viranomaisiin olivat sinnikkäitä ja asiallisia. Viranomaisten välinpitämätön reagointi harmitti ryhmäläisiä. Vastusten saaminen kesti jos niitä tulikaan. Ryhmäläiset päättivätkin, että menevät delegaationa virastokäynnille, elleivät viranomaiset ota kantaa heidän esittämiin asioihin.

Ryhmäläisten yksittäisten palautteiden pohjalta kuulin, että tässä ryhmässä oli jonkin verran vuorovaikutukseen liittyviä pulmia. Jokaisen omanlainen tapa ilmaisista itseään esti rakentavan dialogin syntymistä ja tätä myöten hankaloitti osin yhteistyötä. Tässä ryhmässä oli myös mukana niin kutsuttuja " yhden asian" ajajia, joka sai aikaan sen, että mielenkiinto kokonaisuuksia kohtaan hajaantui.

7.4.2 Ostariryhmä

Ostoskeskuksen ja sen ympäristöä työstävään pienryhmään osallistui alussa kymmenen henkilöä. Kokoonpanossa oli paikallisten yhdistysten edustajia viisi, alueen kappalainen sekä neljä asukasta. Osallistujista seitsemän oli työelämässä ja kolme eläkkeellä. Tässä ryhmässä oli eniten vaihtuvuutta. Myöhemmille kerroille osallistui kertaluonteisesti kaksi asukasta ja vanhoja jäi pois kaksi, syynä poismuutto alueelta. Ryhmä kokoontui niin ikään kolmena kertana kevään 2011 aikana ja se laati tapaamisistaan muistion.

Osallistuin tämän ryhmän toimintaan jokaisella tapaamiskerralla. Tapaamisissa jättäydin taka-alalle ja kommentoin vain kun sitä minulta pyydettiin. Ryhmä valitsi itselleen puheenjohtajan, jonka vastuulla oli koollekutsuminen ja muistion laadinta yhdessä aluetyöntekijän kanssa. Ryhmän toimintakulttuuri oli keskustelevaa ja asioita eteenpäin vievää.

Ryhmäläiset pohtivat tapaamisissaan asioita, joilla ostoskeskuksen ympäristöä saataisiin viihtyisämmäksi ja miten uutta torialuetta voisi käyttää laajemmin tori- ja tapahtumapaikkana. Ehdotuksia viettiin eteenpäin ostoskeskuksen yrittäjähdistykselle, joka suhtautui myönteisesti tämänkaltaiseen yhteistyöhön. Päällimmäiseksi asiaksi nousi kierrätyspisteen saaminen ostoskeskuksen läheisyyteen. Ryhmän puheenjohtaja ja kappalainen ryhtyivät selvittämään asiaa ympäristökeskukseen päin.

Jokaisessa tapaamisessa kuultiin asioiden etenemisestä, mikä innoitti ja piti yllä työteiliästä mielialaa. Tässä ryhmässä jokainen tuli kuulluksi ja vuorovaikutus oli erinomaista. Ryhmäläisistä osa oli passiivisia ja osa otti vastuulleen työtehtäviä. Passiivisia olivat ikääntyneemmät henkilöt ja heille tuntui olevan tärkeää se, että sai osallistua mielipiteentuojana ja kuulijana ei niinkään aktiivisena toimijana. Vanhempien henkilöiden mielipiteet ja toimintaehdotukset otettiin kuitenkin mielellään vastaan ja niitä pidettiin varteenotettavina.

7.4.3 Ympäristöryhmä

Ympäristöryhmä kokoontui kevään 2011 aikana neljä kertaa. Ryhmän puheenjohtajana toimi nuorisotalon työntekijä. Kaksi osallistujaa oli asukasyhdistyksen edustajina ja neljä alueen tavallista asukasta. Yksi asukas tuli ryhmään ylipormestarin illan jälkeen, koska halusi vaikuttaa konkreettisemmin asuinalueen ympäristöasioihin. Yksi ryhmäläisistä taasen joutui lopettamaan terveydellisistä syistä.

Ryhmä otti tehtäväkseen puistokummitoiminnan koordinoinnin selkiyttämisen, siivoustalkoiden järjestämisen, roska-astioiden lisäämisen tienvarsille sekä Kiillepuiston kahluultaan kattamisasian. Asioita vietiin eteenpäin ottamalla yhteyttä niin aluearkkitehtiin kuin puistokummitoiminnasta vastaavaan viranomaistahoon. Alueellisen puistokummikoordinoinnin otti vastuulleen yksi ryhmäläisistä, Kiillepuiston kahluultaaseen ei saatu aikaan muutosta eikä roska-astioiden lisäystä tien varsille, perusteena tyhjennys-

vastuu. Ryhmän muistioista nousee esiin selkeä työnjako mutta myös kahden osallistujan vähäinen mukanaolo. Kun yksi keskeytti terveydellisistä syistä ja kaksi oli useimmiten poissa, kasautuivat tehtävät puheenjohtajalle, kahdelle asukasyhdistyksen edustajalle ja yhdelle asukkaalle. Muutama ryhmän jäsen toi suullisesti esiin tämän ryhmän liian vahvan viranomaislähtöisyyden, joka pyrki liian vahvasti ohjailemaan toimintaa.

8 Tulokset

Pihlajamäen kehittämismaratonia voi luonnehtia kollektiiviseksi, alueellisuuteen perustuvaksi suoran osallistumisen ja vaikuttamisen kanavaksi, jossa tarkoituksena oli osallistua ja vaikuttaa oman asuinalueen asioihin suoraan niiden hallintokuntien viranomaisten kautta, jotka työskentelevät kehitettävän aihealueen parissa.

Tässä luvussa esittelen eri aineistojen keskeiset tulokset. Olen pyrkinyt analyysissäni siihen, että kysely-, vertaishaastattelu- ja havainnointiaineistot keskustelevat keskenään, näin välttämään turhalta toistolta ja saadaan esiin toisiaan tukeva kokonaisuus. Pihlajamäen kehittämismaratonin kyselylomake jaettiin kaikille kahdellekymmenelle kevääseen asti mukana olleelle osallistujalle. Kyselylomakkeen palautti 18 joista 5 miestä ja 13 naista, vastanneiden keski-ikä oli 58,5 vuotta ja keskimäärin olivat asuneet Pihlajamäessä 24,4 vuotta - kahdeksan henkilöä alle 15 vuotta ja kuusi yli 30 vuotta. Vertaishaastatteluun osallistui kuusi henkilöä ja jokaisesta pienryhmästä oli edustus. Vertaishaastatteluun/-keskusteluun osallistuneet olivat eri-ikäisiä ja asuneet Pihlajamäessä 5 -50 vuotta.

Avoimen ryhmätoiminnan tuloksena oli havaittavissa vaihtuvuutta osallistujissa sekä alkuun mukana olleiden työikäisten osallistujien osittainen jääminen pois. Syinä olivat alueelta poismuutto, vapaaehtoistyön ja osallistumisen sitovuus ja tunne siitä, ettei kokenut kuuluvansa joukkoon. Muutama asukas oli tullut mukaan vain ensimmäiseen iltaan kertomaan oman mielipiteensä.

8.1 Kehittämismaraton- toiminnassa mukana olleiden aiemmat osallistumistavat

Kyselyssä esitettiin asukkaille erilaisia osallistumiseen ja osallisuuden tunteeseen liittyviä väittämiä ja monivalintakysymyksiä. Tarkoituksena oli selvittää tarkemmin sitä millaiseen rooliin asukkaat itsenäisesti asettavat osana alueellista vaikuttamista ja mitkä ovat ne toimintakentät, joiden kautta osallistutaan. Väittämissä asteikkona käytettiin Likertin 1-5 skaalaa ja monivalintakysymyksissä mahdollista oli valita useampi vaihtoehto. Vertaishaastattelulla täydennettiin kyselyä. Haastattelutilanteeseen osallistui kuusi maratonosallistujaa – ympäristöryhmästä kolme, ostariryhmästä kaksi ja liikenneryhmästä yksi. Haastattelutilanne alkoi pyytämällä osallistujia keskustelemaan aiemmista tavoistaan osallistua omalla asuinalueellaan. Ohjeistuksessa pyydettiin myös miettimään

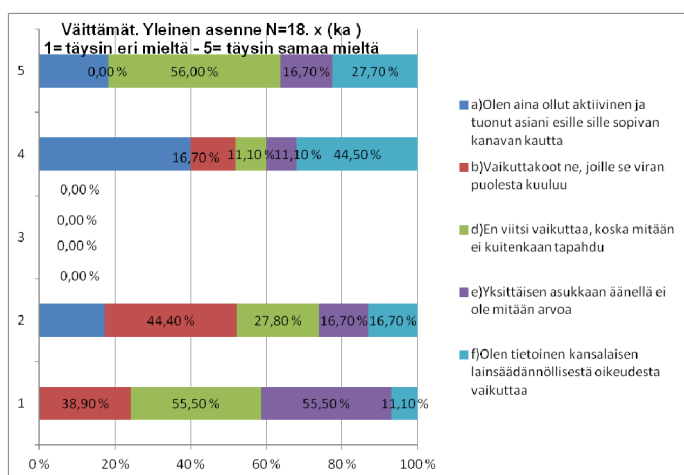
omia kokemuksia siitä, mikä on tuntunut hyvältä ja onko mahdollisesti jotain puuttunut tai jopa estänyt osallistumasta.

Kyselylomakkeen monivalintakysymysten tulokset on jaoteltu Pihlaja & Sandbergin (2012:21–22) tutkimuksessa esitettyjen tasojen mukaisiksi (esimerkki jaottelusta tämän opinnäytetyön sivulla 3.). Tasoja ovat institutionaalisen suoran vaikuttamisen taso ja ei- institutionaalisen epäsuoran vaikuttamisen tasot. Molemmat pitävät sisällään niin yksilö kuin kollektiivisen osallistumisen tasot.

8.1.1 Asenneväittämät yleinen taso

Maratontoimintaan osallistuneista 18 / 20 palautti kyselylomakkeen. Asennetta kuvaavat väittämät on jaoteltu yleiseen ja alueelliseen tasoon ja arvot on esitetty prosentteina.

Yleistä asennetta kartoittavissa kysymyksissä kyselyyn vastanneista 77.8% koki olleensa aiemmin aktiivinen ja osanneensa tuoda mielipiteensä ja näkemyksensä esille, kuitenkin 22,2 % (neljä/18) oli asiasta jokseenkin eri mieltä. Suurin osa vastanneista (72 %)oli tietoisia kansalaisten lainsäädännöllisestä oikeudesta vaikuttaa mutta mielenkiintoista oli, että viisi vastaajaa ei ollut täysin tietoinen oikeuksistaan.

Kuvio 6 : Väittämät yleinen taso. (liite 4)

Kuten kuviosta 6 käy ilmi, kolmen vastanneen mielestä kehittäminen on viranomaisten ja ammattilaisten tehtävä mutta suurin osa mielsi asian kuitenkin toisinpäin, sillä 15

vastanneen mielestä asukkaiden äänellä on suuri arvo. Vain yksi ilmoitti, ettei viitsi enää vaikuttaa asioihin, koska mitään ei tapahdu.

Vertaishaastateltavat vaikuttivat keskustelun kokonaisuuden osalta kaikki henkilöiltä, jotka ovat eri tavoin pyrkineet vaikuttamaan kunnan päätöksentekijöihin. Keskustelussa nostettiin esiin erityisesti asukkaan äänen arvo päätöksenteon yhteydessä.

Kokemukset tässä ryhmässä eivät olleet myönteisiä ja poikkeavat osin kyselylomakkeen tuottamasta tiedosta. Esimerkissä kuvataan kuinka erään keskustelijan kokemus liikennettä koskevista asioista eteni.

Mä olen ollut kahdessa semmosessa jossakin tilaisuudessa jossa oli sama henkilö, tunnistin hänet ja vastasi tästä liikenteestä... Oliko siinä nyt kahden vuoden ero ja asiat hoitamatta !!Että se on musta aika saamatonta Ei hänellä ollut mitään selvityksiä miksi ei , lateli samat jutut mitä siinä kaksi vuotta aikaisemminkin Silloin jo tiesi että ei mikään muutu ! Hmmn en tiedä muuttuuko , mutta ainakin jäi itselle se käsitys.

Keskustelijat totesivatkin kiivaan mielipiteiden vaihdon jälkeen yhteen ääneen:

Virkamiehet ovat meidän työntekijöitä. Olemmehan me veronmaksajina heidän työnantajiaan eli he ovat meillä töissä ....niin juuri palkollisia ovat..... niin just virkamiehet ovat meidän työntekijöitä !

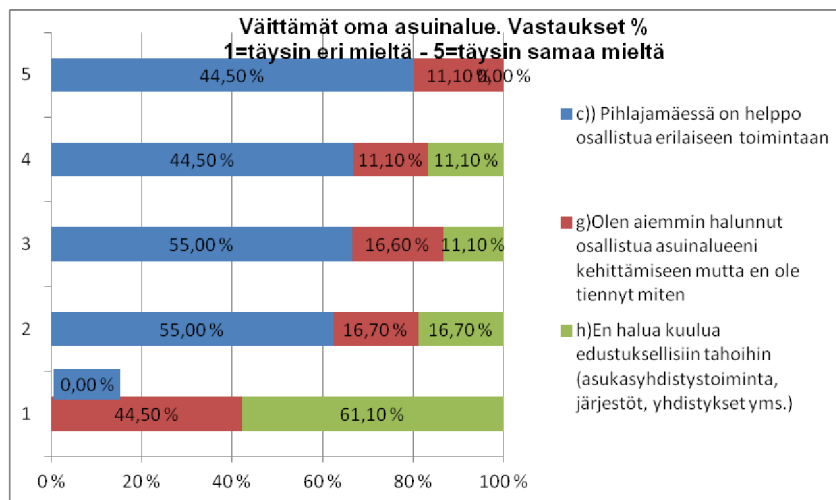
Lausahdus kuvastaa hyvin maratoonareiden turhautumista ja kylläntymistä virkamiesten ja päättäjien toimintaan ja asioiden hitaaseen etenemiseen ja heikkoon kansalaisten ja virkamiesten vuoropuheluun.

8.1.2 Asenneväittämät alueellinen taso

Alueellisen osallistumisen osalta osallistumismahdollisuuksia Pihlajamäessä pidettiin kyselyn mukaan yleisesti helppoina ja matalakynnyksisinä. Vain neljä vastaajaa 22.2% (N= 18) ei aiemmin ollut osallistunut asuinalueensa kehittämiseen eikä myöskään ollut tiennyt miten.

Asukasyhdistysten lisäksi monissa kaupunginosissa on lukuisia erilaisia yhdistyksiä ja seuroja, joista osa on aatteellisia ja osa harrastustoimintaa ylläpitäviä, näin on myös Pihlajamäessä. Vertaishaastatteluryhmään osallistuneet jakoivat monisanaisesti kokemuksiaan aiemmasta osallistumisestaan Pihlajamäessä. Osallistumiskokemusten koettiin vaihdellen riippuen siitä, mistä näkökulmasta on aiemmin osallistuttu asuinalueen

toimintaan – onko koettu olevan mukana kehittämässä ja vaikuttamassa vai osallistuttu lyhytkestoiseen kevyempään toimintaan, kuten tapahtumiin. Keskustelijat kertoivat osallistuneensa pääsääntöisesti alueen tapahtumiin ja taloyhtiön talotoimikuntatoimintaan, yksi kertoi olleensa mukana paikallisen jalkapalloseuran tukiyhdistyksessä, joka esimerkiksi järjestää tapahtumia ja siivoustalkoita. Eräs ryhmäläisistä kertoi asuneensa alueella 50 vuotta mutta ei ollut koskaan osallistunut mihinkään ja vasta nyt innostunut vaikuttamaan oman asuinalueensa viihtyisyyteen. Yhden tarina kertoi siitä, kuinka *omaa* alkoi tuottaa jatkuvasti kehittämis- ja parannusideoita, joten hänen oli pakko ollut alkaa kanavoida niitä keskustelupalstoille. Hänellä ei myöskään ollut aiempaa kokemusta järjestäytyneestä vaikuttamistoiminnasta.

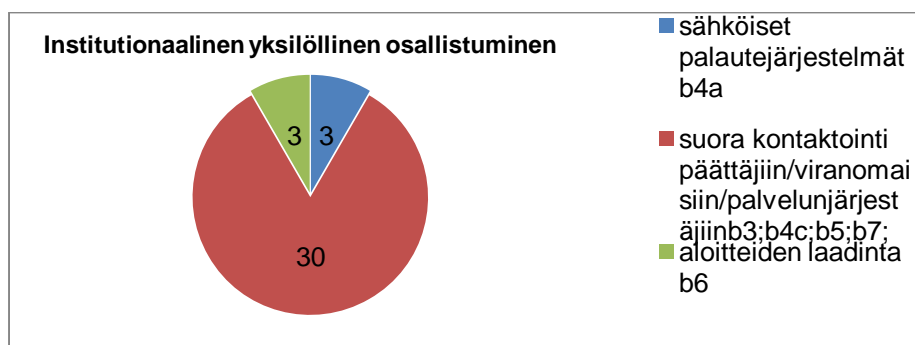
Kuvio 7. Väittämät oma asuinalue (liite 4)

Kyselyssä kaksi vastaajaa ilmoitti, ettei halua kuulua alueen edustuksellisiin tahoihin. Huomionarvoista kuitenkin on se, että tässä vastausvaihtoehdossa 77,8% oli myönteinen edustuksellista toimintaa kohtaan. Tulos on sikäli yllätyksellinen, sillä moni oli maraton toiminnan alussa hyvinkin kielteinen asukasyhdistyksen toimintaa kohtaan. Myös vertaishaastattelussa nostettiin yhdeksi keskustelun aiheeksi asukasyhdistys ja siinä toimiminen. Vain yksi kuudesta oli aiemmin osallistunut aktiivisesti asukasyhdistyksen toimintaan. Kyseinen henkilö kertoi, että hänet oli rekrytoitu lapsen musiikkiesityksessä, ja rupeama oli venynyt 30 vuoden mittaiseksi.

8.1.3 Institutionaalinen osallistuminen

Yksilötason suorana vaikuttamisena mainittiin kyselylomakkeessa osallistumisväylinä sähköiset palautejärjestelmät, suora päättäjien ja viranomaisten kontaktointi sekä kuntalaisaloitteiden laadinta. Vastausvaihtoehdoista sai valita useampia.

Maratonryhmäläiset näyttivät käyttävän vaikuttamisväylinä perinteisiä suoran kontaktin keinoja päättäviin tahoihin. Kyselyssä eroteltiin myös muita kunnan toimintaan kohdettavia vaikutuskanavia - puhelimitse otettu suora yhteys kunnan viranomaisiin, erilaiset palautejärjestelmät ja aluetyöntekijä. Vaihtoehtoja sai valita useita ja suoria kontaktimuotoja olikin valittu 30. Sähköisten palautejärjestelmien käyttö taas oli vähäisempää, vain kolme ilmoitti käyttävänsä sähköisiä palautejärjestelmiä ja kolme ilmoitti tehneensä kuntalaisaloitteen. Sähköisten palautejärjestelmien käyttö on käytössä nuoremmalla ikäpolvella. Maratonryhmässä oli mukana runsaasti ikäihmisiä, joille tietokoneen käyttö on vierasta, eikä sitä välttämättä edes ole

Kuvio 8 Institutionaalinen osallistuminen yksilötasolla (liite 5)

Myös vertaishaastattelussa tuotiin esiin aiempi yksilötason vaikuttaminen. Tavallisinta keskustelujoiden mukaan oli palautteen anto suoraan palvelunjärjestäjälle joko sähköisesti tai puhelimitse.

"No onhan sitä tullu soiteltuu vähä sinne ja tänne. Toi terkkari esimerkiksi on ihan kauhee paikka, mikään ei suju."

" ja mä oon laittanu vaik kuinka monta kertaa postia sinne katuosastolle, joko lumien luomisesta tai tosta saastasesta ostarin taka-alueesta! "

Maratontoiminnan käynnistymistä pohjasi asukkaiden kannanotot keskustelupalstalla. Myös itse toiminnan aikana asukkaat toivat useasti esiin epätoivoiset yrityksensä vaikuttaa etenkin omaa arkea koskettaviin palveluihin ja suunnitelmiin.

Institutionaalinen kollektiivisen tason osallistuminen oli maratonryhmässä vähäisempää (kuvio 9) . Aluefoorumeihin olivat osallistuneet lähes kaikki (15) vastaajat ja kymmenen kertoi käyttäneensä asukasyhdistystä tiedon viemisen väylänä. Tässä kyselyssä ei oltu eritelty käyttäjädemokratiaryhmiä, mutta toisaalta erilaiset aluefoorumit toteuttavat ajatusta alueellisesta yhteisen hyvän eteenpäin viemisestä ja tiedon keräämisestä samoin kuin esimerkiksi koulujen vanhempainillat, jotka Pihlaja ym (2012) mukaan lasketaan kollektiiviseski osallitumiseksi.

Kuvio 9. Institutionaalinen kollektiivinen osallistuminen. (liite 5)

Vertaiskeskustelijat pohtivat kollektiivista osallistumista positiivisena tapana vaikuttaa. Siinä missä yksin ei välttämättä saa toiminnalleen vastetta, ryhmä voi olla voimakkaampi tapa viedä asioita eteenpäin. Asukasyhdistys on vuosien varrella ollut aktiivinen asioiden eteenpäin viejä, vaikka sen toimintaa ruoditaankin. Pitkään yhdistystoiminnassa mukana ollut koki, että jotain on myös saatu aikaiseksi ja kokee henkilökohtaisesti olleensa tarpeellinen osa alueen kehittymistä.

"sitä alkoi tulemaan tällaisia isompia asioita, niin sitä rupesi tuntemaan tarpeellinen on tehnyt jotain tämän alueen eteen"

Vastausten vähyys kertonee siitä, että Maratonryhmäläiset eivät ole tottuneet toimimaan järjestäytyneesti yhdistyksissä tai muissa kansalaisjärjestöissä aktiiveina. En myöskään havainnut yhteistapaamisissa sen kaltaista keskustelua mikä olisi viitannut siihen, että asukkailla olisi ollut kokemusta kunnan asioihin vaikuttamisesta jossain tietyssä ryhmässä.

8.1.4 Ei- institutionaalinen osallistuminen

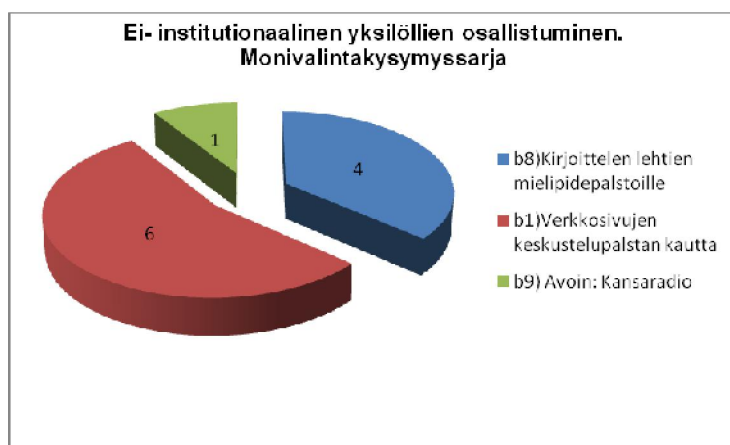
Yksilötason osallistumisessa maraton ryhmäläiset olivat käyttäneet hyväksi median tuomia mahdollisuuksia. Vertaiskeskustelussa nousi esiin mielipidekirjoitusten ja keskustelupalstojen käyttö vaikuttamisen välineenä. Keskustelijat pohtivat median eri väyliä ja sitä onko helppoa saada oma kirjoituksensa esimerkiksi lehteen. Huolimatta siitä, että tekstejä on vaikea saada julkaistuksi koettiin keskustelu - ja mielipide palstat kuitenkin hyvinä väylinä tuoda esiin om mielipide ja saada aikaan keskustelua.

”No mä olen kyllä yrittänyt kirjoitella vähän sinne sun tänne. Joko sitten näillä keskustelupalstoilla tai sitten kirjottamalla sitten isompiin ympyröihin mielipidepalsoille ja muuta.

Miten niillä otetaan niillä mielipidepalsoilla?

Sen olen huomannut että on niillä aikakovat kriteerit on koska olen aika monta kertaa yrittänyt kirjoittaa mutta hyvin harvoin onnistunut.”

Kyselyn tulos tuki vertaiskeskustelijoiden valitsemaa teemaa. Mielipidekirjoituksia oli tehnyt neljä henkilöä, keskustelupalstoja käyttänyt kuusi vastaajaa ja avoimessa osiossa tuotiin esiin myös kansanradio.

Kuvio 10 Epäsuora yksilöllinen osallistuminen (liite 5)

Kollektiivisellä epäsuoralla osallistumisen tasolla omalla alueella oli osallistuttu monella tapaa (kuvio 10). Asukasyhdistykseen oli kuulunut tai kuului viisi vastaajaa, muihin alueen järjestöihin ja yhdistyksiin ilmoitti kuuluneensa neljä vastaajaa. Näistä he olivat maininneet virkamiestyöryhmät, pk-35 vanhemmat, talotoimikunta ja talotoimikuntien hallitukset. Maraton ryhmässä oli mukana myös työnsä puolesta osallistuvia henkilöitä,

jotka vastasivat myös kyselyyn, tältä osin avoimissa vastauksissa nousi esiin myös virkamiestyöryhmätyöskentely.

Alueen tapahtumiin oltin osallistuttu vapaaehtoisena aktiivisesti, kaikki 18 vastaajaa valitsivat tämän vaihtoehdon. Suurelta osin tämä pitää paikkaansa, sillä tunsin lähes kaikki loppuun asti mukana olleet henkilökohtaisesti Pihlajamäki goes bluesin vapaaehtoistoiminnan kautta.

Kuvio 11. Ei institutionaalinen, kollektiivinen osallistuminen. (liite 5)

Vertaishaastattelussa tuotiin esiin erilaisia tapoja osallistua kollektiivisesti asuinalueellaan. Useampi keskustelija oli osallistunut Pihlajamäki goes bluesiin useana vuonna vapaaehtoisena. Muutamalla oli tapahtumaan nähden jopa kinteistä vastuualueita. Keskutelussa tuotiin esiin myös asukasyhdistyksessä toimiminen sekä urheiluseurassa tapahtunut talkootyö.

joo mä olen 5.v asunut pihlajamäessä ja Bluseissa ollut nytte en ekasta mutta muissa Blues ollut mukana, se on ainut jossa ollut mukana

"Joo mä oon tosiaan Pihlajamäki seurassa ja toiminut sellaiset runsaat 30.V"

"Joo mä olen ollut eräästä Pihlajamäkeläis fudis kannatusjengin jäsenenä, toiminut, ollaan jopa siivottu ostaria aikoinaan ympäri tosta ja paljon ja sit paljon ympäri heidän eri tapahtumistaan. Näin olen ollut Pihlajamäessä mukana."

8.1.5 Aiemman osallistumisen esteet

Kyselylomakkeessa ei erikseen kysytty osallistumisen esteitä. Kyselylomakkeen pohjalta voidaan nostaa esiin muutaman vastaajan osalta epäluottamus virkamiehiin ja päättäjiin, joka saattaa aiheuttaa osallistumattomuutta. Vertaishaastateltavat sen sijaan toivat keskustelussaan esiin erilaisia näkökulmia. Etenkin asukasyhdistystoiminta herätti moninaisia ajatuksia. Keskustelijat olivat pettyneitä asukasyhdistyksen aktiivisuustasoon ja siihen, että yhdistystä pyörittää pieni sisäänpäin lämpiävä valikoitujen henkilöiden piiri. Sen ei koeta edustavan laajaa asukas pohjaa. Muutamaa keskustelijaa on vuosien varrella pyydetty mukaan - tuloksetta. Keskustelijat ovat yhtä mieltä siitä, että nykyisellään asukasyhdistys ei innosta aidosti ihmisiä osallistumaan toimintaan, vaan on käperytynyt pienen ryhmän toiminnaksi. Tästä syystä suurin osa ei ole halunnut liittyä mukaan toimintaan.

”sen mikä puuttuu puuttuu tällä hetkellä, osittain on puuttunut pidemmän aikaan on sellainen aktiivisuus tässä asiassa tässä asukasyhdistystoiminnassa - jotain on tosiaan puuttunut kun on aika paljon asukkaita tähän maratooniin lähtenyt!”

”Et sit ne vähät jotka menee mukaan niin puristetaan loppuun ja ne on sit uupuneita ja kokee et he yksin kansaa hirveen vastuun. Sit ne ei kohta halua tehdä mitään. Tää on yks iso syy. Vapaaehtoistoiminnassa olis hirveen tärkeätä, että vois osallistua ihan vain vähän – esimerkiksi kahvia keittämällä ja silleen.”

Myös pelko siitä, että yhdistystoiminnassa joutuu tekemään enemmän kuin on valmis, on estänyt osaa vertaiskeskustelijoista liittymästä mukaan toimintaan. Yhtenä syynä osallistumattomuuteen nähtiin myös perinteiset arjen tuomat esteet. Näitä olivat kiireinen työelämä, perhe ja pelko siitä, että jos sitoutuu liiaksi, se vie aikaa muulta.

”Mä voisin sanoa että siinä mielessä on ollut että on vuosia ollut int ensiivisessä työelämässä, niin se että ei ole halunnut sitoutua mihinkään peläten että jos antaa pikkusormen niin se vie sitten koko käden.” Mutta nyt kun tämä kaupunginjohtaja juttu, niin siellä mä huomasin että mä haluankin ryhtyä johonkin ryhmään vaikuttaakseni. Ja hyvin on mennyt.

Keskustelu siirtyy paikalliselta tasolta laajemmaksi. Asukkaiden ja virkamiesten välistä yhteistyötä ruoditaan monisanaisesti. Keskustelijat kokevat virkamiesten olevan välintämättömiä ja ajavan jo valmiiksi päätettyjä asioita, asukkaiden mielipiteillä ei koeta olevan mitään arvoa.

”Useimiten, useinhan tilanne semmoinen että vaikka meillä oli hyvä ajatus Pihlajamäkiläisillä, niin se sitten karahti siihen kaupungin tai virkamiesten vastustukseen. Ja vaikka periaatteesta se vieläkin oikeastaan jatkunut, että kyllä meillä

täällä on ollutnäitä kehitysideoita. Siellä on tällainen suhteellisen voimakas virkamiesklaani joka sitten tuntuu siltä että tekee sitä mitä on esimies antanut tehtäväksi. Ei välttämättä kuuntele sitä mitä meillä olisi sanottavaa. Ei sitä sit pitkään jaksaa päättään paukuttaa seinään"

Kokemusta kuulluksi tulemisesta ja mitätöinnistä kuvataan tunteena siitä, ettei oteta vakavasti. Tämä lamauttaa ja vaikuttaa halukkuuteen jatkaa vaikuttamistyötä.

Toisaalta osa toteaa, ettei virkamiesten vastustus heitä pysäytä.

8.1.6 Aiempaa osallistumista edistäneet tekijät

Kyselylomakkeessa ei ollut tähän osioon mutta vertaishaastateltavat pohtivat myös .. Uusien asioiden oppiminen ja ihmisiin tutustuminen on ollut yksi tekijä mikä on kannustanut osallistumaan alueen yhteisölliseen toimintaan. Asukasyhdistystoiminnassa mukana ollut kuvaa taasen kokemuksiin positiivisesti oppipoika – kisälli ajatuksen pohjalta.

"alkuvaiheessa sitä oli periaatteessa oppipoika, siis nimenomaan tällaisessa työkentelyssä. Sitä tunsu alkuun tosi vähän tätä muuta Pihlajamäkeä, vain niitä Seuran johtokunnassa olevia ja oman talon asukkaita. Sit tää oma osallistuminen alko vuosien vieressä muuttuu tällasiks isommiks asioiks ja sitä rupes tuntee olevansa tarpeellinen, et on niinku tehny jotain tämän eteen – ainakin yrittäny."

Oma oppiminen koettiin tärkeäksi joka ajan mittaan laajentui tulokselliseksi vaikuttamiseksi. Osallistuminen alueen vaikuttamistyöhön lisäsi myös sosiaalista verkostoa.

Vertaiskeskustelijoiden ajatukset asukasyhdistyksestä olivat ristiriitaisia, toisaalta asukasyhdistystoimintaa pidettiin tarpeellisena ja sen mahdollisuuksia toimia aidosti asukkaiden äänenä hyvinä – toisaalta mukaan meneminen koettiin korkeakynnyksiseksi ja sitovaksi. Haastateltavien näkemyksen mukaan useampi asukas liittyyisi mukaan toimintaan, mikäli toiminnan avoimuutta lisättäisi, toimintoja organisoitaisi uudelleen ja toimintaa saataisiin positiivisemmaksi - innoittavammaksi..

"On hirveen suuri osa ihmisiä, jotka haluais osallistua, jos niitä vaan pyydettais mukaan – eli lisää markkinointia ja ihmisiä niin kaikki jaksais! "

" Koska tulijoita on nin vähän, niin heti kun ne saa jonkun kiinni niin heti saat jonkun tehtävän.

" Vois olla jollekin hyvä bisness jos toi infra laitettaisiin uusiksi – se siis työllistäis jonkun – vois villisti ja vapaasti testailla juttuja"

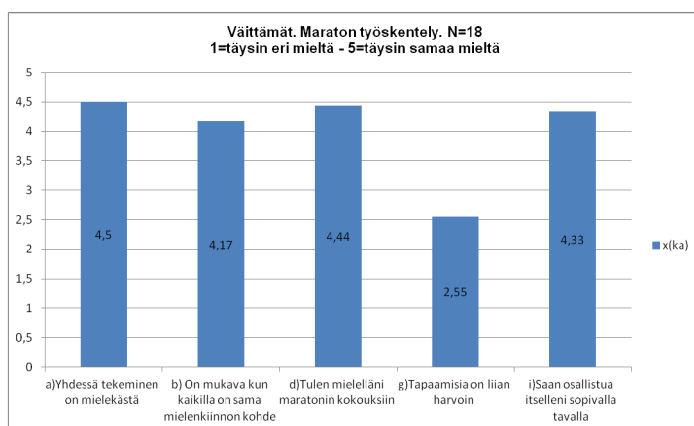
8.2 Osallistumista edistävät tekijät Maraton- työskentelyn aikana

Tässä tulosten esittelyluvussa olen ryhmitellyt aineistoa vertaishaastattelun teemojen pohjalta nousseiden yläkäsitteiden alle. Vertaishaastattelu oli teemoitettu maratontoimintaa pohtivan osion kohdalla rakenteisiin, vuorovaikutukseen ryhmäläisten kesken ja viranomaisten välillä sekä aluetyöntekijän rooliin. Keskustelussa pyydettiin pohtimaan myös mahdollista omaa oppimista ja ajattelutapojen muutoksia. Viimeisenä keskustelijoilta pyydettiin kehittämisehdotuksia toiminnan suhteen. Kyselylomakkeen väittämät myötäilevät vertaishaastattelurunkoa. Olen jaotellut vastaukset maraton toimintamallia arvioivaan lukuun, jossa alkuun esitellään yleisiä tunnelmia ja kokemusta. Tämän jälkeen luvussa siirrytään kuvaamaan toimintarakennetta, vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Niin kyselylomakkeen vastauksissa kuin vertaishaastattelussa nousee esiin runsaasti myönteisiä asioita. Tämän vuoksi luku 8.2 saattaa olla monipuolisempi ja kattavampi. Toisaalta voidaan ajatella, että asioilla on kaksi puolta. Myönteisten asioiden vastakohta tai puute olisi tuolloin luokiteltava osallistumista estäväksi tekijäksi.

8.2.1 Osallistumista tukevat yleiset huomiot

"Toivottavasti tää jatkuu syksyllä. Se olis must tosi kiva"

Kyselylomakkeessa esitettiin väittämiä liittyen maratontoimintamalliin. Kyselyn pohjalta selvisi, että toimintaan osallistuneet asukkaat tulevat mielellään tapaamisiin. Tapaamistiheyttä pidettiin sopivana ja toiminta mahdollisti vastaajien mielestä yksilöllisen tavan osallistua. Yhdessä tekeminen koettiin mielekkääksi, erityisesti yhteinen tavoite – oman asuinalueen kehittäminen – koettiin toiminnan kantavana perustana.

Kuvio 12. Maraton työskentelyä kartoittavat väittämät (liite 6)

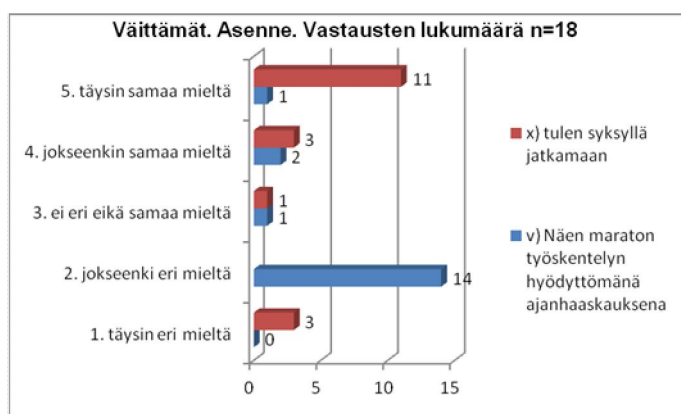
Huomioin prosessin aikana, että paikalle saapuneet asukkaat tulivat mielellään maratontokokouksiin ja odottivat innostuneina muiden ryhmien kuulumisia.

Kyselomakkeen avoimissa vastauksissa tuotiin esiin Maraton työskentelyn myönteisiä puolia. Esille nousi niin yksilön kuin yhteisön näkökulmasta kokemus merkityksellisestä tavasta osallistua ja vaikuttaa omalla asuinalueella sekä tuttuuden ja turvallisuuden lisääntyminen – yhteisöllisyys

”Maraton on tärkeä sekä yksittäiselle asukkaalle että koko yhteisölle. Yhdessä tekeminen luo tuttuutta ja tuttuus turvallisuutta”

”Uskon että tämä vaikuttaa koko alueen hyvinvointiin. Mukava saada osallistua itselle sopivalla tavalla.”

Kyselylomakkeessa kysyttiin tarkoituksella provosoivasti maratontoiminnan hyödyllisyydestä vai pidetäänkö sitä silkkana ajanhaaskauksena. Tämän kysymyksen rinnalla kysyttiin myös halukkuutta jatkaa syksyllä. Kyselyssä selvisi, että maraton työskentelyä piti hyödyttömänä tai jokseenkin hyödyttömänä kolme vastaajaa. Yksi vastaaja ei ollut samaa eikä eri mieltä ja 14 vastaajaa piti toimintaa jokseenkin hyödyllisenä. Syksyllä 2011 ilmoitti jatkavansa mukana toiminnassa niin ikään 14 vastaajaa. Kolme vastaajaa ilmaisi näin, ettei aio enää olla mukana toiminnassa ja yksi oli epävarma.

Kuvio 13. . Maraton toimintaan liittyvät asenteet (liite 6)

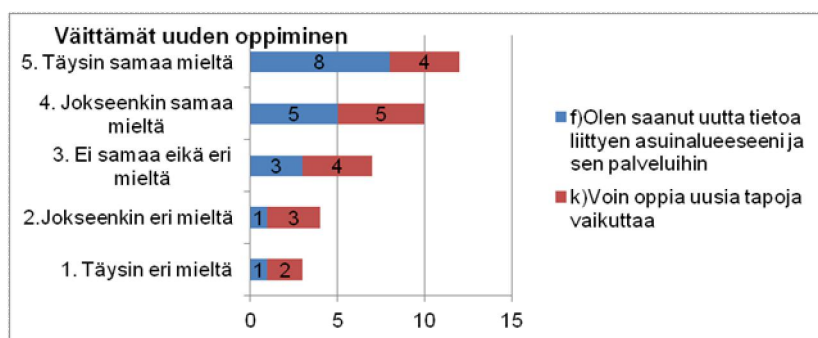
Vertaiskeskustelijat toivat mielipiteensä toiminnasta esiin etenkin keskustelun loppuvaiheessa. Keskustelijat olivat olleet kaiken kaikkiaan tyytyväisiä siihen, että maratontoiminta on aloitettu. Sen koettiin elävöittävän Pihlajamäkeä toiminnan kehittämislunteen takia.

Ollut äärettömän tyytyväinen siitä että tällöinen projekti on saatu aikaan. Että jotenkin sitä. tuntuu että ilman tätä maratonia, Pihlis ois jollain tavalla sellainen natistuva lähiö, että täällä ei oikeastaan tapahtunut juuri mitään kehittävää.

Ideana tämä on ollut ihan huippu ja mä olen niin uusi Pihlajamäkeläinen. et must on kiva, täs on sekin ,,et mä rakastan asua täällä ja must on ollut kiva oppia tuntemaan täältä eri ikäisiä ihmisiä

Kehittämismaratona nähtiin myös eri -ikäisten asukkaiden tuttuutta lisäävänä toimintana. Etenkin uudelle asukkaalle tämä näytti olevan arvokas kokemus.

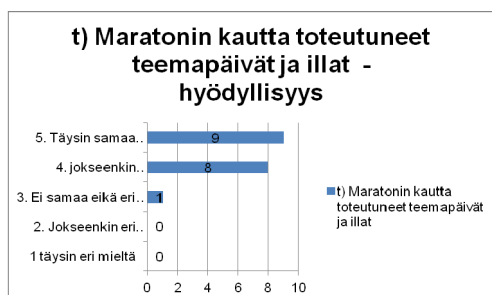
Maratonprosessin aikana uusien asioiden oppimista tapahtui jonkin verran. Kyselyn mukaan puolet vastaajista (n=18) ilmoitti väittämän kohdalla olevansa lähes tai täysin samaa mieltä. Toisaalta vain viisi vastaajaa oli eri mieltä ja neljä ei osannut määrittellä mielipidettään.

Kuvio 14. Väittämät uuden oppiminen. (Liite 6)

Osallistujat maratonissa olivat eri-ikäisiä ja kokemukset sekä vaikuttamisesta ja tavoista hajautuivat myös aiempia osallistumistapoja kartoittavassa osiossa. Onkin todennäköistä, että nämä kaksi osiota tukevat vastuksillaan toisiaan. Jotkut kokivat oppineensa maraton toiminnan aikana, toiset jo aiemmin yhteiskunnallisesti aktiiviset asukkaat taas toimivat ikään kuin mentoreina. Tämä oli huomio, jonka tein suurryhmytöskentelyn aikana. Maratoonarit kyselivät toisiltaan neuvoja ja keinoja edistääkseen asiaansa.

Uuden oppimista tapahtui myös maratonin kautta toteutettujen teemapäivien ja iltojen kautta. Turvallisuus/poliisi ilta, viisaana vanhuuteen tapahtuma, kirpputorit ja puistokummi-ilta koettiin hyödyllisinä. Ne olivat antaneet mukana olleille maratoonareille lisää tietoa sekä mahdollistaneet kertaluontoisen osallistumisen asuinalueen sisällä.

Kuvio 15. väittämäosio kysymys T (Liite 6)

Tapahtumilla oli tärkeä osa martaantoiminannassa, sillä asukkaat olivat itse olleet ideoimassa ja osin toteuttamassa niitä. Monipuolinen osallistumismahdollisuus nähtiin alueellisena voimavarana. Tämä voi olla polku saada asukkaita osallistumaan pidempi-kestoiseen toimintaan kun tuttuus lisääntyy.

8.2.2 Toimintarakenteen myönteiset tekijät

Niin kyselylomakkeessa kuin vertaiskeskustelussa yhdeksi teemaksi oli nostettu maraton toiminnan rakenteeseen liittyvät kysymykset. Vertaiskeskustelijat aloittivat keskustelunsa pohtimalla kehittämismaratonin rakennetta. Keskustelu eteni erittelemällä suurryhmän ja pien ryhmän toimintaa. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että pienryhmätyöskentely kokoavan suurryhmän rinnalla on hyvä ja toimiva työskentelytapa. Yleisesti koettiin, että pienryhmissä pystyi keskittymään itseä kiinnostavaan aihealueeseen ja suurryhmä toimi kuulemisen mahdollistajana muiden ryhmien edistymisestä ja kokemuksista.

”No mun mielestä kyl edistää just tää rakenne. Et on tämänen isompi ryhmä ja sit näitä pienempiä, jotka voi keskittyä niihin omiin aihealueisiin. Sit on ollu tosi kiva kuulla miten ne muut sitten on tehny tässä. Täää rakeen tekee myös sen et meit on niinku kaiken kaikkiaan isompi ryhmä – porukkaa on paljon, et se paino-lasti vähenee.”

”Joo mä olen samaa mieltä kanssa .... Niin kun oon ollut siitä ekasta asti mukana ja sitten kun tuli nämä pienryhmäjuttut niin sai valita kuka halusi olla ostarissa .. ketä liikentestä Ja se mun mielessä jakautui se koko juttu hyvin että ei kaikki edes halunnut olla siinä yhdessä ja siinä saatiin ne ryhmätkin kokoon ... Ja just nämä tilanteet että ollaan ollaan oltu yhdessä ja vaihdeltu niitä mitä meille kuuluu ja mitä teille kuuluu on mun mielestä mennyt ihan hyvin .. Joo että lähtökohdaisesti rakenne on siis hyvä”

Keskustelijat näkivät myös hyvänä ryhmien eri toimintateemat. Tämä mahdollisti liittymisen siihen ryhmään, jonka aihealue kiinnosti.

Rakenteen koettiin myös tuovan helpotusta sitoutumiseen. Yhdessä, ryhmässä tekeminen antoi mahdollisuuden osallistua itselle sopivalla intensiteetillä. Keskustelijat kokivat myös osin positiivisena omat vaikuttamismahdollisuutensa ryhmien toimintasisältöihin.

Kyselylomakkeen vastaukset tukivat vertaiskeskustelun aineistoa. Kyselyn pohjalta selvisi, että vastaajat kokivat omien pienryhmien työskentelyn olleen kiitettävää ja että pienryhmä mahdollisti itseä kiinnostavaan aihealueeseen keskittymisen. Osa vastaajista koki pienryhmän toiminnan kannustaneen tuomaan rohkeammin esiin asioita, sillä ryhmät koettiin myönteistä voraivaikutusta tukeviksi. Vain pari vastaaja ilmoitti, ettei tule kuulluksi omassa ryhmässään. Tämä saattoi johtua myöhemmin tulososiossa esitettävästä esteestä, joka tuotiin esille vertaiskeskustelussa.

Kuvio 16 Ryhmätoiminta (liite 6)

Kysymys demokraattisesta päätännästä ryhmän sisällä herätti kiivaan keskustelun vertaishaastateltavien kesken. Demokratiakäsite ymmärrettiin äänestysmenetelmänä. Osa muisteli kuinka kahdessa ensimmäisessä suurtapaamisessa äänestettiin kerättyjen ke-

hittämiskohtien realistisesta eteenpäinviennistä. Ne jotka olivat tulleet mukaan myöhemmin, kokivat, että heidän pienryhmällään oli liian valmiit aihealueet ja että puheenjohtaja vei asioita eteenpäin haluamallaan tavalla. Kyselylomakkeessa ryhmien toiminta nähtiin kuitenkin demokraattisena.

Puheenjohtajuus ryhmissä herätti niin ikään tunteita ja keskustelua. Suuryhmän puheenjohtajuutta pidettiin itsestään selvänä, että se kuuluu aluetyöntekijälle. Pienryhmissä taasen käytännöt vaihtelivat. Kahteen ryhmään osallistui henkilö virkansa puolesta. Yhdessä pienryhmässä puheenjohtajuutta piti alueen työntekijä ja muissa taasen asukas. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että pienryhmissä puhetta johtaa asukas.

Vastauksista ilmeni myös, että ryhmäläiset kokivat myönteisenä asiana asioiden etenemisestä ja aikaansaannoksista kuulemisen. Tämä kannusti tulemaan uusiin tapaamiin ja olemaan aktiivinen. Poisjääminen koettiin lähinnä haittana oman asian edistämiseksi.

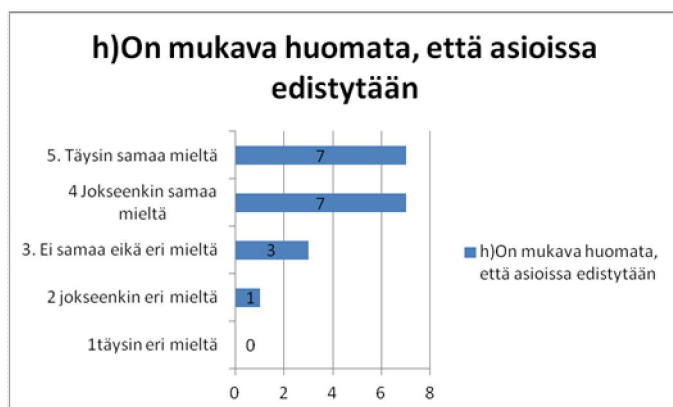
" Siel yhteismaratonissa, jossa kaikki ihmiset ja pienryhmät on paikalla niin siellä on hyvä kertomuksia siitä mitä on saatu aikaan. Ei sitä mitä EI olla saatu aikaan, sitä ei mainosteta. Ja tota ittekin omassa ryhmässä just kun heti oli kerrottavaa kerto kaikille – vaik et oli saanu jonkun virkamiehen kiinni."

"että "tuntuu että asiat etenee " se antaa sit semmoista forcea ittelle että kannattaa olla mukana kun toikin ryhmä on saanut tommoisia aikaan. vaikka ei niinkään kokisi että on pystynyt osallistumaan siinä omassa ryhmässä niinaktiivisesti kuin olisi voinut. niinkuin olla mukana siinä henkisesti niin kuin"

"ku kuulee mitä ne muut ryhmät ovat saaneet aikaisesti nii tuntuu et kokonaisuus tekee sitten isomman potin.. Ja jos sit ois jäänyt kotiin ja ajatellut et toi asia on hoitamatta niin toi asia olisi varmaan pitäny mun ottaa esiin ... että sitä asiaa ei kyl kukaan muu ois ottanut esiin ja jos se muu ei asu edes samalla suunnalla niin ei ne tiedä missä pöheikössä täällä ihmiset asuu"

Ryhmätoiminnan eduksi laskettiin se, että yhteiseen keskusteluun nostettiin asioita, jotka etenevät. Yhteisessä keskustelussa kannustavinta ja innostavinta oli kuulla yhteydenotoista viranomaisiin päin ja siitä mitä oli tapahtunut. Suuryhmä koettiin kokoavana toimintana, jossa pienryhmien toiminnat yhdistyivät laajemmaksi aikaansaannokseksi.

Kyselylomakkeessa edistymisen merkitystä kartoitettiin väittämän muodossa. Vastaukset olivat täysin samansuuntaisia vertaiskeskustelun aineiston kanssa. Kuviosta 16 voidaan nähdä vastausten jakaantuminen. Asioissa eteneminen koettiin tärkeäksi neljän-toista henkilön kohdalla, kolme vastaajaa ei osannut olla mitään mieltä ja vain yksi oli väittämän kanssa jokseenkin eri mieltä.

Kuvio 16 Väittämä H (liite 6)

Maratonryhmäläisten keskinäistä vuorovaikutusta pidettiin hyvänä. Pienryhmissä koettiin pääsääntöisesti olleen hyvä ja rakentava henki. Huolimatta siitä, että kaikki eivät olleet samaa mieltä, asioissa oli pystytty etenemään. Erilaiset mielipiteet koettiin lähinnä rikkautena. Ryhmä toimi foorumina, jossa sai vapaasti vaihtaa mielipiteitään samoista asioista kiinnostuneiden asukkaiden kanssa.

"Kaikkien henkilöiden mielipiteet eivät suinkaan olleet välttämättä samansuuntaisia. Meikäläinen joskus hikeenty oikein kunnolla ja pari kertaa jouduin lähtemään melkein asiaesittelyn jälkeen pois. Onneksi kuitenkin saatiin tämän porukan vetäjän kanssa asioita johonkin järjestykseen."

"Mä rakastan haastavia keskusteluita ja kun joku on täysin eri mieltä on musta hienoo et siitä saa väitellä, faktat on faktoja mutta mielipiteet on mielipiteitä ja ainahan ei tarvitse olla samaa mieltä!"

Keskustelu kääntyi lopuksi voimakkaasti alueen työntekijöiden kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Ryhmäläiset pitivät hyvänä sitä, että Maratonissa on mukana työnsä puolesta olevia henkilöitä. Tämän nähtiin parhaimmillaan edistävän vuoropuhelua muiden hallintokuntien kanssa. Toisaalta kaikki totesivat yhteen ääneen, että *kyllä se on sit kuitenkin niin virkamiehestä kiinni.*

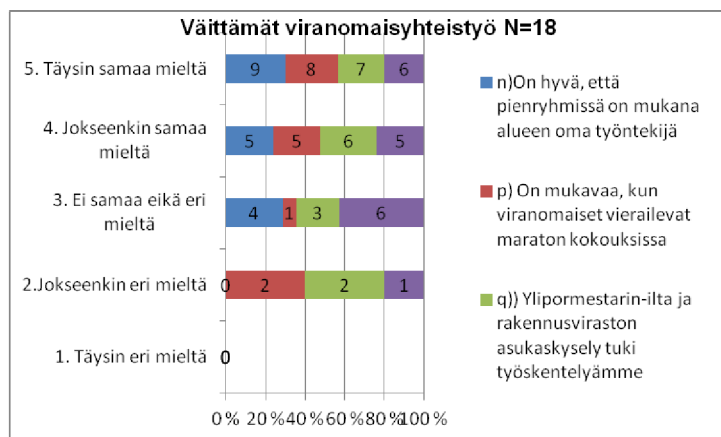
Niin vertaiskeskustelijoiden kuin kyselylomakkeeseen vastanneiden mielestä aluetyöntekijän osallistuminen maratontoimintaan nähtiin ratkaisevana. Vertaiskeskustelijat toivoivat, että aluetyöntekijä olisi osallistunut myös jokaiseen pienryhmään. Aluetyöntekijän koettiin edustavan asukkaita ja toimivan enemmän tukena ja yhdyshenkilönä sekä toiminnan koordinoijana.

”sen voi kyllä sanoa, että mitään tällaista toimintaa ei olisi ilman aluetyöntekijää tapahtunu. Kyllä aluetyön panos on ratkaiseva. Se et ois tajunnu pyytää sitä mukaan näihin pienryhmiin olis ollut ratkaisevaa – olis lähteny meidänkin ryhmä oikealla jalalla. Ai niin ja nyt ku sanotte ni olihan se tosiaan siinä muistiossakin sanottu”

Ois ollut kiva jos Sini ois ollut ... Ois joskus älytty hänet pyytää pienryhmien kokouksiin mukaan. Näissä isoissa tapaamisissa , yhteiskokouksista Sinihän oli aina täällä.

Hämmennystä ja keskustelua aiheutti se, että kaikki pienryhmät eivät olleet sisäistäneet sitä ajatusta, että aluetyöntekijän voi pyytää mukaan tapaamisiin. Asiasta oli mainittu yhteisissä kokouksissa sekä kaikille jaetuissa muistioissa.

Kyselylomakkeessa oli väittämiä koskien alueen työntekijöiden osallistumisesta pienryhmätoimintaan, vierailevien viranomaisten (mm. aluearkkitehti, aluesuunnittelija) osallistumisesta sekä toiminnan alussa olleesta ylipormestarin illasta.

Kuvio 17 väittämät viranomaisyhteistyö (liite 6)

Vastausten mukaan alueen omien työntekijöiden osallistumista toimintaan pidettiin pääsääntöisesti tärkeänä, kukaan vastaajista ei ollut missään määrin eri mieltä. Ylipormestarin ilta sekä rakennusviraston Kerro Kartalla kyselyä pidettiin toimintaa tukevana ja vierailevat viranomaiset koettiin mukavana toimintaa konsultoivana tukena.

8.3 Osallistumista estävät tekijät Maraton työskentelyn aikana

Kehittämismaratonin yhtenä tavoitteena oli saada mukaan myös niitä asukasryhmiä, jotka eivät perinteisesti ole mukana vaikuttamassa asuinalueensa asioihin. Alkuun mukaan tulikin joitain työikäisiä asukkaita, joiden pääasiallinen vaikuttaminen tapahtui lähinnä omien ystävien keskuudessa tapahtuvana kannanottona. Erilaiset elämäntilanteet vaikuttivat havaintojeni mukaan näiden muutaman henkilön keskeyttämiseen ja he myös sanallisesti ilmaisivat, että eivät kokeneet kuuluneensa porukkaan.

Maratontoimintaan osallistuvien erilaiset tavoitteet ja sitoutuminen nousivat keskustelunaiheeksi vertaishaastattelussa sekä kyselylomakkeen avointen vastausten osissa. Maraton-ryhmäläisten keskuudessa erilaiset tavoitteet ja sitoutumattomuus nähtiin osallisuutta estävinä tekijöinä. Vastuun kasautuminen muutamalle pienryhmäläiselle nähtiin pitkällä tähtäimellä sitoutumista heikentävänä. Myös oma huomioni oli, että maratonissa mukana oli niitä, jotka mielellään osallistuivat passiivisesti eivätkä tuoneet esiin mielipiteitään. Ne, jotka ottivat vastuuta ikään kuin innostivat muita vuoropuheeseen ja ideointiin. Konkreettinen työ kuitenkin jäi loppujen lopuksi sen henkilön harteille, joka vaikutti aktiivisimmalta.

"jos jotain on puuttunut niin enempi vastuunkantajia. Pihliksessä kyllä on porukkaa ja jos ajatellaan et ekassa maratonissa oli väkeä pilvin pimein niin sit ne vaan putos,"

Mmutta olihan sieltä yhestä taloyhtiöstä kerran mukana se joku tyyppi. Valittivat et moottoripyöräilijät pitäis saada kuriin. Mut sit ne vaan tuli kerran ja sano. Oisko meidän pitänyt tehdä homma niitten puolesta?"

"Sitoutuminen ja lisää ihmisiä. Missä löydetään tähän kultainen ketju. Pitäisi olla vapaaehtoisia mutta kun lupaudut tulla tähän niin semmoinen tietty sitoutuminen"

"Kaikkien ryhmän jäsenten pitäisi osallistua konkreettisiin toimiin kokousten välillä. Nyt aktiiviset tekevät yksin kaiken"

"osa mukana olevista ovat yhden asian ihmisiä, ajetaan omaa asiaa huomioimatta seurauksia tai enemmistön toiveita"

"Yhden asian" ihmisiä ei arvostettu ja niin keskustelussa kuin kyselylomakkeen avoimissa vastauksissa nousi esiin se, että vain muutamat tekivät "oikeasti" jotain ja loput olivat vain kuulolla. Koettiin, että kaikkien tulisi sitoutua ottamaan yhtäläisesti vastuuta toiminnasta.

Vertaiskeskustelijat pohtivat vapaaehtoisten roolia ylipäättään aluekehittämisessä. Osan mielestä vapaaehtoisille ei tule kasauttaa vastuuta vaan toiminnan pitää olla sen verran kevyttä, että se sallii osallistumisen ilman paineita.

"No siitähän tässä on kysymys, että me ollaan vapaaehtoisia me emme ole pakotettuja tekemään tätä ... Vaan me tullaan vapaaehtoisesti iltaisin tekemään keskustelemaan, vaihtelemaan mielipiteitä, koska meitä huvittaa."

"Kyllä, kyllä. Se on pikkusen vaan hankala toi että pitäisi kuitenkin saada jotain aikaan ja jos se sitten pelkää siinä huvittamisesta kiinni niin onko se sitten riittävää, että voidaanko vapaaehtoisille antaa joitakin tehtäviä?"

"Hmmn, mutta voihan vapaaehtoisellekin antaa tehtäviä"

Osan mielestä taas vapaaehtoistoiminnassa vastuuta voidaan ja pitää antaa. Keskustelussa palattiin näin maratontoiminnan alueelliseen kehittämisnäkökulmaan, jossa nimenomaan asukkaat toimivat vapaaehtoisina kehittäjinä. Vertailukohteena keskustelijat käyttivät järjestäytyneitä yhdistyksiä, joissa toiminta perustuu täysin vapaaehtoisuuteen.

"Esim yhdistyksissä ja seuroissa on luottamuselimiin perustuva vapaaehtoispuhjalta toimiva johtokunta tai hallitus jäsenineen x- määrä plus varajäsentä, että jos sanotaan että se on täysin sillätavalla vapaaehtoista, ja että jo alun perin todetaan se että " minä olen täällä johtokunnasta mutta mulla ei kerta kaikkiaan tule olemaan aikaa tehdä tämän eteen yhtään mitään " niin mun mielessä se asenne on väärä."

Mä haluaisin muistuttaa semmoisen asian: "että meillä maratonista ei ole mitään johtokuntaa, me emme ole rekisteröity yhdistys" meillä ei ole hallitusta, vaan tää kaikki on lähtenyt asukas / vapaaehtoishommana.. Me emme nyt oikein ole verrattavista mihinkään järjestäytyneeseen toimintaan!"

Maratontoiminta nähtiin kevyen mallin toimintana ja osaa keskustelijoista harmitti oman pienryhmänsä tuomat velvoitteet, etenkin kun ne tuotiin alueen työntekijän puolelta.

Asukaslähtöisyys puhutti laajasti. Keskustelijoiden mielestä asukaslähtöinen lähestymistapa ei toteutunut kaikilla virkansa puolesta mukana olleilla, yhdessä pienryhmässä viranomaisvetoinen puheenjohtajuus vähensi kiinnostusta osallistua kokouksiin ja sitoutua toimintaan. Keskustelijat toivat esiin, että toiminta painottui liiaksi puheenjohtajan omista intresseistä nouseviin ajatuksiin ja se myös ohjaili ja asetti ryhmäläisille työtehtäviä kysymättä ryhmäläisten mielipidettä. Tästä asiasta sain palautetta myös suullisesti kahdelta tämän ryhmän osallistujalta. He toivoivat, että syksyllä, mikäli toiminta jat-

kuu, ryhmä alkaisi kokoontua asukastilassa – lähiöasemalla. Samalla he esittivät pyynnön että kyseisen ryhmän toimintaan osallistuva virkamiestaho vaihdetaan.

No tämä meidän ryhmä, täytyy sanoa ei ole ollut ihan tommonen meininki , Että meidän ryhmässä on ollut ihan hyvin porukka jopa läsnä Ja tota .....Ja ihan samaan menen kuin sinä että mäen hirveästi ole ollut valmis ottamaan mitään tahoja mitä mä lähtisin lähestymään siihen on kyllä mun omat hen.koht syyt enkä nyt ala ihan joka paikkaan juosta. Mutta se että meidän poppoo on ihan ok. Mutta ei me kyllä olla äänestetty mutta ollaan oltu aika yksimielisiä niistä asioissa jossa meidän poppoo on alkanut vetämään johonkin suuntaan että ei ole ollut kiosmoja, me ollaan kyllä jokainen saatu äänemme kuuluviin että meillä ei ole ollut, mutta se on vähän harmi että muista ryhmissä ollaan oltu vähän että siellä on oltu eri mieltä voimakkaasti etä on yrittää toimia ja se että yrittää niin se homma jää siihen hymähtää on erittäin surullista tietysti ... Mutta että teillä sit oli ...

”Tämä oli niin voimakas....sinä teet sitä, sinä tätä ja niin edelleen. Eli mä en kokenut, että meillä olis ollut sellasta avointa keskustelua. Ja mä koin, että mua ei pidetä niinku vapaaehtoisena..mun ei tarte tehdä enempää ku pystyn ja voin ihan vapaasti kieltäytyäkin.Että kyllä siellä piti ottaa ..... HEI MULLAKIN ON ASIAA! ”

Samaa asukaslähtöistä työtettä toivottiin myös yhteistyöhön eri hallintokuntien virkamiesten kanssa. Jatkuvat yritykset saada oikea virkamies kiinni ja vastaamaan kysymyksiin turhautti. Keskustelijat olivat kokeneet olleensa rasitteita ja, että vuorovaikutus ei ollut rakentavaa. Toiveena oli, että asukkaat nähtäisiin aidosti virkamiestyötä tukevana vahvuutena ja tiedontuottajina eikä rasitteina kysymyksineen ja vaatimuksineen.

Mä kyllä nään, että me ollaan enempi niinku taustatukia noille viranomaisille ja niiden tehtävä ois vaan ennemminki kannustaa ja tukea kun kerta työajallaan ovat. Tulee sellanen tunne, että me ollaan vaan rasitteita ja enemmänkin taakana eikä sisältöä tuottavia tärkeitä tyyppejä.”

”niin ja sit jos jonkun saakin kiinni niin yritetään päästä eroon nopeesti lupaamalla, et tutkitaan ja silleen. Kukaan ei sit kuitenkaan tee mitään ku ei o rahaa vaan todennäköisesti laitetaan mappi ööhön.”

”Niin, me ollaa VAPAAEHTOISIA ja ihan omasta halusta ollaan mukana tekemässä asioita, jotka nähdään tärkeiksi. Ei se oo ihme jos tässä hyytyy, ku mitää ei tapahdu. ”

Jatkuvien epäonnistuneiden yhteydenottojen jälkeen työskentely nähtiin turhauttavana, joskin ymmärrettiin, että mikään muutos ei tapahdu heti, vaan on riippuvainen monesta tekijästä - kuten rahasta.

Maallikoiden ja asiantuntijoiden yhteistyö ja vuorovaikutus koettiin erittäin tärkeäksi. Keskustelijat toivat esiin oman arjen asiantuntemuksensa virkamiestyötä täydentävänä tekijänä.

"siis meidät tulee ottaa vakavasti, sillä eihän toimistopöydän takaa työskentelevä ole tietoinen siitä miten alueilla asutaan, eletään ja koetaan."

"Tämä on vapaaehtoista asukasporukkaa, luulisi että me täydennetään virkamiesten työtä ja vielä kun näin ilmaiseksi tälleen tehdään ja ne työkseen, palkkansa eteen. Ei meidän tarttis kilpailla keskenään. Vois nimenomaan tukea ja täydentää toisiaan, sillä me tehdään semmoisia asukkaiden kannalta järkeviä ehdotuksia."

Keskustelijoiden mielestä ratkaisuja voitaisiin tehdä enemmän yhteistyönä, näin saataisiin aikaiseksi kaikkia miellyttäviä ratkaisuja.

8.4 Kehittämisehdotukset

Niin kyselylomakkeen avoimissa kysymyksissä kuin vertaiskeskustelussa tuotiin esille, että Maraton toiminta olisi hyvä malli asukasyhdistyksen toimintamalliksi. Nyt asukasyhdistys koetaan liian muodolliseksi ja etäiseksi. Muutaman asukkaan suulliseen palautteen pohjalta ehdotettiin, että asukasyhdistyksen alle muodostettaisiin maratonissakin käytössä olleet ryhmät, joihin asukkaat voisivat osallistua mielenkiintonsa mukaan. Tämä toisi asukasyhdistykselle positiivista näkyvyyttä ja sen koettaisiin edustavan tuolloin myös laajempaa asukaskuntaa.

Vertaiskeskustelijat taas näkivät liian organisoidun toiminnan vaarana, pelkona oli, että toiminnalle tulee liian byrokraattiset rakenteet, tasavertainen jäsenyys ei toteutuisi ja toiminnalta lähtisi sen kepeys.

Tuli vaan mieleen että voisko, nyt kun tätä kehittää marathorn rakennetta myös. Mun toive olis tietysti myös että tässä tulis semmonen joka jatkuu ja kehitys ajan myötä ... Niin että onko siinä se vaara että jokaisella pienryhmällä olis puheenjohtajansa tekeekö se jo siitä vähän semmoisen että me emme olekkaan semmonen tasavertainen ryhmä

"Kyllä pitää olla jonkinmoinen hallinto ja sitten ruoria pitää kääntää johonkin suuntaan. Ruori valtoimenaan on katastrofi. Ja sit myös silleen että sitä ei voi kääntää yhteen aikaan vasempaan ja oikeaan, koska silloin hajoaa se ruori ja sit mennään taas karille, kun ei ole ehjää ruoria. Tota, nyt on vaan silleen, et kun on vaan hallinto, niin se hallinto on nimensä mukaisesti se joka määrää, se on hirveetä. Mutta aina pitää jokin päätös tehdä, ja määräily olla koska muuten hallitsee anarkia. Ja se on sit sitä että väännetään yhtä aikaa rattia eri suuntiin

Toisaalta keskustelijat totesivat, että jonkinlainen rakenne pitää olla, jotta tuloksia saada aikaiseksi. Tähän ehdotettiin kiertävää asukasvetoista puheenjohtajuutta. Näin välttyttäisiin yhden ryhmän ikävältä kokemukselta.

Voitaisiinko ajatella et jokaisella kokouksella valittaisiin kiertävä puheenjohtajuus, että vuoronperään jokainen, jos ei nyt halua niin ei ole pakko, että se vaihtuis se puheenjohtajuus ja joku pitäisi kirjata niin siitä ei pääsis tulemaan semmoista että yksi sieltä olis eri tasolla kuin muut. Että muut on siinä hiljaa. Että se saattais ratkaista sen ongelman mitä minä olen kokenut meidän työryhmässä.

esimerkiksi Sini voisi tuoda tähän enenmän niin hän pitää niitä naruja on se joka koordinoi vois olla tämmöistä tukea pienryhmille rohkaista ihmisiä enenmän ja semmoista tiettyä rakennetta myös enenmän siihen pienryhmätoimintaan, koska mua huolettaa tässä se mitä mä kuulin että muutkin on samaa mieltä et, et meidän pienryhmä ei tulejatkumaan sen yhden takia se innostus on latistunut, se innostus jolla me alusta tähän lähdettiin

”sit pienryhmille annettais semmoinen tietynlainen struktuuri tueks miten ja millä mallilla toimittais”

Mikäli Maraton toiminta jatkuu nykyisen pohjalta, eli on aluetyön koordinoimaa, jäisi aluetyön osuudeksi toiminnan tukeminen ja innostuksen ylläpitäminen kannustamisella. Asukkaat toivoivat myös ryhmätoimintaan liittyvää tietoa ja struktuuria miten ja millä mallilla kulloinkin toimitaan.

Eri hallintokuntien virkamiesten toivottiin jatkossa osallistuvan myös pienryhmien toimintaan. Nyt kaikki ryhmät eivät olleet pyytäneet kaupungin edustajia konsultoimaan pulmatilanteita, kuten ympäristöryhmä oli tehnyt. Keskustelijat näkisivät, että se napa koittasi pienryhmien toimintaa karsimalla turhat toiveet, kun kuultaisiin virkamiesten reunaehdot. Samalla ympäristöryhmään osallistuneet keskustelija kertovat mieluisesta kohtaamisesta rakennusviraston työntekijän kanssa, joka oli osallistunut ympäristöryhmän kokoukseen – hyvä kohtaaminen oli innostanut vaikuttamaan mutta samalla asettanut realiteetit kohdalleen.

ja olisiko ajateltavista että näihin pienryhmiin saataisiin joskus myös kaupungin edustajia, enkä nyt puhu tässä aluetyöntekijässä vaan vaan arkkitehti tai joku muu suunnittelija ja niin edelleen mukaan. Että saatas tavallaan sellaista niinkuin valmiimpaa esitystä niinku valmiiks

Niin avoimissa vastauksissa kuin vertaiskeskustelijoiden parissa todettiin, että toimintaan pitää ehdottomasti saada nykyisten osallistujien lisäksi mukaan uusia ihmisiä ja tahoja.

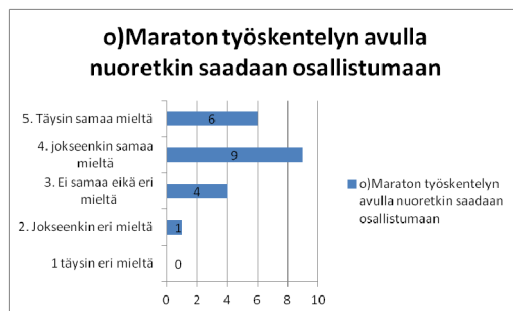
hirveästi toivoisi että tulisi uutta kasvoa, että me vanhat maratoonarit myöskin nyt sitten ottaa kaikki naapuria myöskin ja kertomaan ilosanomaa maratoonista.

Onhan meillä täällä nää eläkeläiset ja Leijonat, rotaarit ja mitä niitä nyt onkaan. mukaan, Ja sitten talotoimikuntia, että tässä tulis semmonen alueen yhteinen, että otettais esimerkiksi ryhmät tehtäis jonkinlaisia kutsuja ja kirjeitä, tietoa ainakin VPO:ta, VVO, omistusasujille, selvitettäis toi sitten kaikille talojen talotoimikunnille, tietoa siitä että meillä on tällainen ryhmä

Ehdotuksissa tuotiin esille taloyhtiöt, jotka ovat suuri voimavara, alueen eri järjestöt kuten eläkeläiset, Leijonat ja niin edelleen. Keinoina nähtiin kutsujen laatiminen, jossa tahoja pyydetään mukaan toimintaan. Vertaiskeskustelijat pohtivat ihmetellen myös nuorten puuttumista toiminnasta.

”Nuorisoasiankeskus mukana niin kyllä olisi toivonu että he sitä kautta ois aktivoineet mukaan meidän oman alueen nuoria. Ne vaan puhu siel enemmän semmoisesta isommassa tapahtumassa, jossa oli nuoria, jotka eivät olleet meidän alueen nuoria. Mä kokisin siis että se on hirveän tärkeätä että lapset ja nuoret otettaisiin aktiivisemmin mukaan, siis koko ikähaitari, näin nekin oppis arvostaan ja pitäis alueestaan huolta”

Kyselyyn vastanneet näkivät maratontoiminnan myös nuorten osallistumiaareenana. Vain yhden vastaajan mielestä maratontoiminta ei tavoita nuoria.

Kuvio 18 väittämäosio kysymys O (Liite 6)

Vertaiskeskustelijoiden mukaan nuoret nähtiin voimavarana ja osallistuminen yhteiseen toimintaan mahdollistaisi nuorten kasvamisen arvostamaan omaa asuinalueensa.

Seuraavaan lukuun olen koonnut tulosten keskeiset sisällöt joiden pohjalta siirrytään tekemään johtopäätöksiä.

8.5 Tulosten yhteenveto

Alueellinen osallistuminen ja vaikuttaminen koostuu useasta tekijästä. Pihlajamäen kehittämismaratoniin osallistuneiden henkilöiden kysely-, havainto- ja vertaishaastatteluaineistosta aineistosta saadaan muodostettua kuvaa alueellista osallistumista edistävästä ja estävistä tekijöistä Pihlajaojamäen kehittämismaratoniksi nimetyssä toiminnassa. Samalla tuotetaan kehittämisehdotuksia toiminnan jatkoa ajatellen. Kokemustiedon avulla voidaan pohtia kuntalaisten osallistumisen ja lähidemokratian tilaa sekä tehdä ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi asuinalueilla.

Maratonkyselyyn vastanneet olivat olleet monin tavoin aktiivisia jo ennen maratontoimintaan osallistumistaan. Suurin osa oli tietoinen kansalaisten lainsäädännöllisestä oikeudesta vaikuttaa, vain muutama ilmaisi olevansa tietämätön. Vastaajat olivat vahvasti sitä mieltä, että asukkaiden äänellä on suuri arvo ja se pitäisi päätöksenteossa huomioida.

Suoraan kunnan toimintaan oli vaikutettu lähinnä yksilötasolla erilaisin palauttein ja valituksin sekä suoralla kontaktilla päätöksentekijöihin. Kollektiivisen tason suora vaikuttaminen oli vastaajien kesken ollut harvinaisempaa. Epäsuoran vaikuttamisen keinoina vastaajat olivat käyttäneet hyväkseen median suomia eri mahdollisuuksia kuten kansanradiota ja erilaisia keskustelupalstoja. Mielipidekirjoitukset nähtiin hyvinä keinoina tuoda asiansa esiin huolimatta siitä, että niitä on vaikea saada julkaistuksi. Vastauksissa epäsuoraa kollektiivisentason osallistumista edusti aluetapahtumiin osallistuminen vapaaehtoisena, muu alueellinen talkootyö, yhdistystoimintaan osallistuminen sekä median hyödyntäminen. Osallistumiskynnystä erilaiseen toimintaan Pihlajamäessä pidettiin matalana.

Aikaisempaa osallistumista olivat estäneet kiireinen työelämä, vapaaehtoistoiminnan liika sitovuus ja heikko virkamiesten ja asukkaiden välinen vuorovaikutus sekä vaikuttamistyön tuloksettomuus. Aiempaa osallistumishalukkuutta oli edistänyt uusiin ihmisiin tutustuminen, uusien asioiden oppiminen, yhdistystoiminnan vaikuttavuus ja innoittavuus.

Maratontyöskentelyn aikana yleisiksi osallistumista edistäviksi tekijöiksi mainittiin yhteyden tunnetta vahvistavat tekijät, kuten yhteinen toiminnan tavoite ja merkityksellisyys, samanhenkisyys, yksilöllinen mahdollisuus olla osa ryhmää, uusiin ihmisiin tutustuminen sekä uuden oppiminen. Kolmen vastaajan mielestä (N=18) toiminta nähtiin turhana.

Maratontoiminnan rakenne – suurryhmä ja pienryhmä – nähtiin toimivana kokonaisuutena. Suurryhmä nähtiin kokoavana toimintana pienryhmien rinnalle ja kuuleminen eri ryhmien edistymisestä suurryhmän tapaamisissa toimi innostajana ja motivoijana. Vuorovaikutus ryhmäläisten välillä koettiin hyväksi ja moniäänisyyttä pidettiin toiminnan rikkautena. Ryhmä toimi myös rohkaisijana joillekin asukkaille. Pienryhmissä asukkaan puheenjohtajuutta pidettiin selvänä, mutta suurryhmän puheenjohtaminen nähtiin kuuluvan aluetyöntekijälle. Aluetyön osuus myös kokonaisuuden koordinoijana ja tukena koettiin myönteisesti ja toimintaa tukevaksi. Muiden virkansa puolesta toimintaan osallistuminen koettiin hyvänä.

Kehittämismaratonin yhtenä tavoitteena oli saada mukaan myös niitä asukkaita, jotka eivät aiemmin olleet osallistuneet asuinalueensa vaikuttamis- ja kehittämistoimintaan. Alussa mukana oli myös näitä asukkaita mutta he jättäytyivät pois erilaisten elämäntilanteidensa vuoksi. Kaksi keskeyttänyttä ilmaisivat ulkopuolisuuden kokemuksen olevan yksi syy.

Muina osallistumista estävinä tekijöinä mainittiin erilaiset tavoitteet, yhdenasian ihmiset, sitoutumattomuus, töiden kasautuminen aktiivisimpien kontolle, viranomaislähtöisyys (yksi pienryhmä), eri hallintokuntien virkamiesten tavoittamattomuus ja vuoropuhelun kohtaamattomuus sekä päättävien tahojen välinpitämättömyys asukkaiden tuottama tietoa kohtaan.

Jatkossa toivottiin, että maratontoiminta jatkuu ja sitä kehitetään edelleen asukaslähtöisesti, kuitenkin siten, että aluetyö on edelleen aktiivisesti mukana koordinoimassa toimintaa. Toimintaan pitää saada lisää asukkaita kaikista ikäryhmistä, myös nuoret. Tämän lisäksi toivottiin mukaan alueella toimivien yhdistysten, järjestöjen ja talotoimikuntien edustusta. Yhtenä vaihtoehtona nähtiin, että toimintaryhmät sijoitettaisiin asukasyhdistyksen alle siten, että toiminta pysyisi kuitenkin kevyenä. Kaupungin hallinto-

kuntien virkamiehiä toivottiin mukaan niin pien- kuin suurryhmienkin toimintaan. Heidän panoksensa olisi toimia konkreettisina konsultteina ja vuoropuhelun edistäjinä omiin hallintokuntiinsa päin.

9 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyö tarkastelee Pihlajamäessä toteutettua asukkaiden lähidemokratiaa vahvistavaa Kehittämismaratona - toimintaa. Tavoitteena oli kerätä tietoa siitä, mitä osallistumista edistäviä ja estäviä tekijöitä maratontoiminnan aikana nousi esiin ja mitä mahdollisia kehittämisehdotuksia asukkailla oli toiminnan suhteen. Tämän lisäksi kartoitettiin pienimuotoisesti asukkaiden aiempia tapoja osallistua ja vaikuttaa. Tutkimuskohteen taustailmiönä ovat kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamistapojen kehityssuunnaukset. Keskeisimmiksi osallistumiseen vaikuttaviksi tekijöiksi nousivat erilaiset vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön liittyvät seikat niin itse ryhmätoiminnassa kuin vaikuttamisen kohteena olvien tahojen kanssa.

Opinnäytetyössä hyödynnetään laadullisen tutkimuksen menetelmiä toimintatutkimuksellisessa viitekehyksessä. Aineisto koostuu kehittämismaratoniin osallistuneille tehdystä kyselyaineistosta 18/20, kyselyä täydentävästä vertaishaastattelusta (kuusi haastateltavaa) ja havaintomateriaalista. Tämän lisäksi olen koonnut tietoa toimintakauden muistioista ja suullisista palautteista. Aineiston analyysissä käytettiin laadullisia ja määrällisiä menetelmiä. Haastatteluaineisto analysoitiin sisällönanalyysillä. Kehittämismaratona toiminta aloitettiin syksyllä 2010 ja haastattelu- sekä kyselylomakeaineisto kerättiin keväällä 2011. Aineiston kautta nousevaa tietoa voidaan pitää toiminnan väliarviointimateriaalina.

Pihlajamäen kehittämismaratontoiminta aloitettiin asukkaiden tuottaman tarpeen pohjalta. Kehittämismaratontoiminnan yhteistyökumppaneita olivat silloisen sosiaaliviraston (nykyään sosiaali- ja terveysvirasto 2013) aluetyö ja Pihlajämäki-seura ry. Toimintaan osallistui asukkaiden lisäksi aktiivisesti Pihlajamäen nuorisotalo sekä alueen kappalainen Pihlajamäen seurakuntapiiristä. Asukkaita toimintaan osallistui alkuun 30, joista 24 palautti taustatietolomakkeen. Osallistujien keski-ikä (n=24) oli 57.8 vuotta. Naisia osallistujista oli 17 ja miehiä 7. Pihlajamäessä maratoonarit olivat asuneet keskimäärin 19.45 vuotta. Väliarviointi aineiston keräämiseen (kevät 2011) asti mukana oli 20 asukasta, heistä 18 osallistui tutkimukseen.

9.1 Kohti aktiivista kansalaisuutta

Harjun (2010:34–38, 91–92) sekä Aalto –Matturi ym. (2010:15–17) tutkimuksen mukaan osallistumiskäytännöt ovat muuttuneet. Pihlajamäen alueella on vuosien varrella kehitetty runsaasti erilaisia ja – tasoisia asukkaiden osallistumismahdollisuuksia. Selkeät asukasvaikuttamisen foorumit ovat kuitenkin vuosien saatossa vähentyneet, johtuen asukasyhdistyksen mahdollisuudesta järjestää niitä.

Pihlajamäen kehittämismaraton aloitettiin alueella syntyneen tarpeen pohjalta. Toiminnan tavoitteena oli tarjota asukkaille avoin aluekehittämisen foorumi, jonka toiminta muotoutuisi prosessin aikana asukaslähtöisiin teemaryhmiin. Tämän lisäksi tavoitteena oli lisätä asukkaiden ja eri hallintokuntien virkamiesten vuoropuhelua, jonka tarkoituksena oli vaikuttaa siihen päätöksentekoon, joka koskee asukkaiden arkea - omaa elämää ja lähiympäristöä. Toiveena oli, että maratontoimintaan lähtisi mukaan myös niitä asukkaita, jotka aiemmin eivät olleet osallistuneet asuinalueensa kehittämistoimintaan.

Pihlajamäen kehittämismaratonin tutkimuksellisessa osuudessa kartoitettiin pienimuotoisesti asukkaiden aiempia osallistumistapoja, jotta saataisiin luotua kuvaa siitä, minkä tyyppistä se aiemmin oli ollut, mitkä olivat olleet mahdolliset esteet ja mitä edistäviä tekijöitä osallistumiseen liittyi.

Opinnäytetyön tulosten mukaan kehittämismaratoniin osallistuneet asukkaat olivat monin tavoin olleet harrastustoiminnan lisäksi aktiivisia vaikuttajia. Vastaajat olivat pääsääntöisesti tietoisia lainsäädännöllisistä oikeuksistaan osallistua ja vaikuttaa kunnan päätöksentekoon, johon oli pyritty vaikuttamaan suoraan lähinnä yksin erilaisten asiakaspalauteosioiden kautta sekä valituksin. Kollektiivisen tason osallistumis- ja vaikuttamisväyliä suoran vaikuttamisen keinoina oli käytetty vähemmän, näistä mainittakoon aluefoorumeihin osallistuminen. Epäsuoran vaikuttamisen keinoina yksilötasolla mainittiin mielipide- ja keskustelupalstat sekä kansanradio. Epäsuoraan kollektiivisella tasolla oli vaikutettu erilaisen talkootyön ja yhdistystoiminnan kautta. Yhdistystoiminnassa mukana oli kuitenkin ollut selkeä vähemmistö. Pekola-Sjöblomin (2011:174 – 175) tutkimuksen mukaan kuntalaisten eniten käyttämät osallistumis- ja vaikuttamiskanavat ovatkin kevyempiä rakenteiltaan, kuten erilaisiin asiakas- ja käyttäjäkyselyihin vastaaminen, talkootyöhön osallistuminen. Kuntalaisaloitteen ilmoitti maratonryhmäläistä teh-

neen kolme henkilöä kahdeksastatoista, tulos on verrattavissa suhteessa Pekola – Sjöblomin tutkimukseen.

Harjun (2010: 92) mukaan ihminen, joka haluaa ja kykenee toimimaan yhteisen hyvän eteen, voi toteuttaa itseään sosiaalisena olentona erilaisen osallistumisen ja vaikuttamisen kautta. Aktiivinen kansalaisuus voi ilmetä joko ryhmässä tai henkilökohtaisena aktiivisuutena. Harjun (2010:199) mukaan ihminen toiminnallisena kansalaisena haluaa ennen muuta osallistua, toimia vapaaehtoisena ja myötävaikuttaa henkilökohtaisella, konkreettisella panoksella itselle ja/tai muille mieluisten ja tärkeiden asioiden hyväksi.

Pihlajamäen kehittämismaraton toiminta painottui alueen kehittämiseen, ja näin edusti kollektiivista suoran vaikuttamisen toimintaa. Toimintaan osallistuneiden aiemmat tavat vaikuttaa kunnan toimintaan olivat pääsääntöisesti olleet yksilölähtöisiä suoran tai epäsuoran vaikuttamisen tapoja. Tässä valossa näyttäisi siltä, että Pihlajamäen kehittämismaraton tyyppiselle kollektiiviselle suoran vaikuttamisen väylälle oli suoranainen tarve ja tilaus.

9.2 Vuorovaikutuksella on merkitystä

9.2.1 Viranomaisten ja asukkaiden välinen vuorovaikutus ja yhteistyö

Useissa tutkimuksissa tuodaan esille kuntalaisten epäluottamus ja laskeva kiinnostus edustuksellista demokratiaa, päättäjiä ja virkamiehiä kohtaan. (mm. Pekola-Sjöblom 2011;6; Aalto-Matturi ym. 2010:16; Kankainen ym. 2009; Harju 2010:87–88 ; Grönlund 2012; Karjalainen 2012:8-9.) Kehittämismaratonin osallistuneiden aiemmat kokemukset vuorovaikutuksesta asukkaiden ja virkamiesten välillä eivät olleet mairittelevia. Vaikuttamistoiminta koettiin tuloksettomaksi ja asukkaiden tuottamaa tietoa koettiin vähätellyn. Etenkin virkamiestason toiminta koettiin omavaltaiseksi ja vähätteleväksi, jopa saavuttamattomaksi. Kunnallisan alan kehittämissäätövuoden 2012 kansalaismielipidettä mittaavan kartoituksen tulos oli, että liikaa valtaa on joka neljännen vastaajan mielestä muun muassa viranhaltijoilla. Liian vähän valtaa on vastausten mukaan kuntalaisella, asukas-yhdistyksillä ja kylätoimikunnilla. (Kansalaismielipide ja kunnat 2012:15 - 17). Myös Aalto –Matturi ym. 2010:16) mukaan demokratian uhkana kansalaisosallisuuden hiipuesssa on virkamies- ja asiantuntijavallan lisääntyminen. Koskisen

(2007:136) mukaan laadukas osallistuminen on aina kahdensuuntaista vuoropuhelua, joka perustuu aitoon kohtaamiseen. Parhaimmillaan se innostaa ja inspiroi, vahvistaa luottamusta, mahdollistaa hiljaisen tiedon jakamisen sekä mahdollistaa jaetun asiantuntijuuden syntymisen.

Pihlajamäen kehittämismaratoniin osallistuneilla asukkailla oli voimakas tarve päästä vaikuttamaan omaa asuinalueita koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Monet toivat toiminnan aikana esille, että asukkaita ei oteta mukaan asioiden valmisteluun ja suunnitteluun. Staffansin (2004:279) mukaan kaupunkisuunnittelun muuttuvassa toimintaympäristössä onkin lisääntyvässä määrin yhä enemmän toimijoita, joilla on vahva näkemys siitä miten kaupunkia pitäisi suunnitella. Haasteellista on saada organisaatiot ja asukkaat vuorovaikutukseen niin, että kohtaamisesta syntyisi uusia ajatuksia toiminnan kehittämiseksi.

Pihlajamäen kehittämismaratoniin osallistuneiden kokemus heidän kautta tulleen tiedon mitätöinnistä ja ohittamisesta oli ilmeinen. Tulosten mukaan todellisen yhteistoiminnan ja -suunnittelun periaatteet eivät tämän aineiston mukaan asukasnäkökulmasta toteudu. Kehittämishankkeissa kansalaisten todellinen valta ja vastuu ovat usein puuttuneet. Toisaalta osallistumisen ja vaikuttamisen suhde edustukselliseen demokratiaan on ollut ongelmallinen. Kansalaisten oma aktiivisuus on koettu edustuksellisen demokratian kilpailijaksi tai kansalaisten osallistumista on pyritty johtamaan liikaa ylhäältä hallinnosta käsin. (Salmikangas 2002:93.) Staffans (2004:284) tuo tutkimuksessaan esiin neljä vuorovaikutuksen perustekijää, jotka ovat toimivan osallisuuden kulmakiviä. Nämä ovat avoimuus, jatkuvuus, innovatiivisuus ja määräaikaisuus. Vaikka asian valmistelu tai tietyn asukasryhmän kokoontuminen on määräaikainen, on vuorovaikutuksen virkamiesten ja asukkaiden välillä syytä olla jatkuvaa ja avointa myös valmistelutyön välillä.

Puutteellisilla vuorovaikutusrakenteilla on muitakin seurauksia kuin asukasnäkökulmasta korostuva tiedontuottamisvaje. Kysymys on myös kansalaisille hyvää elämää rakentavien instituutioiden kilpailukyvyistä toimia merkittävänä vaikuttajina ja palveluiden tuottajina. Nykyiset asiantuntijaroolit ovat jäykät ja niitä ylläpidetään pitkän perinteen muovaamalla, hallintokuntien ja virkatehtävien kesken sovitulla käytännöllä. Staffansin (2004:287) mukaan suljettu ja hierarkkisesti rakentunut instituutio on este asiantuntijuuden dynaamiselle kehittymiselle ja heikentää vähitellen sen asemaa.

Dialogisella vuorovaikutusorientaatiolla voidaan Mönkkösen (2002: 16;21) mukaan edesauttaa osapuolten täysivaltaisuutta ja yhteisyyttä. Dialogisen vuorovaikutusorientaation toteutuminen vaatii kuitenkin tilan ja ajan vastata toisen toimintaan. Kunnan eri viranomaisten tulisikin huomioida työssään aika – tila – millä mahdollistetaan asukkaiden kiireetön kohtaaminen ja kuuleminen. Näin synnytetään uusia näkökulmia ja mahdollistetaan uusi yhteinen ulottuvuus.

Pihlajamäen kehittämismaratoonarit toivoivat jatkossa vahvempaa ja määrällisesti lisääntyvää yhteydenpitoa eri hallintokuntien edustajien kanssa, siten, että virkamiehet jalkautuisivat alueelle ja maratontoimintaan kuulemaan ja konsultoimaan asukkaita. Lähidemokratian onnistumisen edellytyksenä tulee siis olla jatkuva, vahva yhteydenpito kunnan viranhaltijoiden ja asukkaiden välillä. Tämä tarkoittaa huomattavaa muutosta nykyisiin työkuviin. Niihin tulee väistämättä lisää tiedottamista, kuntalaisten kuuntelemista ja heidän kanssaan keskustelemista.

9.2.2 Vuorovaikutus ja yhteistyö paikallistoimijoiden ja asukkaiden välillä

Pihlajamäen kehittämismaratona toteutettiin aluetyön ja asukasyhdistyksen yhteistyönä. toimintaan osallistui virkansa puolesta myös nuorisotyöntekijä sekä kappalainen. Tuloksista ilmeni, että asukasyhdistystoimintaa pidettiin nykyisellään sisäänpäin lämpiävänä ja siltä toivottiin avoimuutta ja monipuolisempia ja kevyempiä mahdollisuuksia osallistua toimintaan.

Tutkimusten mukaan kiinnostus erityisesti poliittisesti ja yhteiskunnallisesti suuntautuneita yhdistyksiä kohtaan on hiipunut (vrt. Aalto-Matturi ym. 2010). Asukasyhdistykset edustavat epävirallista toimintasektoria, ne eivät ole poliittisia yhdistyksiä vaan niiden tehtävänä on toimia alueen asukkaiden edunvalvojana sekä vaikuttamisväylänä. Tämän lisäksi asukasyhdistysten toimintarakenteet pitävät monesti sisällään myös kevyempiä, vapaamuotoisempia alueosallistumisen mahdollisuuksia. Tuloksista selvisi, että edustuksellinen, organisoitunut yhdistystoiminta koettiin uhkana alueen demokraattisen asukasosallisuuskehityksen kannalta. Tulosten mukaan vapaaehtoistoiminnan periaatteiden toteutuminen, ei liian järjestäytyneessä toiminnassa olisi mielekäästä.

Kaikenlaisen vapaaehtoistoiminnan lähtökohtina ovat Lehtisen (1997: 19–21) mukaan ihmisten vuorovaikutuksen ja omaehtoisen osallistumisen edistäminen sekä vaikuttami-

nen yhteiskunnan palvelujen kehittämiseen ihmisten tarpeita vastaaviksi. Sen periaatteisiin kuuluvat täysivaltaisena kansalaisena, omasta halusta ja subjektina toimiminen, palkattomuus ja että sitä tehdään tavallisen ihmisen taidoilla ja tiedoilla. Myös uusien kehitettävien toimintamallien tulee lähteä ihmisten tarpeista ja muotoutua näköisekseen. Näkemykseni mukaan maratontoiminta toteutettuna yhteistyönä aluetyön kanssa ilmensi asukasyhdistyksen halukkuutta laajentaa näkökulmaa asukasyhdistyksen toiminnan sisällä. Maratontoiminnan avoimuuden periaate antoi asukasyhdistyksen hallinnolle tilaisuuden miettiä uusia tapoja saada mukaan uusia asukkaita.

Aluetyön panosta arvostettiin ja se nähtiin toiminnan kantavana voimana. Asukaslähtöisyys on aluetyön keskeisin toimintaperiaate. Aluetyön rooli oli olla asukkaiden tukena ja toiminnan koordinoijana. Itselleni oli tärkeitä, että asukkaat määrittivät toiminnan sisällön ja päättivät miten ja missä järjestyksessä asioita hoidetaan. Tulosten pohjalta ilmeni, että aluetyön toivotaan jatkossakin olevan mukana toiminnassa, sillä sen koettiin edustavan puolueetonta, objektiivista toimintatapaa. Aluetyö koettiin mahdollisuutena tavoittaa myös muita virkamiestahoja ja sillä oli myönteinen merkitys niin suurkuin pienryhmätoiminnan jäsentäjänä.

Lehtisen (2002: 31, 35 -36) mukaan ruohojuuritason työskentelyssä ammattityöntekijä auttaa ryhmiä määrittelemään ja ilmaisemaan tarpeitaan ja ongelmiaan sekä auttaa ja tukee samaan aikaan sellaista yhteistä toimintaa, joka edistää tavoitteiden saavuttamisessa. Alue- ja yhdyskuntatyön rooli ryhmien kanssa työskennellessä on luottamuksellisen ilmapiirin luominen sekä ymmärrys ryhmädynamiikasta ja erilaisista ryhmätyön menetelmistä. Tämän lisäksi täytyy kyetä ratkaisemaan ryhmän sisällä syntyviä ryhmäprosessin ongelmia.

Pihlajamäen kehittämismaratonissa aluetyöntekijä toimi suurryhmässä aktiivisena lähinnä asioiden esittelijänä, keskustelun johdattelijana sekä jäsentäjänä. Pienryhmässä rooli oli jäädä taka-alalle ja toimia hiljaisena tukijana. Kaikille pienryhmille oli kerrottu, että he voivat pyytää aluetyöntekijän mukaan kokouksiinsa. Vain yksi ryhmä - ostari-ryhmä – pyysi aktiivisesti aluetyöntekijän mukaan tapaamisiinsa. Tuloksista selvisi, että muut pienryhmät eivät välttämättä olleet muistaneet mahdollisuutta ja tämä koettiin valitettavana. Aluetyöntekijän osallistumisella olisi tulosten mukaan voitu välttyä joiltain ryhmän sisäisiltä ristiriidoilta ja työskentely olisi voinut olla tehokkaampaa.

Ympäristöryhmään osallistui alueen toisen hallintokunnan työntekijä. Tuloksista selvisi, että asukkaat olivat kokeneet ryhmän toiminnan viranomaislähtöiseksi, jossa heidän roolinsa painottui suunnitellun toiminnan toteuttamiseen. Tulosten mukaan asukkaat olisivat toivoneet aktiivisempaa roolia toiminnan suunnittelussa. Liian voimakkaan viranomaisjohtoisen työskentelyn tuloksena ryhmäläisten kokouksiin osallistuminen ja kiinnostus ryhmän toimintaan heikkenivät.

Asukaslähtöisyys on nostettu ylimmäksi kaupungin toimintaa ohjaavaksi arvoksi. (Helsingin kaupunki 2013). Monien hallintokuntien pitäisikin täsmentää, mitä asukaslähtöinen työote omassa työssä merkitsee ja miten se näyttäytyy. Perinteiseen asiakas – työntekijäsuhde valta-asetelmaan pitäisi löytyä uusi kohtaavampi orientaatio, jossa työn kohde nähtäisiin täysivaltaisena subjektina. Asukaslähtöisessä työotteessa työntekijältä vaaditaan ymmärrystä siitä, millaiseksi ihmiset mieltävät elämänsä – dialogisen orientaation kautta voidaan parhaimmillaan luoda perusta oivalluksille ja aidolle kohtaamiselle. Tämä luo edellytykset nähdä myös jotain sellaista, mitä ei vielä ole. (Lehtinen 2002:30.) Kehittämismaratontoimintaa luonnehdittiin aineiston mukaan asukkaiden tuottamaksi vapaaehtoistoiminnaksi. Tämä osoittaa, että toimintaa pidettiin aidosti kokonaisuudessaan asukaslähtöisenä, jonne myös toiminnan omistajuus kuului.

9.3 Maratontoiminnan kokemuksista kohti uusia toimintamalleja.

Helsingin kaupungissa on meneillään demokraatiapilottikokeilu, jossa etistään uusia toimintatapoja asukkaiden paikallisvaikuttamisen lisäämiseksi ja päätöksenteon tuomiseksi lähemmäs asukkaita. Pihlajamäen kehittämismaratontoinnasta aloitettiin ennen kyseessä olevaa pilottijaksoa. Maratontoiminnalla haluttiin lisätä asukkaiden mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa asuinalueensa kehittämiseen uudella tavalla.

Pihlajamäen kehittämismaratontoinnin rakenne muodostui kokoavan suurryhmän tapaamisista sekä teemallisista pienryhmistä. Toiminta oli jatkuvasti avointa kaikille asukkaille. Pienryhmät muodostuivat asukkaiden tuottamien alueeseen liittyvien kehittämissuhteiden pohjalta ja jokainen sai valita mihin toimintaryhmään kuului. Tulosten mukaan osallistujat olivat tyytyväisiä toiminnan kokonaisrakenteeseen, tapaamistiheyteen sekä mahdollisuuteen työstää pienryhmissä itseä kiinnostavia asioita. Toiminta koettiin uusien verkostojen ja tuttavuuksien synnyttävänä, uuden oppimisen alustana sekä mahdollisuu-

tena keskittyä itseä kiinnostavien asioiden eteenpäin viemiseen yhdessä samoista asioista kiinnostuneiden kanssa.

Pihlajamäen kehittämismaratonia pidettiin tulosten mukaan myös demokraattisena toimintamuotona. Tosin vertaiskeskustelijat eivät mieltäneet demokratian käsitettä ryhmän toimintakulttuuriin liittyvänä vaan lähinnä äänestysmenetelmänä. Vesikansan (2002:25) mukaan demokraattinen toimintakulttuuri on aktiivisen osallistumisen kulttuuria, jossa kaikki yhteisön jäsenet ovat varteenotettavia osapuolia sinä, mitä tapahtuu ja mitä tehdään. Demokraattisessa yhteistoiminnassa ihmiset vaikuttavat toisiinsa myönteisellä tavalla. Tämä luo turvallisuutta, joka antaa ihmisille mahdollisuuden toimia omana itsenään, vapaasti ja luovasti. Avoin ja luova ilmapiiri synnyttää hedelmällisiä keskusteluja, jossa ihmiset uskaltavat vapaasti ilmaista itseään – mitä he kokevat ja toivovat, millaisia muutoksia haluavat saada aikaiseksi.

Toimintaan sitoutuminen mietitytti vastaajia. Kyselylomakkeen avointen vastausten osiossa ja vertaiskeskustelussa tuotiin esiin osallistujien eritasoinen sitoutumisaste. Tuloksista ilmeni että konkreettiset työtehtävät kasautuivat aktiivisimmille ja osan roolina oli selkeästi vain tiedon tauottaminen ja saaminen. Vastaajat toivoivatkin mukaan lisää ihmisiä ja tahoja, vastuunkantajia. Sitoutuminen ja tehtävien tasapuolinen jakautuminen koettiin tärkeäksi toiminnan ylläpitämisen kannalta. Mykkänen –Hänninen (2007: 63-64.) mukaan sitoutuminen ja yhteisöllisyys nousevat usein esiin erityisesti vapaaehtoistoiminnassa. Toiminnan organisoinnissa olisikin huomioitava, että vapaaehtoistoiminnan laaja kenttä on haavoittuva. Yllättävät elämäntilanteet, tehtävien kasautuminen ja voimavarojen ehtyminen voivat johtaa toiminnasta pois jättäytymiseen. Tämän vuoksi on tärkeää, että kaikenlaisella vapaaehtoistoiminnalla on ammatillinen tuki, joka antaa mahdollisuuden reflektoida omia tuntemuksiaan. Vapaaehtoisen toimijan näkökulmasta yhteisöllisyyden kokemus syntyy mahdollisuudesta olla vuorovaikutuksessa toisten vapaaehtoisten kanssa mutta myös mahdollisuudesta olla vuorovaikutuksessa ammattilaisten kanssa.

Pihlajamäen kehittämismaratoin tavoitteena oli saada mukaan myös niitä asukkaita, jotka eivät perinteisesti osallistu asuinalueensa kehittämistoimintaan. Toiminnasta jäi kuitenkin pois niitä asukkaita, jotka olivat ensi kertaa mukana tiiviissä kehittämistyössä. Syynä poisjääntiin olivat erilaiset elämäntilanteet ja muutaman kokemus siitä, ettei

kuulunut joukkoon. Aalto- Matturi ym.(2007:16) selvityksen mukaan kansalaisten osallistumisessa ja yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa on tapahtumassa vahva polarisointumisen iän, koulutuksen, sosioekonomisen aseman ja asuinpaikan mukaan. On vaarana, että jatkossa aktiivinen vähemmistö tulee määrittämään tulevaisuuden yhteiskuntapoliittista suuntaa.

Pihlajamäen kehittämismaratoniin osallistui virkansa puolesta alueen toimijoita. Vieraillevia virnaomaisia osallistui vähän. Suuryhmässä vieraili aluearkkitehti ja ympäristöryhmässä aluesuunnittelija, nämä koettiin toimintaa edistäväksi. Teemallisissa tapahtumissa oli mahdollista olla vuorovaikutuksessa poliisin sekä vanhusten palveluihin liittyvän henkilökunnan kanssa. Asukkaiden tuottamien kehitysehdotusten pohjalta toivottiin, että jatkossa toimintaan saataisiin mukaan lisää viranomais- ja päättäjätahoja. Pihlajamäessä asuu yksi kunnallispolitiikassa mukana oleva asukas ja poliittinen toiminta on vähäistä. Bromanin (2012: 17) mukaan lähidemokratia tarvitsee mukaansa myös puolueiden tuen. Poliittiset puolueet paikallisosastoineen ovat kansalasisjärjestöjä siinä missä kaupunginosaseuratkin ja tarvitsevat elävän yhteyden kansalaisiin. Bromanin mukaan mahdollisimman laaja ja jaettu ymmärrys oman alueen asioista auttaa pääsemään yksimielisiin tavoitteisiin, jotka heijastuvat ratkaisuihin.

Asukkaat haluavat osallistua ja vaikuttaa omilla asuinalueillaan. Pihlajamäen kehittämismaratoniin tavoitteena oli luoda alueellinen toimintamalli, joka mahdollistaisi asukkaiden osallistumisen ja vaikuttamisen asuinalueensa toimintoihin. Kehittämismaratonia voidaan tämän opinnäytetyön tulosten valossa pitää alkuna pihlajamäen alueen menettelmälliselle lähidemokratiakehitykselle. Asukkaat, jotka osallistuivat mukaan toimintaan, toivoivat toiminnalle jatkuvuutta ja antoivat sille kehittämissuhteita. Kiteytettyinä johtopäätöksenä voidaan todeta, että alueellista osallistumista edistää kaikille avoin toimintamalli, jossa voi työstää itseä kiinnostavia asioita itselle sopivalla intensiteetillä. Suuryhmän kokoava toiminta tuki pienryhmien toimintaa ja toimi innostajana. Ammatillisen ja ei – ammatillisen toiminnan yhteistyö ja rakentava vuorovaikutus on perusedellytys pitkäkestoisesta työskentelystä pohjaksi. Tähän liittyy läheisesti myös asukkaiden ja virkamiesten todellisen yhteissuunnittelun mahdollistaminen.

Aineistosta kertyneen tiedon pohjalta voidaan kokeiltavaksi jatkomalliksi ehdottaa seuraavaa. Koska maratontoiminnan rakenne koettiin hyväksi, on sitä turha alkaa muut-

tamaan. Toimintaan osallistui 20 asukasta, jotka sitoutuivat kantamaan kortensa kekoon – tämä on mielestäni hyvä sitoutuneiden aktiivisten osuus. Alueen kehittäminen ja kehittyminen kiinnostaa kuitenkin todennäköisesti suurempaa asukasjoukkoa. Tämän vuoksi on tärkeää järjestää säännöllisiä kuulemistilanteista – foorumeita – eri aihealueiden ympärille. Foorumit edesauttavat tiedonvaihtoa erilaisten näkökulmien välillä ja parantavat toimijoiden mahdollisuuksia ymmärtää toimintaympäristön erilaisia prosesseja ja rakentaa yhteistyötä. Maratontoiminta pienryhmineen voi toimia aktiivisena tiedon kerääjänä ja tuottajana sekä foorumitoiminnan suunnittelijana sekä toteuttajana mutta samalla tekisi laajempien havaintojen pohjalta konkreettisia esityksiä, kannanottoja ja suunnitelmia uudelleen tarkasteluun vietäväksi. Näin saataisiin aluekehittämislle selkeä yhteissuunnittelun rakenne, jossa kaикentasoinen osallistuminen mahdollistuisi. Aluetyö, asukasyhdistys sekä muiden alueen toimijoiden ja poliittisten vaikuttajien mukana olo on perusedellytys.

Helsingin demokratiapilotit toimivat arviointipohjana kehitettäessä uusia lähidemokratiaa lisääviä toimintamalleja Helsinkiin. Käynnissä on valtakunnallinen kuntauudistus lakeineen. Kuntarakennelaki astui voimaan 1.7.2013. Hallituksen kuntapolitiikan tavoitteena on turvata laadukkaat ja yhdenvertaiset kunnalliset palvelut asiakaslähtöisesti koko maassa, luoda edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle ja yhdyskuntarakenteen eheyttämislle sekä vahvistaa kunnallista itsehallintoa ja paikallista demokratiaa. (Kuntauudistus 2013.) Kuntaliitoksista ollaan monta mieltä ja pelkona on että lähidemokratia heikkenee kuntakokojen kasvaessa.

Tässä opinnäytetyössä on esitelty erilaisia malleja niin Euroopasta kuin Suomesta. Alueelliset erot ovat suuria kuten myös väestöpohjien koot. Helsingissä oli vuoden 2012 lopussa asukkaita 603 968, josta Pihlajamäen osuus on reilu 7000 asukasta. Vastavasti Rovaniemellä asukkaita on 60877, tästä Yläkemijoen osuus on 1491 asukasta. (Väestörakenne 2013.)

Pienissä kunnissa kuten Rovaniemen Yläkemijoella on aluelautakuntamallin mukaisella toiminnalla panostettu kuntalaisten osallistumiseen - ja vaikuttamismahdollisuuksiin urauurtavasti lähes 20 vuoden ajan. Aluelautakunta on kyennyt järjestämään alueen asukkaiden palvelut asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja taloudellisesti budjetissa pysyen. Toiminnan on myös todettu vahvistaneen Yläkemijoen identiteettiä ja asukkaiden mahdol-

lisuuksia osallistua todelliseen päätöksentekoon alueen omista asioista päätettäessä. Toimintamalli on myös vahvistanut yhteistyötä alueen muiden kylien kanssa, kylän toimijoiden kesken sekä kaupungin luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden välillä. Rovaniemen kaupunki onkin päättänyt laajentaa alueellista toimivaltaa muillekin Rovaniemen maaseutukunnille. (Pihlaja 2012: 9-11.)

Helsingissä asuu kymmenkertainen määrä ihmisiä verrattuna Rovaniemeen. Pienen Pihlajamäen alueen väkilukukin on jo kuusinkertainen verrattuna Yläkemijokeen. Mikäli Helsinki haluaa aidosti lisätä asukkaidensa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia – lähidemokratiaa - tulee sen mielestäni jakaa nykyinen Helsinki osa-alueisiin, jossa toimivat aluelautakunnat osallistuvan budjetoinnin keinoin päättävät alueellisten palveluiden kohdennuksesta. Aluelautakunnat veloitettaisiin tekemään tiivistä yhteistyötä asuinaluekohtaisten ”kylätoimikuntien” kanssa. Alue- ja yhdyskuntatyö asukastaloineen tulee sijoittaa pysyväksi rakenteeksi kaupungin toimintaan kohdentaen ammattiosaaminen niille asuinalueille, jossa tarve on suurin. Alue- ja yhdyskuntatyön tuottamalla tiedolla pystytään puuttumaan kaupungin eriarvoistumiskehitykseen sekä edistämään kaupunkilaisten yhdenvertaista kansalaisuutta.

9.4 Opinnäytetyön tulosten luotettavuus ja yleistettävyyys

Tässä luvussa arvioin opinnäytetyöni tulosten luettavuutta ja niiden yleistettävyyttä vastaavaan toimintaan ja kansalaisyhteiskunnan toteutumiseen peilattuna. Luotettavuuden arvioiminen on olennainen osa tutkimusprosessia. Olen pyrkinyt tekemään valintoja ja ratkaisuja opinnäytetyöni menetelmiä valitessa erityisesti luotettavuuden näkökulmasta. Tuomen ja Sarajärven (2002: 133) mukaan tutkimusmenetelmien luotettavuutta pohditaan usein validiteetin (tutkiiko tutkimus sitä, mitä se lupaa) ja reliabiliteetin (ovatko tutkimustulokset toistettavissa) käsitteiden nojalla.

Pihlajamäen aluetyön koordinoima kehittämismaraton toiminta oli asukkaita osallistava prosessi, jolla pyrittiin yhdessä löytämään toimintamuoto, jonka kautta asukkaat voivat vaikuttaa asuinalueensa asioihin. Oma roolini prosessissa oli lähinnä toimintaa tukevaa sekä asukkaita ohjaavaa. Prosessin aikana en havainnut, että tutkimuksellinen näkökulma olisi mitenkään vaikuttanut ihmisten käyttäytymiseen tai osallistumishalukkuuteen – päinvastoin sain usealta osallistujalta kannustusta ja kiitosta siitä, että toimintaa

myös arvioidaan. Toimintatutkimuksellinen viitekehys sopii mielestäni hyvin asukkaiden kanssa yhdessä toteutettaviin hankkeisiin ja prosesseihin sen demokraattisen ja avoimen tutkimus- ja kehittämislunonteen vuoksi. (vrt. Kuula 1999: 140 -141, 148, 170.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereinä voidaan pitää tutkimuksen uskottavuutta, siirrettävyyttä, varmuutta ja vahvistuvuutta. Uskottavuudella tarkoitetaan tutkijan ja tutkittavien käsitteiden tulkinnan vastaavuutta. Siirrettävyys tarkoittaa tutkimustulosten yleistettävyyttä ja varmuus puolestaan tutkimukseen ennustamattomasti vaikuttavien asioiden huomioimista mahdollisuuksien mukaan. Vahvistuvuudella tarkoitetaan tuen saamista tehdyille tulkinnoille vastaavia muita tutkimuksia tarkasteltaessa. (Eskola – Suoranta 1998: 211–213.) Tässä opinnäytetyössä on pyritty käsitteellistämään monipuolisen teorian kautta ilmiötä, jonka pohjalle opinnäytetyö rakentuu. Opinnäytetyön tulokset vahvistavat olemassa olevaa tutkimustietoa, huolimatta siitä että otos oli pieni. Tutkija toimii kvalitatiivisessa tutkimuksessa merkittävänä tutkimusvälineenä, minkä vuoksi hän on itse tutkimuksensa ensisijainen luotettavuuden kriteeri. Koska laadulliseen tutkimukseen sisältyy paljon tutkijan omaa pohdintaa, liittyy tutkimuksen luotettavuuden arvioiminen koko tutkimusprosessiin.

Tässä tutkielmassani käytin monimenetelmällisyyttä. Tällä tarkoitetaan erilaisten teorioiden ja menetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa. Monimenetelmällisyyttä perustellaan sillä, että yksittäisellä tutkimusmenetelmällä on vaikea saada kattavaa kuvaa tutkimuskohteesta. Lisäksi uskotaan, että monimenetelmällisyys korjaa mahdollisia luotettavuusvirheitä. Menetelmätriangulaatio liittyy kohteen tutkimiseen eri aineistonhankinta- ja tutkimusmenetelmillä.(Eskola – Suoranta 1998: 69–70) Tässä tutkielmassani keräsin aineistoa muistioista, kyselomakkein, havainnoimalla sekä teemoitetulla vertaishaastattelulla.

Keskeistä niin työssä kuin tutkimuksessakin on hienovaraisuus, asiakaslähtöisyys ja ennen kaikkea luottamus ja avoimuus. Jotta kukaan ei joutuisi tutkimuksen kohteeksi tietämättään, informoin jo alussa osallistujia siitä, että tekisin mielelläni Maratonprosessista opinnäytetyön. Kerroin osallistujille miksi ja miten tutkimuksellinen osuus tullessaan suorittamaan ja pyysin kaikilta toimintaan osallistuneilta suullisen suostumuksen havaintojen tekemiseen. Painotin, että kenenkään henkilökohtaisia asioita ei tuoda esille havaintomateriaalissa ja raportissa, vaan havainnointi perustuu maratonryhmän toi-

mintaan ja siinä havaittuihin ilmiöihin. Myös kyselylomake laadittiin ja purettiin siten, että vastaajia ei voi tunnistaa.

Päädyin havainnoinnin ja kyselylomakkeen lisäksi suorittamaan ryhmähaastattelun, jolla saatiin syventävää tietoa tukemaan muuta aineistoa. Valitsin menetelmäksi vertaishaastattelumetodin, jossa haastateltavat käyvät itsenäisesti läpi kysymykset ja nauhoittavat keskustelunsa. Ennen haastatteluja annoin vertaishaastatteluun osallistuville ennakkoon mukaan kysymykset. Tämä tarjosi haastateltaville mahdollisuuden pohtia kysymyksiä etukäteen. Haastattelukysymykset oli jaettu teemoittain, ja pääkysymyksiä selventämässä oli apukysymyksiä. Vertaishaastattelua pidetään luotettavana menetelmänä, sillä siinä tutkijan läsnäolo ei vaikuta vastauksiin. Vertaishaastattelulla voidaan välttää perinteinen haastateltava - tutkija-asetelma ja antaa täydellinen valta haastattelun kulkuun itse haastatteluryhmälle. (vrt. Välimäki ym. 2005:17)

Eskolan ja Suorannan (1998: 218) mukaan tutkimuksen luotettavuus lisääntyy, jos lukijalle annetaan mahdollisuus muodostaa oma tulkinta haastateltavan alkuperäisestä lausumasta ja verrata sitä tutkijan tekemään tulkintaan. Luotettavuuden lisäämiseksi liitin opinnäytetyöhöni suoria lainauksia vertaisryhmähaastattelusta. Suorat lainaukset sisältävät aihealueisiin liittyviä kuvailevia ilmauksia. Lainauksista on kuitenkin mahdollonta tunnistaa haastateltavaa, koska aineisto perustuu vertaishaastattelumetodiin, jolloin haastateltavia ei analysivaiheessa eritellä. Aineistosta tehtävä tulkinta tulee läpinäkyvämmäksi, koska suorat lainaukset ja niistä tehdyt johtopäätökset ovat nähtävillä.

Opinnäytetyössäni tavoiteltiin asukkaiden kokemuksia, jotka antavat näkökulmaa toteutetulle toiminnalle. Tämän lisäksi opinnäytetyö antaa sivutuotteena hyödyllistä tietoa paikallisvaikuttamisen prosesseista, rakenteista ja asukkaiden tarvitsemasta tuesta. Uusille työtään aloittaville sosionomeille opinnäytetyö toimii yhtenä ammatillisena ikkunana ja näkökulmana aluetyöhön sekä kansalaistoimintaan. Mitä laajempi menetelmällinen valikoima työntekijöillä on käytössään sitä laadukkaampaa ja monipuolisempaa asukastyötä pystytään tuottamaan. Opinnäytetyö saattaa innostaa opiskelijoita kohdentamaan kiinnostustaan alue- ja asukastyöhön ja se tarjoaa runsaasti jatkotutkimusaiheita aktiivisen kansalaisuuden, osallisuuden ja vaikuttamisen kontekstissa.

Opinnäytetyön ja prosessin myötä myös paikallinen asukasyhdistys saa konkreettisen välineen, jonka kautta se voi peilata ja suunnitella omaa työskentelyään asukkaiden parissa. Samalla se antaa syvemmän ymmärryksen ihmisten vaikuttimiin ja kokemuksiin paikallistason kehittämisestä ja vaikuttamisesta.

10 Lopuksi

Aloittaessani vuonna 2011 tätä opinnäytetyöprosessia, en osannut kuvitellakaan, kuinka ajankohtaiseksi Pihlajamäen kehittämismaraton toiminta nousee. Itselleni tämä prosessi on ollut valtavaksi opiksi ja matkaksi niin aitoon asukaslähtöisyyteen kuin lähidemokratian ja osallisuuden kysymyksiin. En siis näe huonona asiana sitä, että työn valmistuminen omien työkiireiden johdosta viivästyi – päinvastoin. Tämän tutkimusmatkani aikana olen myös huomannut miten kirjavasti eri käsitteitä käytetään ja miten niitä myös tulkitaan väärin.

Lukijaa varmasti kiinnostaa miten Maraton toiminnalle on käynyt. Vuosi 2012 meni suunnitelmallisesti Pihlajamäen juhluvuoden tapahtumissa ja siihen osallistui mittava määrä asukkaita, niin maratoonareita kuin muitakin – onhan Pihlajamäki vireä ja vaikuttava asukaspohjaltaan.

Ehdotin syksyllä 2011 asukasyhdistykselle, että asukkaiden toiveena olisi Maraton-mallin mukaisten toimintaryhmien perustaminen asukasyhdistyksen alle – aika ei vielä tuolloin ollut siihen riittävän kypsä. Sen sijaan uudeksi vaikuttamisen avuksi riensi turvallisuusyksikkö turvallisuuskävelyineen. Keväällä 2012 järjestimme aluetuon, lähityön ja asukasyhdistyksen sekä turvallisuusyksikön kanssa ensimmäisen turvallisuuskävelyn alueellamme. Ehdotus tästä tuli muuten yhdeltä maratoonarilta. Kävelyllä tuotiin esiin samoja asioita kuin Maraton toiminnassakin oli tuotu – nyt kuitenkin niin, että mukana asukkaiden kanssa kävelemässä olivat liikennesuunnittelija, aluearkkitehti, puisto-osasto ja niin edelleen sekä kolmekymmentä asukasta. Keväällä 2013 järjestettiin uusintakävely, jossa todettiin, että mikään ei ole edelleenkaan muuttunut – harmi.

Opinnäytetyössä tuotiin esiin alue- ja asukastyön tärkeys asukkaiden tukena. Opinnäytetyön kirjoittamisprosessin aikana sosiaaliviraston organisaatio muuttui ja kasvoi sosiaali- ja terveysvirastoksi. Päivähoito eriytyi varhaiskasvatusvirastoksi. Uusi organisaatio aloitti toimintansa vuoden 2013 vaihteessa. Alue- ja asukastyön sijainti uudessa organisaatiossa on selvitystyön alla. Toivon, että asiasta päättävät huomioivat sen, että kaikkea ei voi tehdä ja tuottaa vapaaehtoisvoimin. Vapaaehtoistyö on rajallista ja se tarvitsee arkitukensa konkreettisesti muodossa ja ilman valta-asetelmia. Asukastilat eivät toimi ilman tukea, pitkäjänteisesti sekä tavoitteellisesti työskentelevää henkilö-

kuntaa, joka työskentelyssään huomioi myös sen väestönosan, joiden ääni ei tule kuuluville. Toivon, että kaupunkimme, joka nyt aktiivisesti kehittää lähidemokratian muotoja yhdessä asukkaidensa kanssa näkee ammattityön arvon kansalaistoiminnan rinnalla.

Lähteet

- Aalto-Matturi, Sari - Wilhelmsson, Niklas 2010. Demokratiapolitiikan suuntaviivat. oikeusministeriön julkaisu 14/2010. Verkkojulkaisu
<<http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Mietintojajalausuntoja/Mietintojenjalausunt ojenarkisto/Mietintojajalausuntoja2010/1266334043714.>> Luettu 25.2.2012
- Alikoski, Maarit 2013. Hyväkäs tietopankki. Oulun lähidemokratia ja yhteisötoiminta 2012. Verk-
kodokumentti
<http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/hyvakas/hyvakastietopankki/lahidemokratia -oulu/Sivut/default.aspx> > Luettu 17.7.2013
- Alue-Alvari opas 2011. Tampereen kaupunki
<http://www.tampere.fi/material/attachments/a/5wU7tgd7k/alue_alvari_opas.pdf>
Luettu 16.6.2013
- Alueraha 2013. Vantaan kaupunki 2013
<http://www.vantaa.fi/fi/osallistu_ja_vaikuta/aluetoimikunnat_/alueraha>Luettu
16.6.2013
- Aluetoimikuntien johtosääntö 2012. Vantaan kaupunki
<http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/va ntaawwwstructu- re/85536_84479_Vantaan_kaupungin_aluetoimikuntien_johtosaanto_2013.pdf>
Luettu 16.6.2013
- Alvari –esite 2013. Tampereen kaupunki. Kuntademokratiayksikkö . Verkkodokumentti
<[http://www.tampere.fi/material/attachments/a/unnamed_10926/alvariesite201 2.pdf.](http://www.tampere.fi/material/attachments/a/unnamed_10926/alvariesite201 2.pdf)>Luettu 16.6.2013
- Anttiroiko, Ari-Veikko 2010. Luova kaupunkikehittäminen. Kaupunkikonseptit innovatiivisen kau-
punkikehittämisen apuna. Tampereen yliopisto. Alueellisen kehittämisen tutki-
musyksikkö. Sente- julkaisu 32/2010. Verkkodokumentti
<[www.uta.fi/jkk/sentejulkaisut/luova_kaupunki.pdf.](http://www.uta.fi/jkk/sentejulkaisut/luova_kaupunki.pdf)> Luettu 25.1.2013
- Broman, Eeva-Liisa 2012, Lähidemokratia tarvitsee puolueen tuen. Artikkelijulkaisussa Työhuo-
neena Helsinki. Aluetyöyksikön sosiaalinen tilinpäätös 2012. Toim. Männistö, Päi-
vi. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimisto.
- Bäckund, Pia; Häkli, Jouni; Schulman, Harry 2002 (toim.) Osalliset ja osaajat : kansalaiset kau-
pungin suunnittelussa Gaudeamus Helsinki.2002
- CADDIES 2009. Helka.net Verkkodokumentti. <http://helka.net/caddies-mainmenu-927>
Luettu 22.7.2013
- Carausan, Michaela 2011. The European citizens ´initiative – Participatory Democracy in Euro-
pean Union. The 6th Edition of international conference. European Integration –
Realities and Perspectives. Verkkodokumentti. < <http://www.proceedings.univ- danubius.ro/index.php/eirp/article/view/801/663>>. Luettu 21.12.2012
- Demokratia 2013. Helsingin kaupungin demokراطiapilotit: Verkkodokumentti <
<http://demokratia.hel.fi>>. Luettu 19.6.2013

- Demokratia – ryhmä 2011. Loppuraportti 1.11.2011. Verkkodokumentti
<<http://www.hel.fi/hel2/ajankohtaista/demokratiaryhma/Loppuraportti081111.pdf>> Luettu 16.6.2013
- Eskola, Antti 1973. Kuva. Toimintatutkimuksen spiraalimainen eteneminen. Toimintatutkimuksen prosessi. Verkkodokumentti. <
<http://www2.uiah.fi/projekti/metodi/020.htm>>
Luettu 16.6.2013
- Eskola, Jari - Vastamäki, Jaana 2001: Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodin valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä : Gummerus kirjapaino Oy.
- Eskola, Jari - Vastamäki, Jaana 2001: Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodin valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä : Gummerus kirjapaino Oy.
- Gretschel, Anu 2002: Kunnallisen nuorten osallisuusympäristön perustaminen. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.): Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Suomen Kuntaliitto
- Grönlund, Kimmo 2012 Åbo Academi. Yllättikö kunnallisvaalitulokset? Edustuksellisen demokratian tila ja tulevaisuus. Luentomateriaali. Kunnallistieteen päivät 31.10.–1.11.2012 Oulu. Verkkodokumentti.
<<http://www.kunnallistiede.fi/KTY/Kunnallistieteen%20paivat.htm>> .
Luettu 21.11.2012
- Eskola, Jari - Suoranta, Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere. Vastapaino.
- EU – Kansalaisaloite 2012. Tiivistelmät EU:n lainsäädännöstä. Verkkodokumentti.
<http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/decisionmaking_process/ai0044_fi.htm>. Luettu 29.2.2012
- Halttunen-Sommardahl, Riitta 2008. Osallistavia menetelmiä ja rakenteita sosiaaliviraston työssä – opas sosiaaliviraston työntekijöille. Helsingin kaupunki Sosiaaliviraston julkaisu- ja
- Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Kansanvalistuseura. Vantaa
- Harju, Aaro 2005. Artikkelit Aktiivisen kansalaisuuden sisältömäärittely 18.4.2005. Järjestötoiminnan tietopalvelu - Aktiivinen kansalaisuus. Verkkodokumentti.
<http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/aktiivinen_kansalaisuus/aktiivisen_kansalaisuuden_sisaltomaarittely>. Luettu 5.5.2013
- Harju, Aaro 2010, Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi. Satakunnan painotuote
- Harju, Aaro 2013. Kansalaisyhteiskunnan määritelmä ja sisältö. Verkkodokumentti.
<http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/kansalaisyhteiskunta/kansalaisyhteiskunnan_maaritelma_ja_sisalto>. Luettu 5.5.2013.
- Heikkinen, Hannu L. T - Rovio, Esa - Syrjälä, Leena 2006. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Kansanvalistusseura.

- Heikkinen, Hannu L.T - Jyrkämä, Jyrki (1999) Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa Heikkinen, Hannu L.T. & Huttunen, Rauno & Moilanen, Pentti (toim.) Siinä tutkija missä tekijä - toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena Kustannus, s. 25-56.
- Heikkilä-Laakso, Kristiina - Heikkilä, Jorma 1997: Innovatiivisuutta etsimässä. Irtiottoa keskinkertaisuudesta. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja B 57.
- Heino-Mouhu, Sini 2006. Pihlajamäen aluetyön toimintakertomus 2006. Julkaisematon lähde
- Heino-Mouhu, Sini 2008. Pihlajamäen aluetyön toimintakertomus 2008. Julkaisematon lähde
- Heino-Mouhu, Sini 2010 Pihlajamäen aluetyön toimintakertomus 2010. Julkaisematon lähde
- Helka ry. 2013. Verkkodokumentti. <<http://helka.net/helka-mainmenu-137/yleistieto-mainmenu-888>>Luettu 22.6.2013
- Helsingin kaupunki 2013. Strategiaohjelma 2013 -2016. Verkkodokumentti. <http://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf> . Luettu 16.6.2013
- Helsingin polkupyöräilijät ry. 2013. Verkkodokumentti. <<https://www.hepo.fi/toiminta/demokratiapilotti/>> Luettu 22.7.2013
- Helsingin seudun aluesarjat 2013. Pääkaupunkiseutu alueittain. Verkkodokumentti < <http://www.aluesarjat.fi/>>Luettu 22.7.2013
- Hirsijärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 1997: Tutki ja kirjoita. Tammer-Paino Oy, Tampere
- Häkli, Jouni, Schulman, Harry (toim) Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Gaudeamus Helsinki s. 58–74
- Jauhiainen, Riitta - Eskola, Marjatta 1994: Ryhmäilmiö. Porvoo: Wsoy
- Kankainen, Tomi – Pessala, Heli – Siisiäinen, Martti – Stranius, Leo – Wass, Hanna – Wilhelmsson, Niklas 2009. Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikutamisen tilaan ja tulevaisuuteen. Oikeusministeriön julkaisuja 2009. Verkkodokumentti. <<http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1354112413861.html>> Luettu 12.1.2013
- Kansalaisaloitelaki 12/2012. Annettu Helsingissä 13 päivänä tammikuuta 2012.
- Kansalaismielipide ja kunnat 2012. Ilmapuntari 2011-2012. Kunnallisalan kehittämissäätiön Polemia-sarjan julkaisu nro 82. Sastamala
- Karjalainen, Maija 2012. Kansalaisfoorumit edustuksellisessa päätöksenteossa. Oikeusministeriön julkaisu 51/2012. Selvityksiä ja ohjeita. Verkkojulkaisu. <<http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1354112413861.html>> Luettu 16.6.2013
- Karjalainen, Pekka 2008. Yhteisyyttä ja yhdyskuntatyötä. Teoksessa Nupponen, Terttu; Broman, Eeva-Liisa; Korhonen, Erkki; Laine, Markus (toim.) 2008 Myönteisiä muutoksia ja

kasvavia haasteita. Helsingin kaupungin tietokeskus tutkimuksia 2008/6. s.127–146

Kaupunkilaisten raati 2013. Verkkojulkaisu. <<http://demokratia.hel.fi/pilotit/kaupunkilaisten-raati>> Luettu 22.7.2013

Katajamäki, Hannu 2012. Kunnallisen lähidemokratian aika. Artikkelit: Verkkolehti Vihreä Tuuma 4.9.2012. Verkkojulkaisu. <<http://www.vihreatuuma.fi/artikkeli/kunnallisen-lahidemokratian-aika>> Luettu 17.7.2013

Korhonen, Kirsi - Tiala, Toni Toim. 2002 Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Sisäasianministeriö. Suomen kuntaliitto. Art Print oy Helsinki.

Korkiamäki, Riikka - Nylund, Marianne - Raitakari, Suvi - Roivainen, Irene 2008. Yhteisösoseaalityö kansalaisyhteiskunnan ja asiakastyön rajapinnassa. Artikkelit teoksessa: Yhteisöt ja sosiaalityö – kansalaisen vai asiakkaan asialla. Roivainen - Nylund - Korkiamäki - Raitakari toim. Ps-kustannus 2008, Juva. s.9-24

Koskinen, Sanna 2007. Lähiympäristöön vaikuttavaa ympäristökasvatusta. Teoksessa Gretschel, Anu - Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Hakapaino Oy, 131-143

Koskinen, Simo 2003. Suomalaisen yhteisösoseaalityön kehitys ja nykysuuntaukset . Teoksessa Laitinen, Merja - Pohjola, Anneli (toim.) Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. PS-kustannus, Juva. s.206-236

Kuntalaki 17.3.1995/365. Annettu 1.7.1995 Sisäasiainministeriö.

Kuntaudistus 2013. Valtionvarainministeriö
<http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/0107_kuntaudistus/index.jsp> Luettu 11.8.2013

Kuula, Arja 1999. Toimintatutkimus. Kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino

KvantiMOTV. 2013. Kyselylomakkeen laatiminen. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
><http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>>
Luettu 14.6.2013

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999/621. Oikeusministeriö 1.12.1999

Lastensuojelulaki 417/.2007. Sosiaali- ja terveysministeriö 1.1.2008

Lehtinen, Sini-Tuulia 1997. Vapaaehtoistyö – Kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Kansalaisareena ry, Helsinki. Mainosmakasiini, Tampere

Lundholm, Pia 2002. Porkkanan purentaa, kettujen vapauttamista ja mielenosoittamista. Osallisuuden uudet muodot? Artikkelit teoksessa Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Toim. Gretschel, Anu. Suomen kuntaliitto s. 107 -120

Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999. Ympäristöministeriö 1.1.2000

Matthies, Aila-Leena 1993. Epävirallinen ja virallinen sosiaalityön modernisaatiossa. Artikkelit teoksessa Monisärmäinen sosiaalityö: Granfelt, Riitta; Jokiranta, Harri; Karvinen, Synnöve; Matthies Aila-Leena; Pohjola, Anneli 1993. Sosiaaliturvan keskusliitto, Helsinki. Gummerus kirjapaino oy 3. painos 1999 Jyväskylä.

- Metteri, Anna 2003a. Artikkele. Asiakkaan tieto sosiaalityön ja palvelujärjestelmän itsearvioinnissa. FinSoc news 1/2003. Helsinki. s. 8-10. Verkkodokumentti
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77527/Finsoclehti_1_03.pdf?sequence=1. Luettu 10.8.2011
- Milleniekommun.se. Svenska kommuner för FN:s millenniemål.2013
<<http://www.millenniekommun.se/varfor/lokal-demokrati/>>
Luettu 4.4.2013
- Männistö, Päivi 2012 toim. Työhuoneena Helsinki. Aluetyön yksikön sosiaalinen tilinpäätös 2012. Helsingin kaupunki sosiaali- ja terveysvirasto 2012. Julkaisematon lähde.
- Mönkkönen, Kaarina 2002: Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 94. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Mykkänen-Hänninen, Riitta 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja. Sarja B. Oppimateriaalit 6
- Nieminen, Kalle 2012. Osallistuva budjetointi. Sitra. Artikkele 26.4.2012.
<<http://www.sitra.fi/artikkelit/2012/osallistuva-budjetointi>>. Luettu 12.3.2013
- Nuorisolaki 72/2006. Opetusministeriö 01.03.2006; 10 ja 11 § voimaan 1.1.2007
- Nylund, Marianne -. Yeung Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa s. 13 – 28 teoksessa Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Toim. Nylund, Marianne ; Yeung Anne Birgitta: Vastapaino. Tampere.
- Oulun kaupunki 2013. Yhteistoiminta.< <http://www.ouka.fi/oulu/yhteisotoiminta>>. Luettu 16.6.2013
- Participatory Budgeting Project 2013. <<http://www.participatorybudgeting.org>>. Luettu 4.4.2013
- Pekola –Sjöblom, Marianne 2011. Kuntalaiset uudistuvissa kunnissa. Tutkimus kuntalaisten asenteista ja osallistumisesta ARTTU – tutkimuskunnissa 2008. Helsinki 2011. Paras – ARTTU - tutkimuksia nro 9. Suomen Kuntaliitto. Verkkodokumentti.
<http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fshop.kunnat.net%2Fuploads%2Ffacta229_sisalto_ebook.pdf&ei=0Av-Ud37Bs7b4QTJt4DIDg&usq=AFOjCNGINum8_d4q5efQEFn6D_OUadi1Lw&bvm=bv.50165853,d.bGE&cad=rja> Luettu 17.7.2013
- Perustuslaki 731/1999. Oikeusministeriö 1.3.2000
- Pihlajamäki- seura ry 2013. Toimintasuunnitelma vuodelle 2013.< www.pihlajamaki.info>. Luettu 16.6.2013
- Pihlaja, Ritva 2012. Rovaniemen uusi lähidemokratiamalli. Matkaraportti, Rovaniemi 18-20.1.2012. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, kansalaistoiminnan teemaryhmä. Rovaniemi
<http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/2055/Rovaniemen_uusi_lahidemokratiamalli.pdf> Luettu 11.8.2013

- Pihlaja, Ritva – Sandberg, Siv 2012. Alueellista demokratiaa? Lähidemokratian toimintamallit Suomen kunnissa. Valtiovarainministeriön julkaisuja 27/2012. Suomen yliopistopaino oy. Verkkodokumentti.
<http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20120917Alueel/Alueellista_demokratiaa.pdf> Luettu 17.7.2013
- Päivänen, Jani – Kurki, Hannu – Virrankoski, Lauri 2002: Parempaan kaupunginosaan. Alueforumi kehittämisen välineenä. Ympäristöministeriö, Alueiden käytön osasto. Edita Prima oy. Helsinki
- Raitakari, Suvi 2008 Asukkaasta kiinnipitäminen ja irtipäästäminen, neuvotteluja yhteisön tavoittelemasta jäsenyydestä. Teoksessa Korkiamäki, Riikka - Nylund, Marianne - Raitakari, Suvi - Roivainen, Irene artikkeli: Yhteisöt ja sosiaalityö. Jyväskylä PS-Kustannus
- Robson, Colin 2001. Käytännön arvioinnin perusteet – Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Suom. Lindqvist, Tuija & Maaniittu, Maisa & Niemi, Eila & Paasio, Petteri & Paija, Leea. Helsinki. Tammi
- Roivainen, Irene 2004. Artikkel: yhdyskuntatyöstä yhteisososiaalityöhön. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali 2013
<<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/yhdyskuntatyosta-yhteisososiaalityohon>>
Luettu 16.7.2013
- Roivainen, Irene 2008. Onko yhdyskuntatyö katoamassa suomalaisesta sosiaalityöstä? Teoksessa Roivainen, Irene - Nylund, Marianne - Korkiamäki, Riikka - Raitakari, Suvi (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla? PS-kustannus, Juva, s- 25–42
- Ruuti 2013.< <http://www.ruuti.net/ruuti/>>. Luettu 22.6.2013
- Salastie, Riitta 2003 toim. Pihlajamäen arvot ja aatteet – suojelun viitekehystä hakemassa. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisu 2003:5 Edita oyj.
- Salmikangas, Anna-Kristiina 2002: Osallisuutta yhdistysten kautta. Artikkeliteoksessa. Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Toim. Gretschel, Anu. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Suomen kuntaliitto Helsinki 2002. S. 90 – 106. Verkkodokumentti.
<http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fshop.kunnat.net%2Fdownload.php%3Ffilename%3Duploads%2Fp0509120839530.pdf&ei=bQ7-UcP1G-3Y4QTV1YHIDA&usg=AFQjCNGXA4B4mJSmult72bl0TupCqwf8rw&bvm=bv.50165853,d.bGE> Luettu 17.7.2013
- Sallinen, Sini (toim.) 2012: Kuntalainen palvelujen kehittäjänä.
<<http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/uusikunta2017/aineistoa/julkaisut/Kuntalainen%20palvelujen%20kehitt%C3%A4j%C3%A4n%C3%A4.pdf>>
Luettu 20.6.2013
- Seikkula, Jaakko – Arnkil, Tom 2005. Dialoginen verkostotyö. Esa Print oy. Verkkodokumentti.
<<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/93ae45f6-b7c4-403f-9dff-643b813972bf.>> Luettu 20.10.2012
- Seppänen-Järvelä, Riitta (toim.) 2005:
. FinSoc Arviointiraportteja 2/2005. Helsinki: Stakes.

- Seppänen-Järvelä, Riitta 2003: Prosessiarviointi kehittämissuunnitelmassa. Opas käytäntöihin. FinSoc-työpapereita 1/2003. Helsinki-Stakes.
- Siitonen, Juha 1999 Voimaantumisteorioiden perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto. <<http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>>. Luettu 12.4.2013
- Sosiaalihuollon asiakaslaki 812/2000 Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 1.1.2001. Sosiaali- ja terveysministeriö
- Sosiaalihuoltolaki 710/1982. Sosiaali- ja terveysministeriö. 1.1.1984
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Sosiaalihuollon lainsäädännön uusiminen. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:21 Helsinki 16.8.2012 <http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-22206.pdf> . Luettu 15.6.2012
- Staffans, Aija 2004. Vaikuttavat asukkaat. Vuorovaikutus ja paikallinen tieto kaupunkisuunnittelun haasteina. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisu A 29. Espoo. Verkkodokumentti. <https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/2391/isbn9512270242.pdf?sequence=1> Luettu 2.8.2013
- Tilastokeskus 2012. Virsta – virtual statistics. Puolistrukturoitu haastattelu <<http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/02/>> Luettu 5.11.2012
- THL - . Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013: Yhteisösosiaalityö. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/aikuissosiaalityon_vaikuttavuus/aikuissosiaalityo/yhteisososiaalityo Luettu 17.7.2013
- Tuomi, Jouni - Sarajärvi, Anneli 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Typpi, Janne – Reunanen, Titta 2013. Demokratiapilotit. Artikkelijulkaisu: Työhuoneena Helsinki. Alue työyksikön sosiaalinen tilinpäätös 2012.. s. 16–17 Julkaisematon lähde.
- Vaikuttajan tietopankki 24.08.2006. Verkojulkaisu. <<http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Demokratia>>. Luettu 13.12.2012
- Valtiovarainministeriö 2012. Asettamispäätös VM065:00/2012. Kuntalain kokonaisuudistuksen valmistumisen organisointi. 3.7.2012 <http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/0107_kuntaudistus/09_kuntalakiuudistus/index.jsp>. Luettu 12.11.2012
- Vesikansa, Sari 2002: Demokratia kouluissa ja nuorisotyössä s.11-31. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.): Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Viinamäki, Leena - Saari, Erkki 2007 (toim) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen
- Välimäki, Anna-Leena – Järvi, Seija 2005: Vertaishaastattelu ja dialoginen vertaisprosessi. Teoksessa Seppänen–Järvelä, Riitta (toim.): Vertaismenetelmät kehittävän arvioinnin välineenä. FinSoc Arviointiraportteja 2/2005. Helsinki: Stakes, 17 – 33.

- Välimäki-Adie, Seija – Pylkkänen, Jaana 2008: Kaupunkiyhteisöllisyyttä ja yhdyskuntatyötä Vuosaarella. Teoksessa Roivainen, Irene – Nylund, Marianne – Korkiamäki, Riikka – Raitakari, Suvi toim. Yhteisöt ja sosiaalityö – kansalaisen vai asiakkaan asialla. s. 99-110
- Väestörakenne 2013. Tilastokeskus. Tilastokeskus 2013. Väestörakenne. Verkkodokumentti. <http://193.166.171.75/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp> Luettu 2.8.2013
- Welin, Ulla – Greggias, Aune 1994. Pihlajamäki, Näköalalähiö. Julkaisijat: Pihlajamäki-seura ry, Helsingin Kaupunginosayhdistysten Liitto, Helsingin kaupunki. Kirjapaino Reijo Laakso oy.

Pihlajamäen kehittämismaraton

Olet osallistunut aktiivisesti kehittämismaratonin tapaamisiin ja pienryhmätyöskentelyyn. Teen ylemmän ammattikorkeakoulun maisteritutkintoa, jonka lopputyön aiheena on pohtia asukkaiden paikallistason osallistumistapoja ja niiden kehittymistä. Kiinnostavaa on se miten kehittämismaraton edistää/estää osallisuutta ja vaikuttamista.

Lopputyössä ei tuoda esille yhdenkään osallistujan tunnustetietoja, joten voit vastata täysin vapaasti ja olla avoimissa kysymyksissä kriittisen pohtiva.

Kyselylomakkeen lisäksi järjestän nks. vertaishaastattelutilanteen, jonne olen pyytänyt jokaisesta pienryhmästä osallistujan. Vertaishaastattelutilanne sovitaan yhdessä osallistujien kanssa. Vertaishaastattelu on vertaisten keskenään käymä keskustelu ennakkoon annettujen teemojen puitteissa. Allekirjoittanut ei itse osallistu tilaisuuteen, vaan keskustelijat nauhoittavat materiaalin ulkopuolisen tukihenkilön avulla. Puretusta aineistosta ei selviä osallistujien tunnustetietoja.

Pyydän palauttamaan kysymyslomakkeen lähiöasemalle suljetussa kuoressa perjantaihin 10.6 mennessä. Kuoreen merkintä "Kehittämismaraton".

Vastaan mielelläni kysymyksiin ja tässä vaiheessa kiitän kuluneesta vuodesta ja sitoutuneesta työskentelystä yhteisen asian eteen. Kaunista ja lämmintä kesää toivottaen.

Sini Heino-Mouhu

p.0931069960

Ikä _____

Sukupuoli _____

Asunut Pihlajamäessä vuodesta _____

1. Tausta

1. Valitse ympyröimällä kuvaavin vaihtoehto:

1 = täysin eri mieltä

2 = jokseenkin eri mieltä

3 = ei eri eikä samaa mieltä

4 = jokseenkin samaa mieltä

5 = täysin samaa meiltä

a) Olen aina ollut aktiivinen ja tuonut asiani esille sille sopivan kanavan kautta 1 2 3 4 5

b) Vaikuttakoot ne, joille se viran puolesta kuuluu 1 2 3 4 5

c) Pihlajamäessä on helppo osallistua erilaiseen toimintaan 1 2 3 4 5

d) En viitsi vaikuttaa, koska mitään ei kuitenkaan tapahdu 1 2 3 4 5

e) Yksittäisen asukkaan äänellä ei ole mitään arvoa 1 2 3 4 5

f) Olen tietoinen kansalaisen lainsäädännöllisestä oikeudesta vaikuttaa 1 2 3 4 5

g) Olen aiemmin halunnut osallistua asuinalueeni kehittämiseen mutta en ole tiennyt miten

1 2 3 4 5

h) En halua kuulua edustuksellisiin tahoihin (asukasyhdistystoiminta, järjestöt, yhdistykset yms.)

1 2 3 4 5

2. Monivalintakysymykset

a. Olen aiemmin osallistunut asuinalueeni seuraaviin toimintoihin.

Voit vastata ympyröimällä kirjaimen useampaan vaihtoehtoon.

- 1) Aluefoorumit (Eri aihealueiden ympärille rakennetut keskustelu/tiedotus illat)
- 2) vapaaehtoisena aluetapahtumiin (pihlajapäivä, blues ym.)
- 3) toimin asukasyhdistysaktiivina
- 4) jokin muu _____

b. Olen jo aiemmin olen tuonut esille asuinalueeni kehittämisalueita – voit valita useita!

- 1) Verkkosivujen keskustelupalstan kautta
- 2) Asukasyhdistyksen kautta
- 3) Puhelimitse päättävälle taholle
- 4) Viranomaisten palautejärjestelmien kautta
  - a) verkkosivujen asiakaspalauteosiot
  - b) palautelaatikat
  - c) sosiaali-/potilasasiamiehet
- 5) Aluetyöntekijän kautta
- 6) Laatomalla aloitteita
- 7) Olemalla yhteyksissä kansanedustajiin
- 8) Kirjoittelen lehtien mielipidepalstoille

9) Jotain muuta

---

3 Kehittämismaraton työskentelyyn osallistuminen

Valitse ympyröimällä kuvaavin vaihtoehto:

arviointiasteikko

1 = täysin eri mieltä

2 = jokseenkin eri mieltä

3 = ei eri eikä samaa mieltä

4 = jokseenkin samaa mieltä

5 = täysin samaa meiltä

*****

a) Yhdessä tekeminen on mielekästä 1 2 3 4 5

b) On mukava kun kaikilla on sama mielenkiinnon kohde 1 2 3 4 5

c) Koen, että minua kuullaan ja asiani otetaan vakavasti 1 2 3 4 5

d) Tulen mielelläni maratonin kokouksiin 1 2 3 4 5

e) Pienryhmissä voi keskittyä itseä kiinnostavaan aihealueeseen 1 2 3 4 5

f) Olen saanut uutta tietoa liittyen asuinalueeseeni ja sen palveluihin 1 2 3 4 5

arviointiasteikko

1 = täysin eri mieltä

2 = jokseenkin eri mieltä

3 = ei eri eikä samaa mieltä

4 = jokseenkin samaa mieltä

5 = täysin samaa mieltä

*****

g) Tapaamisia on liian harvoin 1 2 3 4 5

h) On mukava huomata, että asioissa edistytään 1 2 3 4 5

i) Saan osallistua itselleni sopivalla tavalla 1 2 3 4 5

j) Maratonissa toteutuu demokraattinen päätäntävalta 1 2 3 4 5

k) Voin oppia uusia tapoja vaikuttaa 1 2 3 4 5

l) Pienryhmässäni en tule kuulluksi 1 2 3 4 5

M) Koen, että olen tullut rohkeammaksi esittämään asioita 1 2 3 4 5

n) On hyvä, että pienryhmissä on mukana alueen oma työntekijä 1 2 3 4 5

o) Maraton työskentelyn avulla nuoretkin saadaan osallistumaan 1 2 3 4 5

p) On mukavaa, kun viranomaiset vierailevat maraton kokouksissa 1 2 3 4 5

q) Ylipormestarin-ilta ja rakennusviraston asukaskysely tuki työskentelyämme 1 2 3 4 5

r) Toivoisin, että viranomaisten tapaamisia olisi enemmän 1 2 3 4 5

s) Maratonin pienryhmämme on työskennellyt kiitettävästi 1 2 3 4 5

t) Maratonin kautta toteutuneet teemapäivät ja illat (turvallisuus/poliisi, viisaana vanhuuteen, kirpputorit, puistokummi-ilta) ovat olleet hyödyllisiä 1 2 3 4 5

u) Tulevaisuudessa voisin liittyä Pihlajamäen omaan asukasyhdistykseen 1 2 3 4 5

v) Näen maraton työskentelyn hyödyttömänä ajanhaaskauksena 1 2 3 4 5

x) Tulen syksyllä jatkamaan Maratonissa 1 2 3 4 5

Ruusut ja risut

Mitä kehittämisehdotuksia ja terveisiä sinulla on Maratontyöskentelylle

---

Ohjeistus.

Hyvät kehittämismaratoonarit.

Kiitos, että olet lupautunut kehittämismaratonin vertaishaastattelutilaisuuteen. Yhteisen toimintamme kehittämisen kannalta jokaisen panos on tärkeä ja toivon, että tilaisuus avaa myös osallistujille uusia näkökulmia asukasosallisuuteen ja Maraton-työskentelyyn. Mikäli haluat peruuttaa osallistumisesi, ilmoitathan siitä allekirjoittaneelle.

Olette jokainen saaneet ennakkoon keskusteluteemat tutustuttavaksenne ja tämä keskustelu noudattaa samaa runkoa. Vertaishaastattelumenetelmän tarkoitus on, että keskenään samanvertaiset toimintaan osallistuneet henkilöt käyvät dialogia annettujen teemojen pohjalta ja näin saadaan kerättyä aineistoa, joka on vapaa ulkopuolisesta näkökulmasta.

Aluksi pyydän teitä valitsemaan joukostanne yhden henkilön, joka toimii puheenjohtajana. Puheenjohtajan tehtävä on katsoa, etteivät kaikki puhu samaan aikaan ja toisen päälle. Pyrkikää myös puhumaan vahvalla äänellä. Näin mahdollistamme selkeän nauhoitusäänen. Mikäli haluatte keskeyttää haastattelutilanteen, on se mahdollista. Myös poistuminen kesken on sallittua.

Seuraavissa kirjekuorissa on aiheittain kysymyksiä. Saatte vastata haluamassanne järjestyksessä, kuitenkin yksi kuori kerrallaan. Kun siirrytte aiheesta toiseen, todetkaa aina alkuun ääneen kuoressa ilmoitettu teema.

Käytyänne kaikki kuoret läpi, pyytäkää Sini paikalle sulkemaan nauhuri.

Ongelmien sattuessa, toivon, että haette Sinin lähiöaseman toisesta huoneesta.

Pyydän puheenjohtajaa toteamaan nauhalle ääneen päivämäärän 26.5.2011 ja antamaan luvan nauhoitteen käytöstä Sini Heino-Mouhun opinnäytetyöhön.

Mukavaa keskusteluhetkeä toivottaen

Sini Heino-Mouhu.

Keskusteluteemat:

1. Millä tavoin olette aiemmin osallistuneet asuinalueenne toimintaan?

- a) erilaisia tapoja, joilla AIEMMIN olette osallistuneet asuinalueenne toimintaan
- b) pohtikaa myös sitä, millaisia kokemuksenne ovat olleet (tuntunut hyvältä tai ei, onko jotain tuolloin puuttunut?)
- c) tai onko jokin estänyt teitä aiemmin osallistumasta vaikka olisitte halunneetkin (omassa elämässä olleet kiireet tai jokin asuinalueen toiminnassa ollut hankaluus/este...)

2. Pihlajamäen kehittämismaraton – mikä mallissa edistää ja mikä estää osallistumista. Tämän teeman alla voitte pohtia maratonin...

- a) rakennetta, pien - ja suuryhmien toimintaa – työrukkaset – koonti isossa ryhmässä, toisten etenemisestä kuuleminen.
- b) demokraattisen päätännän toteutumista
- c) Vuorovaikutusta - dialogia, kuulluksi tulemisen kokemusta, henkilökemioita
- d) aluetyöntekijän ja muiden virkansa puolesta osallistuneiden osallistumista pien- ja suuryhmän toimintaan sekä näiden ohjausta ja rakennetta
- e) omaa oppimista yhdessä tekemisestä ja eri vaikutusmahdollisuuksista

3. Onko osallistumistavoissanne tai ajattelussanne tapahtunut muutosta maratoniin osallistumisen myötä? Jos, niin minkälaisia?

4. Minkälaisia kehittämissuhteita teillä on toiminnan suhteen - Ruusut ja Risut

Kyselylomakepurku 1 taustaväittämät. Asteikko 1 - 5

1. Taustaväittämät asteikko 1-5

väittämä	n	1	%	2	%	3	%	4	%	5	%	Summa	Mo	x
a)Olen aina ollut aktiivinen ja tuonut asiani esille sille sopivan kanavan kautta	18	0	0	4	22,2	0	0	10	55,6	4	22,2	68	4	3,8
b)Vaikuttakoot ne, joille se viran puolesta kuuluu	18	7	38,9	8	44,4	0	0	3	16,7	0	0	45	2	2,5
c) Pihlajamässä on helppo osallistua erilaiseen toimintaan	18	0	0	1	5,5	1	5,5	8	44,5	8	44,5	76	5	4,2
d)En viitsi vaikuttaa, koska mitään ei kuitenkaan tapahdu	18	10	55,5	5	27,8	0	0	2	11,1	1	5,6	38	1	2,1
e)Yksittäisen asukkaan äänellä ei ole mitään arvoa	18	10	55,5	3	16,7	0	0	2	11,1	3	16,7	39	1	2,2
f)Olen tietoinen kansalaisen lainsäädännöllisestä oikeudesta vaikuttaa	18	2	11,1	3	16,7	0	0	8	44,5	5	27,7	83	4	4,6
g)Olen aiemmin halunnut osallistua asuinalueeni kehittämiseen mutta en ole tiennyt miten	18	8	44,5	3	16,7	3	16,6	2	11,1	2	11,1	41	1	2,3
h)En halua kuulua edustuksellisiin tahoihin (asukasyhdistystoiminta, järjestöt, yhdistykset yms.)	18	11	61,1	3	16,7	2	11,1	2	11,1	0	0	31	1	1,7

2. Monivalinta aiempi osallistuminen	Ikkm
a)Olen aiemmin osallistunut asuinalueeni seuraaviin toimintoihin	
a1)Aluefoorumit (Eri aihealueiden ympärille rakennetut keskustelu/tiedotus illat)	15
a2)) vapaaehtoisena aluetapahtumiin (pihlajapäivä, blues ym.)	18
a3)toimin asukasyhdistysaktiivina	5
a4)) jokin muu	4
b)Olen jo aiemmin olen tuonut esille asuinalueeni kehittämisalueita	1
b1)Verkkosivujen keskustelupalstan kautta	6
b2)Asukasyhdistyksen kautta	10
b3)Puhelimitse päättävälle taholle	8
b4)Viranomaisten palautejärjestelmien kautta	
b4a)verkkosivujen asiakaspalauteosiot	3
b4b)palautelaatikot	5
b4c)sosiaali-/potilasasiamiehet	4
b5)Aluetyöntekijän kautta	14
b6)Laatimalla aloitteita	3
b7)Olemalla yhteyksissä kansanedustajiin	4
b8)Kirjoittelen lehtien mielipidepalstoille	4
b9)Avoin kysymys jotain muuta	
virkamiestyöryhmät, pk-35 vanhemmat, talotoimikunta ja hallitus	
kommentteja: turhia soittoja- ei vastauksia, ei motivoi, kansanradiota olen kokeillut	

Kyselylomakepurku. Osa 3 Maraton työskentelyyn osallistuminen

3.Maraton työskentelyyn osallistuminen

Väittämät, asteikko 1-5

väittämä	n	1	%	2	%	3	%	4	%	5	%	Summa	Mo	x(ka)
a)Yhdessä tekeminen on mielekästä	18	0	0	0	0	2	11	5	28	11	61	81	5	4,50
b) On mukava kun kaikilla on sama mielenkiinnon kohde	18	0	0	0	0	3	17	9	50	6	33	75	4	4,17
c)Koen, että minua kuullaan ja asiani otetaan vakavasti	18	0	0	1	5,6	2	11	7	39	8	45	76	5	4,22
d)Tulen mielelläni maratonin kokouksiin	18	0	0	0	0	3	17	4	22	11	61	80	5	4,44
e)Pienryhmissä voi keskittyä itseä kiinnostavaan aihealueeseen	18	0	0	0	0	1	5,6	7	39	9	50	76	5	4,22
f)Olen saanut uutta tietoa liittyen asuinalueeseeni ja sen palveluihin	18	1	5,6	1	5,6	3	17	5	28	8	45	72	5	4,00
g)Tapauksia on liian harvoin	18	3	17	5	27,8	7	39	1	5,6	2	11	46	3	2,55
h)On mukava huomata, että asioissa edistytään	18	0	0	1	5,6	3	17	7	39	7	39	74	5	4,22
i)Saan osallistua itselleni sopivalla tavalla	18	0	0	0	0	2	11	8	45	8	45	78	5	4,33
j)Maratonissa toteutuu demokraattinen päätätävältä	18	1	5,6	0	0	2	11	9	50	6	33	73	4	4,05
k)Voin oppia uusia tapoja vaikuttaa	18	2	11	3	16,7	4	22	5	28	4	22	60	4	3,33
l)Pienryhmissäni en tule kuulluksi	18	11	61	4	22,2	0	0	3	17	0	0	31		1,72
m)Koen, että olen tullut rohkeammaksi esittämään asioita	18	0	0	1	5,6	7	39	4	22	5	28	64	3	3,55
n)On hyvä, että pienryhmissä on mukana alueen oma työntekijä	18	0	0	0	0	4	22	5	28	9	50	77	5	4,27
o)Maraton työskentelyn avulla nuoretkin saadaan osallistumaan	18	0	0	1	5,6	4	22	9	50	6	33	80	4	4,44
p) On mukavaa, kun viranomaiset vierailevat maraton kokouksissa	18	0	0	2	11	1	5,6	5	28	8	44	67	5	3,72

Kyselylomakepurku. Osa 3 Maraton työskentelyyn osallistuminen

q)) Ylipormestarin-ilta ja rakennusviraston asukaskysely tuki työskentelyämme	18	0	0	2	0	3	17	6	33	7	39	72	5	4,00
r) Toivoisin, että viranomaisten tapaamisia olisi enemmän	18	0	0	1	5,6	6	33	5	28	6	33	70	5	3,80
s) Maratonin pienryhmämme on työskennellyt kiittävästi	18	0	0	2	11	1	5,6	9	50	6	33	73	4	4,05
t) Maratonin kautta toteutuneet teemapäivät ja illat	18	0	0	0	0	1	5,6	8	44	9	50	80	5	4,44
u) Tulevaisuudessa voisin liittyä Pihlajamäen omaan asukasyhdistykseen	18	6	33	0	0	5	28	3	17	4	22	53	1	2,77
v) Näen maraton työskentelyn hyödyttömänä ajanhaaskauksena	18	0	0	14	77,8	1	5,6	2	11	1	5,6	44	2	2,44
x) Tulen syksyllä jatkamaan	18	3	17	0	0	1	5,6	3	17	11	61	73		4,05

Ruusut, risut ja kehittämisehdotukset

selvempi jako asukasyhdistystoiminnan ja maratonin välille

määrätietoinen työskentely on hyvä juttu - uusia toita hoja mukaan syksyllä!

lisää väkeä

liikenneryhmään viranomaisen mukaan

Pujon voisi kitkeä

Kaikkien ryhmän jäsentene pitäisi osallistua konkreettisiin toimiin kokousten välillä. Nyt aktiiviset tekevät yksin kaiken

Enemmän sitoutumista luvattuun tehtävään.

Pienryhmien kirjelmää ei huomioida

osa mukana olevista ovat yhden asian ihmisiä, ajetaan omaa asiaa huomioimatta seurauksia tai enemmistön toiveita.

Näköjään osa mukana vain tekemisen vuoksi harkitsematta lopputulosta

Maraton on tärkeä sekä yksittäiselle asukkaall että koko yhteisölle.

Yhdessä tekeminen luo tuttuutta ja tutuus turvallisuutta.

Uskon että tämä vaikuttaa koko alueen hyvinvointiin. Mukava saada osallistua itselle sopivalla tavalla.

OSTARI		Kyllä / Ei	Vastuu
Toteuttamiskelpoinen /Liiketaloudellisesti perusteltu OSTARIN uudistushankkeen suunnittelu. Korkealuokkaiset asunnot Kattopuisto lapsille Pienliikkeet, S-marketin kilpailija jne.			Kaupunki Omistajat
Kahvila			Vastuu
Kivitasku takaisin S-marketin päätyyn. Ei kaljatarjoilua			S-market
Torikahvila / kahvilatelta – ei kaljamyyntiä			Kaupunki Pm- seura Yrittäjä
Ostarin tori			Vastuu
Ostarin s- marketin päädyn korkeat Tuijat pois, jotta ylätasannetta voi käyttää tapahtumissa esiintymislavana. Tuijien tilalle kukkaistutukset			Ostari
Toteuttamiskelpoinen /Liiketaloudellisesti perusteltu OSTARIN uudistushankkeen suunnittelu. Korkealuokkaiset asunnot Kattopuisto lapsille Pienliikkeet, S-marketin kilpailija jne			
Torille tapahtumia / – klassista musiikkia kaiuttimista			
Torille vesipiste. Toinen kivipenkeistä poistettava – estää toiminnan.			Kaupunki
Näyttelytila			Vastuu
K-kaupan tiloihin (ennen purkua) näyttely-, konsertti- ja/tai muu kulttuuritila			Omistajat Kaupunki
Turvallisuus/siisteys		i	Vastuu
Ostarille järjestyksen valvojat vartijoiden tilalle.			Yrittäjät Poliisi
Mäntybaari päihteiden käyttäjille tai muu kunnollinen oleskelutila ostarin lähetyviltä.			Kaupunki
Käymälä ostarin kulmille			
Lähiöpoliisi - aluepoliisi – ilta. Kertomaan mitä kuuluu			Poliisi
Penkit pois ostarin keskusaukiolta			?
Vartijat ja poliisit aktiivisemmin häätämään notkujat ja julkijuopottelun			Yrittäjät Poliisi

Lasinkeräys - ja muut kierrätyspisteet ostarille		Kyllä / Ei	Kaupunki? Keräysfirmat
Roska-astioita lisää katujen varsille			
Ostarin S- marketin keltaiset tarraikkunat peitettävä valokuvoin esim. Kiillepuisto vuonna 1960 ja nyt blueseissa 2010.			
Kierrätys / kirpputori			Vastuu
Kirpputori- ja kierrätyspäivä kaikille ostarin torille			Lähiöasema Pm-seura asukkaat
- Kierrätys ostarille - lasi, pelti, energia, pahvi, paperi, muovi, ongelmajätteet			
- Vaatekeräys UFF –laatikot			
- Kirpparit: lahja voi olla käytetty			
Ympäristö - luonto, puistot			Vastuu
Metsäalueiden raivaus risukasoista			
Aarnikanmäkialue hoidettava samoin juoksuhaudat			
Pihlajamäen ulkoilumetsät säästettävä metsinä. Ei avohakkuuta.			
Kiillepuiston uima-allas katetaan lavaksi. Tämä lisäisi puiston käyttömahdollisuuksia esim. lavatanssit, kesäteatteria ym.			
Aarnivalkean (Maasälväntie 16 takana oleva grillipaikka, entinen Säilän talo) valaistus ja roska-astiat. Valaistus alas koirapuistolle asti.			
Hiihtolatuhanke ampumaradan lenkin tilalle			
Rappuset ja/tai muutenkin kulku porraskalliolle (gazebo paikalle?)			
Vallihautojen alueen siivous jokavuotiseksi (Hyndänmäki) yhdessä esim. nuorten kanssa.			
Pensaiden alasleikkausta enemmän. Puistoalueilla ylikasvaneita pensaita			
Metsäkentän perkaaminen, notskipaikan siivous, hyppymäen alaosan perkaus			
Maasälväntien puistoalueen 5-9 puolen siistiminen			MST 5-9

Skeittipuiston ympäristö on tosi roskainen - siistittävä			Nuoriso itse
Grilli pois Aarnikanmäeltä. Siivous koko alueelle			
Koulun vieressä oleva "plätsi" tosi epäsiisti ryteikkö. Ollut samanlainen 46-vuotta. Raivattava		Kyllä / Ei	
Aarnikanmäki kaupungin hoitoon. Alue pahoin ränsistynyt			
Leikkikenttä: Reunuspusikot pitää hoitaa. Osin näköeste			
Puistojen siivous mummopartiolle			
Valaistuksen parantaminen Aarnivalkean alueella.			
Ympäristö - luonto, puistot			Vastuu
- Ostarin kukkulalle kukkasia (monivuotisia) Kallio kukkimaan.			
- R-kioskin takaosan seinän ikkuna → Teippien väri iloisemmaksi. Myös pestävä			
- Siisteystalkoot			
- Ankkalammen siistiminen			
- Moreenitielle roskalaatikoita			
- Uudelle torialueelle tuhkakuppi ja roskalaatikko			
- Kirkon portaat , kirkon valaistus , portaat uusiksi kokonaan			
- Kirkon portit kiinni ylä ja alapäästä (siis portit paikalle).			
- Johtokivenkujan leirintä-alue?			
Liukuportaot Maasälvänpolulle			Kaupunki
Penkkejä kävelyteiden ja jalkakäytävien varteen. Niistä on puutetta.			
Kaunispihakilpailu vuosittain			Lähiöasema PM-seura
Liikenne			Vastuu
Nopeusrajoitus 30 km/h Rapakiventien ja Rapakivenkujan koulujen kohdalle. Tarvittaessa korotetut suojatiet			
Harkittava, onko Rapakiventien toimimattomasta nopeusnäytöstä jotain apua			Kaupunki

Nopeusrajoitus 30 km/h Maasälväntielle ja Liusketielle sivukatuineen. Liusketien hidasteet rikkovat auton, jos ajaa 40 km/h.			Kaupunki
Pyörätiet hengenvaarallisia Malminkaaren ja Rapakivenkaaren risteyksessä sekä tultaessa Pihlajamäentielle pohjoisesta tai etelästä. Lähes kaikki koillisen alueen kevyen liikenteen onnettomuudet tapahtuvat Pihlajamäessä tai näissä risteyksissä. (Kiertoliittymät ja nopeusrajoitus 40 km/h?)			Kaupunki
Lahdenväylän meluaidat Viikin kohdalla heijastavat melun kaksinkertaisena Pihlajamäkeen ja Pihlajistoon Ainakin päällyste vaihdettava.		Kyllä/ei	Kaupunki?
Liikenteen ääni erittäin voimakas Pihlajamäentien molemmin puolin Läpiajoliikenne tunneliin - Tunnelihanke Viikintieltä kehä 1:seen			Kaupunki
Nopeusvalvonta käyttöön			Poliisi
Jouko-linja yhtenä päivänä klo. 18.00 asti			Kaupunki
- Bussilinja Käpylään → Mäkelänrinteeseen (71v reittimuutos)			Kaupunki
Hidasteet: Vain, jos nopeusrajoitus muutetaan 30 km/h:ksi! <ul style="list-style-type: none"> • Maasälväntien varrelle. Loppupäässä suojatie vaarallinen – lapset eivät näe kun on niin paljon pysäköityjä autoja. • Marmoritielle hidasteet – ralli aikamoinen. Mopoilijat sekä autot • Johtokiventien hidasteet 			Kaupunki
- Rapakiventien liikenne kasvanut, lisää töyssyjä hankaloittamaan läpiajoo (huom. nopeusrajoitus 30 km/h)			
Liikenne poliittinen uusi päätös, jotta desibelit saadaan aisoihin. Nopeusrajoitus 100:sta km/h 80:een Lahdenväylälle ajettaessa pois kaupungista ainakin Kehä 1:n risteykseen asti			
– Jalkakäytäviä, jotka ovat piirustuksissa pitäisi rakentaa, Koska tehdään esim. Liusketien pariton puoli			
– Lahdentien liittymä pohjoiseen			
Nopeusrajoitus, hiljainen asfaltti, töyssyjä. jotta ajomukavuus kärsii tai läpiajokielto Meripihkatieltä → Rapakiventielle ja toisinpäin			
– Baarien edestä autot kokonaan pois, koska vievät tilan jalkakäytävältä.			

Läpiajavan paremman väen houkuttelu kuihtuvan ostarin asiakkaaksi? Lisää parkkitilaa ostarille			
– Katujen kunnossapito		Kyllä /ei	
- Pihlajamäentien liikenteeseen nopeusrajoitus, hiljainen asfaltti ja meluaita			
- Ketokivenkaareen kohdalle liikennevalot tai ympyrä			
- Bussipysäkin levennys Vuolukiventielle ja Rapakiventielle			
- Jokaiselle bussipysäkille tuhkakupit ja roskikset (Sekä toimiva tyhjennys)			
- Kunnolliset pyöräparkit			
-Liikennemerkki osoittamaan, että Meripihkatien varteen pysäköintisyvennykseen saa pysähtyä esim puoleksi tunniksi. Nyt tiellä pysähtymiskielto.			
Pikaraitiotie keskustaan Kivisen suunnitelman mukaisesti			
Varoituskolmiot pois Graniittitieltä (Meripihkatien risteys) ja Vuolukiventielle (Rapakiventien risteys) Myös pihlajamäkisten on syytä päästä mukaan työmatkaliikenteeseen!			
			Vastuu
RAKENNUKSET JA RAKENTAMINEN			Vastuu
Korjausohjeiden päivittäminen niin, että myös energian säästö sisällytetään niihin. Paksummat tapetit eivät ole riittävä keino hillitä ilmaston muutosta. Myytessä asuntoa ei ostajaa lämmitä, vaikka energiatodistusta ei suojellusta talosta tarvitakaan.			
Kaupungin ja museoviraston kanta tarvitaan Pihlajamäen ja koko Helsingin maamerkkien – Saton tornitalojen - varustamiseen parvekekaiteisiin asennettavilla aurinkopaneeleilla tai vaihtoehtoisesti katolle pystytettäviin tuuligeneraattoreihin. Alueen ilme nykyaikaistuisi kummasti, vaikka ratkaisu ei kaukolämpöä korvaisikaan.			
Suojellun alueen (maapäällinen) täydennysrakentaminen suunniteltava uudelleen, koska tilaa on runsaasti sekä vaaka- että pystysuoraan luontoon kajoamatta.		Kyllä / Ei	

Ostarin suunnitelma pikaisesti toteutukseen			
Moottorikorjaamo ei kuulu asuntojen välittömään läheisyyteen (Maasälväntie 11). Tilalle asukkaita palvelevaa yritystoimintaa, mieluiten lähikauppa.			
Pujottelu- ja hyppyrimäkien kunnostaminen			
Aluepolitiikkaa Helsingissä. Julkinen virasto tai merkittävän yrityksen pääkonttori Pihlajamäen porraskallion huipulle. Rakennukseen tulee myös edustusravintola ja muut korkealuokkaiset palvelutilat. Parkkitilat rakennetaan Lahdenväylän päälle, jolloin päästään (asukkaat ja linnut) myös meluhaitoista.			
MAANALAINEN RAKENTAMINEN			Vastuu
Paitsi esitettyä läpiajoliikenteen ohjaamista tunneleihin, Pihlajamäki, Pihlajisto ja Viikinmäki tarjoavat runsaasti rakennusmahdollisuuksia, kuten:			
Parkkihallit,			
Retretin kaltaiset näyttelytilat,			
Uimahalli ja Keilahalli,			
Hiihtoputki,			
Jalkakäytävät ja hissit maan päälle esteellisyyttä poistamaan			
Pomminkestävä tietokonehalli			
Lasten-nuorten-aikuisten ja koko perheen hyvinvointi			Vastuu
Otetaan vastuu naapureista, autetaan toisia. Esim taloyhtiöittäin oma yhteisövastaava. Näin saamme siirrettyä tietoa alueittain Pihliksen sisällä. Tämä yhteyshlö vie omaan yhtiöön tietoa tapaamisista			
Lähiötanssit/tanssinopetus torille			
Keinuja			
Maahanmuuttajien kotouttaminen -asukastoimikunnat opastamaan ja aktivoimaan jätteiden lajittelussa		Kyllä / ei	
Talotoimintojen aktivointi			

Leikit ja kilpailut			
Pihlajamäkipäivä jälleen ohjelmaan, jolloin myös pihlisläiset (erityisesti Rapakivenkujan asukkaat) pääsevät mukaan. Pihlajapäivä mielletään Pihlajisto-/Viikinmäkipäiväksi. Osallistuvaa ohjelmaa ja tapahtumia.			Pm-seura
Pihlajamäki Blues			
Nuoriso			
Nuorille monipuolista toimintaa			
Nuorten harrastamahdollisuudet, alueelle enemmän toiminnallisia vaihtoehtoja. Urheilu, kulttuuri, virkistys, jne Kilpailut			
Pururata / hiihtolatu			
Monipuoliset palvelut Nuorisotaloon			Vastuu
50- Vuotistapahtumat 2012			
Urheilu(seura)toiminnan aktivoiminen			
K-kaupan (ja terapia-)tilojen kunnostaminen näyttely- ja musiikkituloiksi			
- Huippubluesit			
- Keväällä Nuorisotalolle bändejä			
- Syksyllä puistujuhla. Nuorisopuistossa. Kesäkauden päätös			
- Puurojuhla. Lucianpäivä			
- Infoa, aktiviteettejä, tiedotusta, tehtäviä, kilpailuja			
Juhlapäivä ; penkit, puheet, kansanjuhla, Keskeinen paikka, moreeni tie suljetaan liikenteeltä (lava tien päähän)			
Asukastilaisuus, missä selvitetään, miten lupauksista on selvitty			
- Hemmottelupäivä			
- Pihlajamäen 50-vuotis juhlat yhteisvoimin (ilotulitus)			
- Pihlajamäki 50v Helsinki design pääkaupunki 2012			Kaupunki

			PM-seura Lähiöasema muut
- Tornitalojen valaistus 2012 1 viikko			
- Korkeakulttuuritapahtumat			
S- marketin ja kukkakaupan välitilan ikkunateippaukset uusiksi – suuret valokuvat pihlis ennen ja nyt. Esim. Kiillepuisto 60 luvulla Helsinki-päivänä - Kiillepuisto ja Bluesit			
Pihlajamäen arvostuksen laskun pysäyttäminen			
Suojelupäätöksen päivittäminen niin, että arkkitehtuurin lisäksi myös asukkaiden ja asumisen tarpeet otetaan huomioon. (suojelulait tai – tasot)			
Maahanmuuttajien lukumäärää ei saa enää lisätä			
		Kyllä / Ei	Vastuu

Kysymyksiä ylipormestarin iltaan.

Kiillepuiston lasten kahluualtaan kattaminen lavaksi.

Kiillepuistossa Kiilletie 6:n päässä ei ole kaupungin järjestämää leikkipuistotoimintaa. Puiston keskellä on kuitenkin kahluuallas, jonne ei saada vettä, koska sille ei pystytä järjestämään valvontaa. Allas on nykyään enemmänkin hukkatilaa.

Kiillepuistossa järjestetään vuosittain asukkaiden yhteistyöllä Pihlajamäki goes Blues tapahtuma. Allas on osoittautunut tyhjänä ammottaessaan myös vaaralliseksi. Altaan eteen on rakennettu porrasmainen katsomo.

Kysymyksemme on: voiko altaan kattaa kevyellä menetelmällä siten, että se olisi hyötykäytössä? Esimerkkeinä käytöstä voisivat olla: teatteriesitykset, puistojummat, lasten päiväkodin esiintymislava ym.

.....

Marmoritien ja Maasälväntien hidasteet ja nopeusrajoitus 30 km / h

Marmoritie on päättävä tie. Ongelmana on, että kapealla tiellä, jonka varrella on päiväkotia ja asuu paljon lapsiperheitä, autot ja mopoiijat "kaahaavat" edestakaisin pitkin tietä.

Voidaanko tälle tielle ajatella hidasteita??

.....

Pihlajamäen ostoskeskuksen päätyyn on liikennejärjestelyiden myötä rakennettu aukea. Nykyisellään aukea toimii läpikulkupaikkana. Ostoskeskuksen vireystasoa voitaisiin nostaa ottamalla aukea torikäyttöön. Tarpeina sähköpisteen lisäksi vesipiste, sekä torimyyntilupa. Torikahvila toimintaa on kysytty ja siihen saattaisi löytyä jopa yrittäjä. tämän lisäksi aukelta tulisi poistaa toinen kivipuutarha rykelmä, jotta aluetta voitaisiin käyttää myös pienimuotoisten toritapahtumien pitopaikkana.

.....

Roska-astioita lisää kaupungin teiden varsille. Myös tyhjennyksestä olisi huolehdittava.

Esimerkkeinä. Maasälväntie, Liusketie, Moreenitie. bussipysäkeille tuhkakuppeja!!

.....

Ostoskeskuksen taakse Pyöräparkkipaikka!!

.....

Aarnivalkea – entinen Säilän talon paikka Maasälväntie 16 takana. Nyt ei valaistusta ei roska-astioita. Kyseinen paikka on kävelyreittien varrella. Reitti ei kuitenkaan kuulu virallisen hoidon piiriin. Käytetään asukkaiden grillauspaikkana myös kävelykulkukäyttö suurta.

.....

Ostoskeskukselle kierrätysastiat: Vaate, energijäte, paristot, peltitölkit, muovi, ongelmajäte!

.....

Asukkaiden tukirinki eri asioissa

Taru Tyynilä Arkkitehti p. 09-31037282

Päivi Hellman Lähiöarkkitehti p. 09-31026406

Minna Kempainen Liikennesuunnittelu p. 09-31037280

Petri Arponen, Virpi Vertanen Rakennusvirasto katu – ja puisto-osasto.
Viheralueet aluesuunnittelu p. 09-31038955

Pynnönen Veli-Matti
vastaava piiripuutarhuri p. 09-31039252

Unto Ojala, toimitilapäällikkö p. 09-31040369

HKR- Asiakaspalvelu p. 09-310 39000

Miki Mielonen: Nuorisoasiainkeskus p. 09- 310 71 598

Sini Heino-Mouhu: 09- 310 69960: Sosiaalinen hyvinvointi